

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DADALOĞLU

YAŞAMI ve
BÜTÜN ŞİİRLERİ

ÖNER YAĞCI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Temel Kitaplar Dizisi

**Baskı: Yaylacık Matbaası
Dizgi: Dönüşüm (0212) 244 29 97**

ISBN 975-8122-01-0

**GÜN YAYINCILIK: Peykhane Cad. Sipahi Han Kat: 5/28,
Sultanahmet - İST
Tel: (0532) 612 81 55**

**Genel Dağıtım: SAY DAĞITIM LTD. ŞTİ.
Ankara Caddesi No: 54 Sirkeci / İSTANBUL
Tel: 512 21 58 - 528 17 54 Fax: 512 50 80**

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

ÖNER YAĞCI

DADALOĞLU
VE
ŞİİRLERİ

GÜN YAYINCILIK

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÖNER YAĞCI'NIN KİTAPLARI

Kardelen, Roman, 1987 (10. Basım 1995)

Turnalar, Roman, 1987 (9. Basım 1995)

Gökyüzüne Akan Irmak, Roman, 1989 (6. Basım 1995)

Yediveren, Roman, 1995

Nâzım'dan Armağan (Ş. Kurdakul ve K. Coşkun'la), 1989 (2. Basım 1993)

Fedailer Mangası / Rıfat Ilgaz'ın 40 Kuşağı Anıları (Haz.), 1993

Şükran Kurdakul / Yaşamı Sanatı Yapıtları, 1993

Ölümsüz Bilge Nasrettin Hoca ve Fıkraları, 1993

Özlü ve Güzel Sözler, 1994

En Güzel Çocuk Adları Sözlüğü, 1994

Sevda'nın Ozanı Karacaoğlu ve Şiirleri, 1996

Kavga'nın Ozanı Dadaloğlu ve Şiirleri, 1996

SUNU

Çocukluğumuzdan beri duyduğumuz kimi türküler vardır. Bu türkülerin sonlarında geçen kimi adlar vardır bir de. Sonra bu türkülerle ve bu adlarla şiir ve şair olarak karşılaşmışızdır. İlkokuldan başlayarak ders kitaplarında da hep karşılaşmışızdır bu türkülerle, bu şiirlerle, bu adlarla.

Elinizdeki kitabın da içinde olduğu bu dizi, *Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Karacaoğlu, Koroğlu, Dadaloğlu, Emrah, Dertli, Seyrani, Aşk Veysel* gibi dünden gelen, yarına giden halk ozanlarımızı daha yakından tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır.

Büyük ozanımız Nâzım Hikmet'in dediği gibi:

*"Ne ah edin dostlar
Ne ağlayın
Dünü bugüne
Bugünü yarına bağlayın!"*

Dünü bugüne, bugünü yarına bağlamanın bir parçası olarak gördüğümüz bu kitabı kıvançla sunuyoruz.

İÇİNDEKİLER

Sunu	5
Giriş	9
Birinci Bölüm: Dadaloğlu Kimdir?.....	11
İkinci Bölüm: Dadaloğlu'nun Yaşamı.....	19
1. Dadaloğlu'nun Yaşadığı Dönem.....	21
2. Dadaloğlu'nun Yaşamı Hakkında Bilinenler	27
Üçüncü Bölüm: Dadaloğlu'nun Türkülü	
Aşk Hikayeleri.....	47
1. Dadaloğlu Hikâyeleri.....	51
2. Dadaloğlu İle Kral Kızı Hikâyesi.....	53
3. Dadaloğlu İle Emmim Kızı Hikâyesi.....	59
4. Dadaloğlu İle Gâvur Kızı Hikâyesi.....	61
5. Hurşit Bey İle Mahmihri Hikâyesi.....	63
6. Hasan Paşaoğlu Kozanoğlu Döğüşü.....	75
7. Avşarların Tecidmimedme Tavgası.....	78

Dördüncü Bölüm: Dadaloğlu'nun Sanatı.....	81
1. Dadaloğlu'nun Sanatçı Kişiliği.....	83
2. Dadaloğlu İçin Söylenenlerden.....	95
Beşinci Bölüm: Kaynakça ve Dizin.....	101
1. Kaynakça	
A. Dadaloğlu'yla İlgili Kitaplar.....	103
B. Dadaloğlu'ndan ve Döneminden Söz Eden Kitaplar, Edebiyat Tarihleri, Antolojileri Sözlükler.....	104
C. Genel Kaynaklar.....	106
2. Dizin.....	107
A. Kişi Adları Dizini.....	110
B. Yapıt Adları Dizini.....	
Altıncı Bölüm: Dadaloğlu'nun Şiirleri	
1. Şiirleri.....	113
A. Kavga ve Yiğitlik Şiirleri (Koçaklamalar).....	115
B. Yurt ve Doğa Şiirleri (Güzellemeler).....	169
C. Sevda Şiirleri.....	213
D. Öteki Şiirleri.....	240
2. Şiirlerle İlgili Sözlük.....	249
3. Şiirlerin İlk Dizeleri Dizini.....	279

GİRİŞ

"Kavganın Ozanı Dadaloğlu ve Şiirleri" adıyla hazırladığım bu kitapta, ünlü halk ozanımız Dadaloğlu'nun yaşamı ve şiirleri hakkında bugüne kadar yapılan araştırmaların ve incelemelerin ışığında onu bugüne taşımaya çalışacağım. 19. yüzyılın bu büyük ozanı, yazılı belgelerin yetersizliği ve hakkında söylencelerle oluşturulan bilgiler nedeniyle ne yazık ki günümüzde hâlâ tam olarak keşfedilememiştir.

Dadaloğlu bize:

*"Kalktı göç öyledi Avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakın öyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir..."*

dörtlüğüyle başlayan bir şiiri de armağan eden bir halk ozandır. Türkmenlerin Avşar boyundan, göçebe bir halk ozanı olan Dadaloğlu tüm Çukurova'dan Orta Toroslar'a, Seyhan'dan Ceyhan'a, Elbistan'dan Orta Anadolu'ya, Halap'ten Binboğa'ya, Akdeniz'den Uzun Yayla'ya uzanan bir coğrafyada adı bilinen, anılan, sevilen, sayılan bir kişiliktir.

*"Yine tuttu Gâvur Dağı boranı
Hançer vurup acarladın yaramı
Sana derim Mistik Paşa öreni
İçindeki bunca beyler nic'oldu..."*

dörtlüğüyle başlayan şiirinde de gördüğümüz gibi Dada-
lo lu, dağların, yiğitliğin, yurt ve insan sevgisinin en büyük
ozanlarından biridir. Onun şiirlerinin yirmibirinci yüzyıla gi-
rece imiz şu yıllara kadar dilden dile, kulaktan kulağa ak-
tarılarak halkın dağarcığında kalabilmesi, gerçekçi bir halk
sanatının temsilcisi olmasından ileri gelmektedir.

*" ıktım Kozan'ın dağına
Bir göz attım otağına
Osmanlı'dan medet olmaz
Ka  kurtul Kozan Dağı'na..."*

dizelerinde görülen bir kavga, Dadaloğlu şiirinin temelini
oluşturmaktadır. Dadaloğlu, bu kavgaya kattığı doğa sev-
gisiyle, üzerinde yaşadığı yerleri g zellemesiyle de bu
topraklarda kök salmayı başaran bir ozandır. Ruhi Su'nun
onun türkülerini  a cılaştırarak bugüne taşımasından da
anlaşılacağı gibi Dadaloğlu ölümsüzlüğe ulaşmış bir ozan-
dır. Onlarca türkünün ilk söyleyeni olarak d n  bugüne ta-
şımayı başaran büyük halk ozanı Dadaloğlu'nun yaşamın-
da ve şiirlerinde bir geziye çıkacağımız bu kitapla daha
Çok insanın Dadaloğlu'nu daha yakından tanımasına kat-
kıda bulunursam, bundan kıvanç duyacağım.

BİRİNCİ BÖLÜM

DADALOĞLU KİMDİR?

**"Ferman padişahın
dağlar bizimdir..."**

DADALOĞLU KİMDİR?

*"Aslımı sorarsan Avşar soyundan
Ayrı düştüm aşiretten, beyimden
Pınarbaşı'ndan da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım."*

Bir 19. yüzyıl ozanı olan Dadaloğlu hakkında ne yazık ki, Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar hemen hemen hiçbir yazılı kaynak yoktur. Bu bakımdan, Dadaloğlu da öteki halk ozanlarımızın yazgısını paylaşmıştır diyebiliriz. Bu yazgı, halk edebiyatının görmezden gelinmesinden ve yok sayılmasından kaynaklanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde araştırmaya ve incelemeye dayalı bir *"halkbilimi"*nden söz edilemeyeceği için, Dadaloğlu hakkındaki araştırmalar da bu topraklara Cumhuriyet'in gelmesini beklemiştir. Bu ise halk edebiyatı alanında önemli bir zamansal gecikmeyi getirmiştir. Ancak Cumhuriyet'ten sonra gerçekleştirilen halk edebiyatı çalışmalarıyla, Dadaloğlu hakkında kimi bilgiler toparlanmış, bir araya getirilmiş ve bu büyük ozanımız günümüze aktarılmaya çalışılmıştır. Aktarılan bu bilgilere kısaca bir göz atarak Dadaloğlu'nun kimliği konusundaki görüşleri şöyle toparlayabiliriz:

Atilla Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*'nde Dadaloğlu için, "Şiirlerinde sözü edilen olaylardan ve adları geçen beylerden 1785-1868 yılları arasında yaşadığı sanılmaktadır."^[1] deyip ekliyor: "Asıl adı Veli olup Âşık Mustafa adlı bir halk ozanının oğludur." *Ana Britannica Ansiklopedisi*'nde Dadaloğlu'nun, "Kul Mustafa mahlasını da kullanan Âşık Musa'nın oğlu"^[2] olduğu, 19. yüzyılda yaşa-

diğı söyleniyor. *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*nde de "doğum yeri ve tarihi"nin kesin olarak bilinmediğı belirtiliyor.^[3]

İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*nde Dadaloğlu'nun "1785-1865 yılları arasında yaşadığı tahmin edilmektedir"^[4] dedikten sonra, asıl adının "Veli" olduğunu, babasının da "Dadaloğlu mahlasıyla şiirler yazan Âşık Musa adlı bir şair olduğunu biliyoruz" cümlesini ekliyor. Saim Sakaoğlu, *Dadaloğlu* adlı kitabında, "Dadaloğlu'nun hayatı hakkında bilebildiklerimizin hemen hepsi tahminlere dayanmaktadır"^[5] derken, *Köroğlu Dadaloğlu Kuloğlu* adlı kitabında Cahit Öztelli, "Dadaloğlu'nun soyu Avşar aşiretlerindendir... Babası da şairdir. Adı Dadaloğlu Musa'dır"^[6] diyor. Battal Pehlivan, *Dadaloğlu Yaşamı Sanatı Şiirleri* adlı çalışmasına, "Elimizdeki kaynaklar doğum ve ölüm tarihlerini 1785-1868 olarak belirtmişlerse de Dadaloğlu'nun ne zaman doğup ne zaman öldüğü hakkında kesin bir bilgi yoktur"^[7] cümlesiyle başlarken; Oya Adalı da *Dadaloğlu* adlı kitabında benzer yargıları aktarmaktadır: "Güneyin yetiştirdiğı büyük halk ozanlarından biri olan Dadaloğlu'nun 1785-1868 yılları arasında yaşadığı sanılmaktadır."^[8]

Asım Bezirci de *Türk Halk Şiiri* adlı antolojisinde Dadaloğlu'nun asıl adının "Ali ya da Veli" olduğunu, "Yaşamının pek bilinmediğı"ni^[9] yazıyor. Tahir Alangu'nun hazırladığı *100 Ünlü Türk Eseri*'nde, "19. yüzyılda yaşamış olması ve Güney bölgesinin en ünlü ve en sevilen şairi olmasına rağmen Âşık Musa oğlu Dadaloğlu Veli'nin hayatı üzerinde yeteri kadar bilgiye sahip değiliz"^[10] deniliyor. Pertev Naili Boratav, *Folklor ve Edebiyat*'ta yer alan ünlü "Güney Şairleri" başlıklı konuşmasında Dadaloğlu için

"kelimenin tam anlamıyla şair"⁽¹¹⁾ dedikten sonra doğum ve ölüm tarihleri hakkında farklı yılların söylendiğini belirtiyor.

Dadaloğlu hakkında yaptığı *Avşarlar ve Dadaloğlu* adlı değerli çalışmasında Ahmet Z. Özdemir, Dadaloğlu hakkındaki yayınların yanlış temeller üzerine oturtulduğunu, bu nedenle "birbirini geçmeyen bilgileri, yorumları" içerdiğini söyleyip Dadaloğlu hakkında yazılmış olan yazıları ve kitapları tek tek inceliyor. Hem kendisinden önceki kaynakların bilgilerini derinliğine irdelleyen hem de kendisinden sonra Dadaloğlu'yla ilgili araştırma yapanlara kaynaklık eden bilgileriyle Ahmet Z. Özdemir'in çalışması, Dadaloğlu hakkındaki bildiklerimizi yerli yerine oturtmaya çabalayan bir yapıt olarak ortaya çıkıyor.

Tüm bu çalışmaların vardığı sonuçları bir araya getirince Dadaloğlu'nun yaşamı, şiirleri ve kişiliği konusunda gelecek kuşaklara aktarılacak çok şey çıkıyor ortaya. Bu bilgilerin ışığında da "*Dadaloğlu kimdir?*" sorusunun yanıtını vermeye geliyor sıra.

İlkin Dadaloğlu'nun, Türkmenlerin Avşar Boyundan olduğunu söylemek gerekiyor. Dadaloğlu'nun kimi şiirlerindeki.

"Kalktı göç eyledi Avşar elleri..."

"Atlım Avşar beyi, yayanım lektir..."

"Adamın aslanı Avşar'dan doğar..."

"Avşar dediğin de bir büyük oba..."

"Duydum perişandır hali Avşar'ın..."

"Avşar kızı yas tutar mı..."

"Avşar ili yaylasına göçmedik..."

"Ne kadar methetsem Avşar'ın beyi..."

gibi dizeler, onun göçebe Avşar boyundan geldiğini gösteriyor.

Ozan bir aileden geldiği de kesin olan Dadaloğlu, adını, ailesinin adı olan "*Dadalı*"ndan almıştır ve asıl adı "Veli"dir. Dadaloğlu, onun şiirlerinde kullandığı takma adı (mahlası)dır. 19. yüzyılın bu en büyük halk ozanı, göçerlerin iskânını sağlamak amacıyla kurulan "Fırka-i İslahîye"nin operasyonlarına karşı toplumunun sözcüsü olmuştur. Halkın:

*"Şalvarı şaltak Osmanlı
Eğeri kaltak Osmanlı
Ekende yok biçende yok
Yiyende ortak Osmanlı..."*

dediği Osmanlı'nın iskân politikasına ve zulmüne karşı şiirleriyle direnen Dadaloğlu, "*kavganın ozanı*"dır.

Kavganın ozanı Dadaloğlu'nu günümüze taşıyanlardan, onu tanıtan ilk yazıyı "*Hâkimiyet-i Milliye*" gazetesinde (15 Şubat 1928) yazan (Bir Mısra Münasebetiyle adlı yazı) Ziyaeddin Fahri Bey, Ali Rıza Yalman (Yalkın),^[13] ; Taha Toros^[14], Cahit Öztelli^[15], Tahir Kutsi Makal^[16], Haşim Nezihi Okay^[17], Oya Adalı^[18], Battal Pehlivan^[19], Pertev Naili Boratav^[20], İlhan Başgöz^[21], Muzaffer Uyguner^[22], Saim Sakaoğlu^[23], Muharrem Zeki Korgunal^[24], Mehmet Paşabeyoğlu^[25], Muharrem Eren^[26], *Avşarlar ve Dadaloğlu*^[27] adlı değerli çalışması için Ahmet Z. Özdemir ile onu çağımıza türküleriyle aktaran Ruhi Su^[28] başta olmak üzere tüm Dadaloğlu dostlarına selam olsun diyerek Dadaloğlu'nun yaşamıyla, yaşadığı dönemle ve sanatçı kişiliğiyle ilgili bölümlere geçelim.

NOTLAR

- (1) Atilla Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, c. 2, s. 337.
- (2) *Ana Britannica Ansiklopedisi*, c. 6, s. 540.
- (3) *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, c. 3, s. 1621.
- (4) İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, s. 78.
- (5) Saim Sakaoğlu, *Dadaloğlu*, s. 1.
- (6) Cahit Öztelli, *Köroğlu Dadaloğlu Kuloğlu*, s. 155.
- (7) Battal Pehlivan, *Dadaloğlu, Yaşamı Sanatı Şiirleri*, s. 9.
- (8) Oya Adalı, *Dadaloğlu*, s. 7.
- (9) Asım Bezirci, *Türk Halk Şiiri I*, s. 358.
- (10) Tahir Alangu, *100 Ünlü Türk Eseri*, s. 540-541.
- (11) Pertev Naili Boratav, *Folklor ve Edebiyat 1982 II*, s. 19, 33.
- (12) Ahmet Z. Özdemir, *Avşarlar ve Dadaloğlu*, s. 77-78.
- (13) Ali Rıza Yalman (Yalkın), *Cenupta Türkmen Oymakları*.
- (14) Taha Toros, *XIX. Asır Çukurova Saz Şairi Dadaloğlu*.
- (15) Cahit Öztelli, bkz. dipnot 6 ve Köroğlu Dadaloğlu.
- (16) Tahir Kutsi Makal, *Dadaloğlu*.
- (17) Haşim Nezihi Okay, *Dadaloğlu Hayatı ve Değişleri, Köroğlu ve Dadaloğlu*.
- (18) Oya Adalı, bkz. dipnot 8.
- (19) Battal Pehlivan, bkz. dipnot 7.
- (20) Pertev Naili Boratav, bkz. dipnot 11.
- (21) İlhan Başgöz, bkz. dipnot 4.
- (22) Muzaffer Uyguner, *Dadaloğlu*.
- (23) Saim Sakaoğlu, bkz. dipnot 5.
- (24) Muharrem Zeki Korgunal, *Dadaloğlu*.
- (25) Mehmet Paşabeyoğlu, *Avşar Elimiz ve Dadaloğlu*.
- (26) Muharrem Eren, *Kocaavşar Köyü ve Tarihçe Avşarlar*.
- (27) Ahmet Z. Özdemir, bkz. dipnot 12.
- (28) Ruhi Su, *Dadaloğlu ve Çevresi* (kaset).

İKİNCİ BÖLÜM

DADALOĞLU'NUN YAŞAMI

"Dadaloğlu der ki
yürekte derdim..."

1. DADALOĞLU'NUN YAŞADIĞI DÖNEM

*"Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Meğer dünya her tarafta bir imiş
Ben dünyayı Al'Osman sanırdım
Meğer dünya yüz sultanlık yer imiş..."*

Uzun bir ömür sürdüğü söylenen Dadaloğlu'nun 1785-1868 yılları arasında yaşadığını kabul edersek, onun yaşamının geçtiği ve asıl kişiliğinin oluştuğu dönemin 19. yüzyıl olduğunu söylememiz gerekiyor. Şiirlerinin temelini oluşturan göçer yaşamı ve göçerlerin iskânıyla ilgili sorunların, Osmanlılardaki *"Tanzimat"* dönemine denk düşüğünü görüyoruz.

1774 Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun bölünüp parçalanma süreci ve büyük devletler arasındaki rekabetin Osmanlı topraklarını tehdit etmeye başlaması bir gerçekliktir. Serbest denizlere açılmayı ve egemenliğini Balkanlar'a yaymayı amaçlayan Ruslar'dan Hint yolunu koruma altına almayı amaçlayıp Araplar'a ilgi gösteren İngilizler'e, Ortadoğu'daki halklarla olan ticari ve kültürel konumlarını sürdürmek isteyen Fransızlar'dan Rus nüfuzunun Balkanlar'da yaygınlaşmasından çekinen Avusturyalılar'a kadar birçok güçlü devlet Osmanlı İmparatorluğu'na gözünü dikmiş durumdadır. 19. yüzyıl boyunca girdiği hemen tüm savaşları kaybeden Osmanlılar topraklarını parça parça yitirmektedirler. Bu koşullarda Osmanlı yöneticilerinin yönetsel, toplumsal, siyasal, kültürel reform çabaları, büyük devletlerin saldırılarını sınırla-

maktadır. I. Abdülhamit (1774-1789) ve III. Selim (1789-1807) devleti yenileştirme ve sınırları koruyabilecek bir orduyu kurma girişimlerine başlamışlardır. Merkezi yönetimi elinde tutan I. Abdülhamit, saltanatı boyunca hemen hemen tüm eyaletlerde büyük sıkıntılar yaşamıştır. Onun, orduda yeni bir topçu sınıfının kurulması, donanmanın yenileştirilmesi ile attığı adımları III. Selim tamamlamıştır. III. Selim 1794'te "Nizam-ı Cedit" (yeni örgütleniş, yeni düzen) adıyla bir piyade ordusu kurmuştur. 1797'de 9200 asker ve 27 subayı olan bu ordu 1806'da 22685 asker ve 1590 subaya sahiptir. Fransız, İngiliz, Alman subaylarının Avrupa yöntemleriyle eğittiği ve Anadolu'dan toplanan gençlerden kurulan ordudan sonra, askeri reformlara mali reformlar da eklenmiştir. Ancak özellikle İstanbul'da tutucuların ağır basması ve III. Selim'in barışçılığı bu reform girişimlerinin yarıda kalmasına neden olmuştur. 1807'de tahttan çekilen III. Selim'in yerine geçen IV. Mustafa tutucu ve gerici çevrelerin isteklerine boyun eğdi. Nizam-ı Cedit ve tüm yenilikler ortadan kaldırılır. Bir araya gelen reformcular, Kabakçı Mustafa ayaklanmasını Alemdar Mustafa Paşa önderliğinde bastırarak Şehzade Mahmut'u II. Mahmut adıyla tahta çıkarırlar. 1808-1839 arasında tahta kalan II. Mahmut Osmanlı İmparatorluğu'ndaki değişikliklerin gerçek öncüsü olacaktır, çünkü Tanzimat Dönemi başlamaktadır.

II. Mahmut, devletin kemikleşmiş yönetim sistemini ve orduyu yenileştiren bir siyaset güttü. Yunanistan'ın bağımsızlığı, Sırbistan ve Mısır'ın bağımsızlığa benzeyen özerkliği devletin zayıfladığı bir dönemde Gülhane Hatı Hümayunu'nu hazırladı. 1 Temmuz 1839'da ölen II. Mahmut'un yerine geçen oğlu I. Abdülmecit, 3 Temmuz

1839'da babasının hazırlattığı Gülhane Hattı Hümayunu'nu ilan etti. Bu metinde Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm uyruklarının din ve milliyet ayrımı gözetilmeksizin eşit oldukları, her bireyin mahkeme önünde yasalara göre yargılanacağı (ki şeriatla bir çelişki başlamaktadır burada.) , herkesin geliri ve serveti oranında devlete vergi ödeyeceği, vergi kiralamaya son verildiği, askeri katkının yasayla sağlanacağı ve askerlik hizmeti süresinin beş yılı aşmayacağı yazılıdır. Bu, imparatorluk için bir gelişme yolunun açılmasıdır ve elbette büyük devletler "*hasta adam*" dedikleri Osmanlı Devleti'nin güçlenmesini istemeyecektir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun gelecekteki yıllarında önemli değişiklikler getirecek olan bu "*hattı hümayun*", geniş bir reformlar programının çıkış noktasıdır. İmparatorluğun nasıl kurtarılacağı sorusunun yanıtları olarak atılan kimi adımlar bu değişiklikleri getirme çabasıdır. Yönetimde merkeziyetçilik, devlet çarkının çağdaşlaştırılması, hukukun ve eğitimin sınırlı da olsa dinden bağımsız kılınması gibi (Arapça'da düzenleme, yeniden örgütleme anlamına gelen "*tanzim*" sözcüğünün çoğulu olan) "*Tanzimat*" denilen bir dönemde gerçekleştirilen bu çabalar, doruğuna 1876'da ilan edilen ilk Osmanlı "*Anayasa*"sı ile ulaşacak olan yenileştirme çabalarıdır.

Abdülaziz (1861-1876), V. Murat (1876), II. Abdülhamit (1876-1909) adlı sultanların, Mustafa Reşit Paşa, Mithat Paşa, Mehmet Emin Ali Paşa, Mehmet Fuat Paşa gibi sadrazamların Münif Paşa, İbrahim Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal, Ali Suavi, Mustafa Fazıl Paşa gibi aydınların cesur atılımlarıyla gerçekleştirilen yeniliklerle önemli bir ilerleme sağlanmıştır. Örneğin bürokrasiye boğulan ve

100 bin memurun çalıştığı Babıali yeniden örgütlendirilmiştir. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye kurulup Adliye Nazırlığına dönüştürülmüş, Dahiliye Nazırlığı kurulmuş ve yönetim "hükümet"in yönettiği bir biçime kavuşturulmuştur. Hariciye Nazırlığı'nda oluşturulan "Tercüme Odası"nda çağdaş dünya öğrenilip kavranılmaktadır. Şura-yı Devlet'in (Danıştay) kurulması, 1840'da Ceza Kanunnamesi'nin çıkarılması, Ticaret Yasası, Deniz Ticaret Yasası çağdaş devlette doğru atılan reform adımlarıdır. 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi de (Toprak Yasası) döneme damgasını vuran yasalardan biridir. Yeni yasaların yürürlüğe konabilmesi için gereken mahkemeler de hızla oluşturulmuştur. Eğitimde de çağdaşlaşmanın ilk adımları atılmaya başlanmış ve Mekteb-i Mülkiye, Mekteb-i Tıbbiye, Darülmualimin, Darülmualimat, Galatasaray Lisesi, gibi okullar açılmıştır. Ordunun yenileştirilmesi amacıyla Mekteb-i Ulûm-u Harbiye (Askeri Bilimler Okulu), Erkân-ı Harbiye Mektebi, askeri rüştiye ve idadiler (Ortaokullar ve liseler) gibi okullardan yetişen subaylar, kurayla askere alınan 150 bin kişilik Yeni Osmanlı Ordusu'nun askerlerini eğittiler. 1870'e doğru Osmanlı ordusu, 210 bin yeni kura eriyle, 190 bin redifi (ihtiyat askeri) ve 300 bin mustahfız'ıyla (40 yaş öncesi yedekler) 700 bin kişiyi silah altına alabilecek bir konuma ulaşmıştır.

Taşra yönetimi ve maliye konusunda da önemli adımlar atılmıştır. 1864'te çıkarılan bir yasayla kurulan 27 vilayet, belli sancaklara, onlar kazalara, kazalar da nahiyelere bölünmüştür. Daha altta da köyler ve mahalleler bulunmaktadır. Bu birimleri sırasıyla muhtar, nahiye müdürü, kaymakam, mutasarrıf, vali yönetmektedir. Taşra yönetiminin tüm aşamalarında seçilmiş ya da atanmış ku-

rullar söz konusudur. Bu kurulların kimileri mahkeme olarak görev yaparken kimileri vergi toplama, yol yapma, eşkıyalığı dizginleme, yerel sorunları tartışma, çözme gibi görevleri yerine getirirler.

19. yüzyılın bu koşullarından elbette yalnız devlet kurumları değil tüm toplum değişikliğe uğramıştır. Kırsal yörelerde bu değişikliğin getirdiği önemli kıpırdanmalar başlamıştır. Tarımdaki nüfusun toptan göçüşü, Rus İmparatorluğu'ndan gelen göçmen akımı, mevsimlik iş göçleri ve göçerlik görülen en önemli halk hareketleridir.

Kentlere doğru bir hareketlilik söz konusudur örneğin. İstanbul, İzmir gibi kentlerde önemli nüfus artışları gözlenmektedir. İstanbul'un 1840'ta 400 bin kişiden az olan nüfusu 1890'da 900 bin kişiye çıkmıştır. Kırsal yöreleri terkediş görülmektedir. Çünkü kırsal kesimde yaşam koşulları güçtür. Kötü hasat, eşkıya baskını, kentin gözleri büyülemesi kırsal kesim insanlarını kentlere yönlendirmektedir.

Anadolu'da çok sayıda bulunan göçer aşiretler, yerleşik insanların kendilerine gösterdiği düşmanlığa karşın geleneksel uğraşlarını sürdürürler. Aslında göçerlerin yeni yerleşilmiş toprakları mekân tutmaları kendiliğinden gerçekleşmektedir çünkü göçerlik çözülmektedir. Özellikle Toroslar'da, Çukurova'da, Dadaloğlu'nun yaşadığı dağlık yörelerde devletin göçer aşiretleri zorla yerleştirme politikası görülmektedir. Devlet zor kullanarak müdahale edince işler değişmektedir.

1865'te Ahmet Cevdet Paşa'nın görevlendirildiği bir "iskân" ve "yatıştırma" harekâtıyla çok sayıda göçerin yerleştirilmesi sağlanmıştır. Bu da önce tarımda sonra da sanayide gözcü bir gelişmenin başlangıç noktasıdır.

Göçerlerin yerleştirilmesi politikasının bir amacı, asayiş bozma tehlikesini taşıyan halkların denetlenmesini kolaylaştırmak olsa da, işletmeye yeni açılmış bölgelerde gereken kol gücünü sağlamak asıl amacı oluşturmaktadır. Bu aracı sağlamanın bir başka yolu da Rus İmparatorluğu'ndan gelen göçmenlerin Osmanlı topraklarında kitle halinde yerleştirilmesi olmuştur. Bu da Osmanlı tarımının gelişmesinin önünü açan etmenlerden biridir. Öyle ki 1855-1875 arasındaki yıllarda Osmanlı Devleti'nin kuruyemiş satışları üç, tahıl satışları on kat artmıştır. Fransa'ya 1855'te 413 bin kilo pamuk satılırken 1875'te 2.569 bin kilo pamuk satılmaktadır. Aynı yıllar içinde ipek dışsatımı da 309 bin kilodan 1.265 bin kiloya çıkmıştır. Tarıma açılan topraklar ve çehresi değişen kentler 19. yüzyıl Osmanlısı'nın gözle görülen en önemli özelliğidir.

İşte Dadaloğlu Osmanlı Devleti'nde bunların yaşandığı koşullarda yaşamını sürdüren, bu ortamda büyüyen, bu ortamın getirdiği savaşımın içinde şiirini oluşturan en büyük halk ozanıydı... ⁽¹⁾

NOTLAR

- (1) Bu bölümün hazırlanmasında yayın yönetmenliğini Robert Mantaran'ın yaptığı *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* adlı yapıtın "XIX. Yüzyılın Başlarından Yıkılışa" başlıklı II. cildinden ve yayın yönetmenliğini Sina Akşin'in yaptığı *Türkiye Tarihi* adlı yapıtın "Osmanlı Devleti 1600-1908" başlıklı 3. cildinden yararlanılmıştır.

2. DADALOĞLU'NUN YAŞAMI HAKKINDA BİLİNERLER

*"Dadaloğlum der de bulandı bændim
Badeyi içti de söylüyor kændim
İzin ver kuluna beyim, efændim
Yakın olsun ıraktaki yolları."*

"Sevdanın Ozanı Karacaoğlan ve Şiirleri" adlı kitabımda şunları söylemişim:

"... 17. yüzyılın en güzel Türkçe söyleyen şairi olan Karacaoğlan'ın görmekten gelinmesi, yok sayılması, sanatının farkında olunmaması, o dönemlerin sanat anlayışının doğal bir sonucuydu. Halk edebiyatını tümüyle yok sayan, sanattan kabul etmeyen bir sanat anlayışının Karacaoğlan'ın Türkçesini, etkili ve coşkulu koşmalarını kavraması beklenemezdi. Onun şiirinin tadına varılması yüzyılları aşmış gelen değişimlerdeki inceliğin, güzelliğin anlaşılması için yirminci yüzyılın gelmesi beklendi. Kendilerini, halkın değerlerini bulup ortaya çıkararak bir aydınlanma savaşımına girilmesi gerektiği düşüncesine ve eylemine adanmışların inatçı, yorucu ve zaman alıcı çalışmalarıyla toparlanmaya başlanan halk değerlerinin bir parçası olarak Karacaoğlan hakkında da bilgiler toplanmaya başlanmıştır... Genel olarak birbirine benzeyen, birbirine yakın, birbirini çok az tamamlayan ve çoğaltan bu çalışmaların tümünün sonuçları bir araya getirildiğinde bile Karacaoğlan'ın kimliği, yaşamı, şiiri konusunda bütün-

lıklı ve sağlıklı değerlendirmeler olamamaktadır. Bu gerçeklik bize halk edebiyatı geleneğimizin usanmadan araştırılması gibi bir zorlu görevin hâlâ var olduğunu anımsatmaktadır...⁽¹⁾

Dadaloğlu için de aynı düşünceleri ileri sürmenin yanlış olmayacağı düşüncesindeyim. Dadaloğlu'nun yaşamı hakkındaki bilgilerin, aşağı yukarı Karacaoğlan'inkilere yakın, kesin olmayan, kesinliği kanıtlanamayan, varsayımlara ve söylentilere dayalı olduklarını görüyoruz. Yine de bu bilgilere bir göz atıp hiç değilse yanlışlığı kanıtlanmamış olanları doğru kabul ederek Dadaloğlu'nun dünyasına girmeye çalışalım.

Dadaloğlu, Türkmenler'in Avşar boyundan gelmektedir. Bilindiği gibi Oğuzlar'ın Müslümanlığı kabul edenlerine Türkmen denilmektedir. Oğuz sylencesine göre Oğuz Kağan'ın Gök, Dağ, Deniz adlı üç oğluna bağlı boyların oluşturduğu oklar kolu ile, Gün, Ay, Yıldız adlı üç oğluna bağlı boyların oluşturduğu Bozoklar kolu vardır. Osmanlı Devleti'nin Bozoklar'ın Gün koluna bağlı Kayı oymağınca kurulduğu da bilinmektedir. Avşarlar ise Bozoklar'ın Yıldız koluna bağlı bir oymaktır. Kayı ve Kınık boyları gibi Avşar boyları da devletler kurmuş, hükümdarlar yetiştirmiş büyük boylardandır.⁽²⁾ teki Oğuz boylarıyla birlikte Anadolu'ya gelen, 1071 Malazgirt Savaşı'na katılan Avşarlar'ın bir kısmı Selçuklular döneminden itibaren yerleşik düzene geçmişlerdir, Yıldız Han'ın büyük oğlu Avşar Bey'in önderliğindeki Avşar oymakları Germiyanlu, Akkoyunlular, Karamanoğulları gibi beylikler kurup yerleşik düzene geçerlerken *"Reepli Avşarları"* diye bilinen ve zorla iskân edildikleri Halep yöresinden 18. yüzyıldan itibaren Çukurova'ya inmeye başlayan Avşar boyları ise g-

çerliklerini uzunca bir süre sürdürmüşlerdir. Muharrem Eren'in *Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar* adlı araştırmasında Recepli Avşarları'yla ilgili olarak şunlar belirtilmektedir:

"Bu Avşarlar ilk zamanlarda Rakka bölgesinde yerleşmek gibi bir talihsizlikle karşılaşmadılar. Onlar devleti, Zamantı Çayı kıyılarında yerleşeceklerine inandırmış idiler. Halbuki yerleşmek şöyle dursun, orada sakin bir şekilde yaşamıyorlardı. Onlar sık sık komşu oymakların ve köylerin hayvanlarını sürüyorlardı ki, buna kovgun denilmektedir; bazen de tüccar kafilelerinin önüne çıktıkları oluyordu. Nihayet 1703 yılından az önce Rakka'ya sürüldüler, ama fazla kalamayıp oradan kaçtılar. Fakat onlar yaylaklarında da rahat durmadıklarından 1712 yılında tekrar Rakka'ya sürülmelerine karar verildi. 1729'da devletin, Recebli Avşarı'nın Zamantı yöresinde yerleşmesine razı olduğu anlaşıyor. Onlar gene eskisi gibi kovgunlar yapmağa devam ettiler."⁽³⁾

İşte Dadaloğlu, bu Recepli Avşarları'nın arasında doğup büyümüş, yaşamış, obasının bir parçası ve sözcüsü olmuş bir halk ozanıdır.

"Melûl olan aşiretim/Avşarlıktan bıktı m'ola...", "Kalktı göç eyledi Avşar elleri...", "Adamın aslanı Avşar'dan doğar...", "Eğer bir gün Avşar gelirse...", "Uğrun-da Avşar var sen seni sına...", "Yedi Avşar Türkmən beyi varıdı..." ... "Yol alıp gidiyor göçü Avşar'ın... Yenilmez kuvveti gücü Avşar'ın... Acıya uğramış ucu Avşar'ın... On kişiye yamaç üçü Avşar'ın... Sankim neydi bunda suçu Avşar'ın... Kalmaz yanımızda öcü Avşar'ın... Döndü gur-

bet ele yolu Avşar'ın... Duydum Kars'a gitmiş gülü Avşar'ın... Bozuldu katarı teli Avşar'ın...", "Ellerin serdari Avşar nic'oldu..." gibi dizeler, Dadaloğlu'nun bağlı bulunduğu oymağın Avşarlar olduğunu kesin olarak göstermektedir. Zaten bunu bir şiirinde kendisi de açıkça söylüyor:

*"Aslımı sorarsan Avşar soyundan
Ayrı düştüm aşiretten, beyimden
Pınarbaşı'ndan da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım..."*

Avşarlar, Osmanlı Devleti'nin kurulduğu yıllardan beri devletle sürekli vergi, yaylak sorunları yaşayan ve ayaklanmalarıyla ünlü bir boydur. Dadaloğlu'nun Avşarlar'dan olduğu artık kesin olarak kabul edilmiştir. Ahmet Z. Özdemir'in, Saim Sakaoğlu'nun, Battal Pehlivan'ın, Cahit Öztelli'nin, Oya Adalı'nın, Taha Toros'un çalışmalarında da bu gerçek belirlenmektedir.⁽⁴⁾

Tüm Dadaloğlu araştırmacılarının düşünce birliğine vardıkları bir konu da Dadaloğlu'nun babası konusundadır. Varılan yargıya göre Dadaloğlu'nun babası "Âşık Musa", "Kul Musa", "Dadaloğlu Musa" adıyla bilinen ve kendisi de halk ozanı olan biridir. Buradan Dadaloğlu'nun ozan bir aileden geldiği sonucu da çıkmaktadır. Kul Musa'nın, Adana Valisi Çelik Mehmet Paşa'ya bir şiir yazıp idama mahkûm edilen "Boz Osman Bey"i'nin bağışlanması istediği birçok kaynakta belirtilmektedir. İlk kez Taha Toros'un aktardığı bu bilgi, hemen hemen tüm Dadaloğlu araştırmacılarının kitaplarında yer almaktadır. Bu bilgiye göre, *"Sana derim sana ey Çelik Paşa/Aman verdim Boz Osman'ı öldürme"* dizeleriyle başlayıp:

*"Budur sana Kul Musa'nın sözleri
Güne değdi gülen nazik yüzleri
Zemheri ettin ilkbaharı yazları
Yeni açmış domur gülü soldurma..."*

dizeleriyle biten şiirin ozanı Dadaloğlu'nun babasıdır.

Araştırmacılar Dadaloğlu'nun annesinin soyunu da onun şu şiirinden çıkarmaktadırlar:

*"Kabaktepe asıl yurdum
Nadir Şah'tan gelir soyum
Koca Nallı büyük dayım
Avşarlık'tan çıktı m'ola..."*

Bu şiirde Dadaloğlu'nun büyük dayısı olan "Koca Nallı", Avşar boyuna bağlı bir obanın adıdır. Bu obanın soyu ise Nadir Şah'a kadar dayanmaktadır.

Demek oluyor ki Dadaloğlu, Avşar boyuna bağlı anne babadan olan ve *"Dadalı"* adıyla bilinen bir ailenin bireyidir.

Göçerlerdeki doğum tarihlerinin kesin olamayacağı, nüfus kayıtlarının bile olmadığı göz önüne alınırsa Dadaloğlu'nun hangi yılda doğduğuna ilişkin kesin bir tarih vermek olanaksız hale gelir. bilinmektedir. Ama araştırmacıların aşağı yukarı görüş birliğine vardığı tarihi kabullenip ozanın 1785 yılında doğduğunu söyleyebiliriz.

Dadalıoğlu'nun nerede doğduğu konusunda da bir kesinlik yoktur. Yaşadığı, gördüğü, gezdiği yerleri ise şiirlerinden çıkarmak çok kolaydır. Çünkü şiirlerinde yer adlarını bu kadar çok kullanan bir başka halk ozanı yok gibidir.

Aşağıya alacağımız örnekler Dadaloğlu'nun şiirlerinde geçen yüzlerce yer adından yalnızca bir kısmıdır ve bunlar bile Dadaloğlu'nun yaşadığı yerler hakkında bize önemli bilgiler vermektedir:

"Yürü bre Pınarbaşı/Acep karın kalktı m'ola..."

"Töz gelir Kaynar'ın yazı/Hoş akar Munzur'un özü..."

"Uzun yayla dede yurdum/Çerkez kazık kaktı m'ola..."

"Halep'in Antep'in soyun keserim/Cehdedersem Elbistan'ı basarım..."

"Adana'ya divan harbi konunca/On yedi bey o celseye varınca..."

"Dadaloğlum hapis derler Payas'ta/Kanat takip surduvardan uçtu mu..."

"Sağ selamet geçtiğim Binboğa/Sual öyler benden dağlar ne deyim..."

"Karataş dersen de bir düzgün ova/Yükletmiş göçünü gidiyor dağa..."

"Kuru Çay'dan Delice'yi aşalım/Çapanoğlu eteğine düşelim..."

"İlgıt ılgıt seher yeli esiyor/Gâvur dağlarının başı dumanlı..."

"On bir kişi Horasan'dan çıkanda/Ak sayaya yeşil düğme dikende..."

"Bize haram oldu Çukurovalar/Şahin uçtu ıssız kaldı yuvalar..."

"Elde yalın kılıç çarka çalıktır/Al kanını Adana'ya dökmem mi..."

"Biter Kırşehir'in gülleri biter/Çağırışır dalında bülbüller öter..."

*"Devrettim Akdağ'ı Bozok'a düştüm/Yozgat'ın üstüne
bir ateş saçtım..."*

*"Gönül arzuladı Niğde'yi Bor'u/Çifte bedestenli koca
Kayseri..."*

*"Bir firkat geldi de coştum ağladım/Al yeşil bahçeli
Kaman görünür..."*

"Erciyes gibi kuşanan/Yarsuvat gibi boşanan..."

"Namlı namlı kar istersen/O da Çiçek Dağ'da olur..."

*"Andırın boğazı ufacık taşlı/Ağlama sevdiğim gözle-
rin yaşlı..."*

Bu dizelerden de anlaşılmaktadır ki Dadaloğlu Ada-
na, Gaziantep, Yozgat, Kayseri, Kahramanmaraş, Hatay,
Kırşehir gibi illerimiz ve çevresinde, Toroslar'da, Çukuro-
va'da, Bozok Yaylası'nda, Uzun Yayla'da, Binboğa Dağla-
rı'nda, kısacası Halep'ten başlayıp tüm Çukurova'yı ve
Torosları kucaklayarak İçanadolu'ya uzanan bir coğrafya-
da yaşamış ve şiirlerini yazmıştır.

Asıl adının "Veli" olduğunu bildiren söylentiler onun
birçok şiirinde de olduğu gibi gerçeği anlatan söylentiler-
dir. Şiirlerin kullandığı "Veli" adıyla ilgili birkaç örneği de
şöyle sıralayabiliriz:

*"Âşık Veli'm bunu böyle söyleyen/İnip aşkın dersayı-
sın boylayan..."*

*"Ablak sığınların boynun uzatır/Ediyor methini Veli'm
Binboğa..."*

*"Veli'm ider ak göğsünü açarsın/Şimdi nakaplamış
yüzünü benden..."*

*"Çağırın gelsin de Âşık Veli'yi/Aşk elinden içirdiler
doluyu..."*

"Velî'm der ki işim ahûzar m'ola/Aşk kemendi boynumuza dar m'ola..."

"Velî'm eydür usul boyu dal gibi/Eli heril kesme kekil dal gibi..."

Dadaloğlu, daha çok aşk şiirlerinde "Velî" ya da "Âşık Velî" adını kullanmıştır. Dadaloğlu'nun birçok şiirinde de mahlas olarak "Dadal"ı kullandığını görüyoruz:

"Der Dadal'ım söyler sözün merdini... Der Dadal'ım hani beyler kalanı... Âşık Dadal varsın ünün söylesin... Dadal'ım da der ki samurdan kürküm... Der Dadal'ım der de bu sitem yeter... Der Dadal'ım Avşar aslın bilirdi... Dadal'ım der zatımız... Dadal'ım da coşar çağlar... Dadal'ım sıladan haber..."

Dadaloğlu'nun yaşamı Avşarlar'ın devlet zoruyla yerleştirilmesinin belirlediği bir yaşamdır. Onun yaşadığı dönemi anlattığımız bölümde, bir yenilenme dalgasının Osmanlı ülkesinde estiğini söylemiştik. Şimdi de bu dalganın, Dadaloğlu'nun yaşadığı bölgeyi nasıl etkilediğini ve bu etkilenmenin yarattığı Dadaloğlu'nun nasıl halkının sözcüsü olduğunu anlatalım.

Eşkîyalık ve Eşkîya Türküleri adlı değerli çalışmasında Mehmet Bayrak, Dadaloğlu'nu, Osmanlı'nın zulüm düzenine karşı "başkaldırı geleneği içinde yer alan" ve "değişik bir konumla ortaya çıkan lider ozanlardan biri"⁽⁵⁾ olarak değerlendiriyor. Bayrak'ın "değişik bir konum" olarak belirttiği olgu, tarihimizde göçerlerin "iskân" olayı ya da "iskân faciası" olarak geçen ünlü "kaç-göç hareketi"dir ve bu da o dönemin koşullarının ortaya çıkardığı bir halk hareketidir. 1670'te alınan bir kararla Avşarlar'ın Hama-Humus arasında yerleşmeye zorlandığı bilinmektedir. Ama

Çöl koşullarına uyum sağlayamayan, geçim zorluklarıyla karşı karşıya kalan Avşarlar, Anadolu ilerine doğru gerisin geri göçmeye başlarlar. Osmanlı sarayı ise bu geri g engellemek için sürekli buyruklar gönderir ve Avşar obalarının elebaşlarının yakalanmalarını, idam edilmelerini ister. Ordular kurulur, göçerlerin ocakları söndürülür, birçoğu idam edilir, adına "iskân" denilen sürgünler yaşatılır Avşarlar'a. Bu kovalamacaya yıllarca sürer gider. Dadaloğlu işte bu kovalamacanın yaşandığı dönemin bir halk ozanıdır.

Yazdığı şiirlerde bu tarihsel dönemin ve toplumsal halk hareketinin olayları vardır. Gn, fermanların, kavganın şiirini yazmıştır. Pertev Naili Boratav, "*Güney şairleri*" başlıklı konuşmasında Dadaloğlu'nun şiirindeki özü bu dönemin olaylarının oluşturduğunu şöyle açıklıyor:

"Dadaloğlu'nun şiirlerinin çoğunda temel konuyu teşkil eden mühim tarihi hadise Türkmenlerin Sultan Aziz devrinde 'Fırka-i İslahiye' tarafından iskân edilmeleri ve bu sırada aşiretleri emirleri altında tutan derebeylerinin öldürülmesi veyahut sürülmesidir..."

Dadaloğlu, göçer Avşarlar'ın bir bireyi olarak iskna karşı çıkıyor ve duygularını şiirlerinde dile getiriyordu:

*"Kalktı g eyledi Avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir..."*

Bu dizelerde vurgulanan zorunlu göç, Dadaloğlu'nun gücüne gidiyordu. O, padişah fermanlarıyla darmadığın edilmek istenen aşiretinin sözcüsü oluyordu:

*"Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir..."*

Avşarlar dağlara gidiyordu ve dağı taşı zapteden Osmanlı ordusuyla karşılaşmaları kaçınılmazdı. Çünkü Osmanlı'nın ekonomik ve toplumsal politikası göçer bırakmak zorundaydı. Topraklar işlemeye açılmalı ve toprakta çalışanlar düzenli vergilerini ödemeli, askere alınabilmeliydiler. Göçerlerse dağ havasına, özgür yaşamaya alışkındılar ve bu alışkanlıklarını Osmanlı ordusu karşısında yitirmek istemiyorlardı. Kavga kaçınılmazdı:

*"Dadaloğlu'm yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir..."*

Dadaloğlu, yenilginin kaçınılmaz olduğu bu kavganın şiirini yazıyordu işte. Direnen Avşarlar'ın, Osmanlı'ya meydan okumasıydı Dadaloğlu'nun şiirleri. Bu şiirleriyle de bir kaçgöç dönemini, hiçbir yazılı belge olmaksızın tüm ayrıntılarıyla geleceğe aktarma başarısını göstererek ölmez bir halk ozanı oluyordu.

Adı, *"Fırkâ-i Celile-i İslâhiyye ve İskân-ı Aşâir Beliyesi"* olan, *"Fırka-i İslahiye"* denilen Müşir Derviş Paşa komutasındaki ve Tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın danışmanlığındaki tümenle 1865'te başlayan *"İslah ve iskân"* harekâtıyla Çukurova, Uzunyayla bölgelerinin en güçlü ailesi olan Kozanoğullarına darbe üstüne darbe inmeye başlamıştı. Kozanoğlu Yusuf Ağa'nın önderliğindeki Avşarlar iskân tümenine karşı koyuyorlardı. 1877'ye kadar

süren bu savaşıñ sonunda Avşarlar yenilmiştı. Dadaloğlu şunları söyledi:

*"Derviş Paşa yaktı yıktı illeri
Soldu bütün yurdumuzun gülleri
Karalar giydik de attık alları
Altınımız geçmez akçe tunç oldu.*

*Ağlayı ağlayı Dadal'ım söyler
Vefasız dünyayı şu insan neyler
Bin yiğidi bir kötüye kul eyler
Şimden sonra yaşaması güç oldu."*

Yaşar Kemal, *Binboğalar Efsanesi* adlı kitabında bu iskânı şöyle anlatır:

"1876'da Türkmenle Osmanlı arasında Çukurovada bir savaş oldu. Osmanlı Türkmeni yerleştirmek, toprağa çakmak, ondan vergi almak, onu asker etmek istiyordu. Türkmense buna karşı koyuyordu. Döğüş beter oldu. Bu döğüşte Türkmen yenildi ve iskân edildi. O gün bu gündür bu yenilginin acısı, iskânın kepezeliği hiçbir Türkmenin yüreğinden çıkmaz.

Savaşta yenilmelerine, zorla iskân edilmelerine, sürülmelerine karşın Türkmenin hepsi buna boyun eğmedi. İskândan, sürgünden kaçanlar gene eski yaşamlarını konup göçmeyi sürdürürler...⁽⁷⁾

Yine Yaşar Kemal'in deyişiyle Fırka-i İslahiye'nin saldırısı döneminde *"Koca ova Türkmenine bir ölüm hapishanesi"* olmaktadır ve *"Türkmen iskândan önceyi bir altın çağ gibi"* anımsaktadır.

Muharrem Eren'in araştırmasında bu dönem şöyle özetleniyor:

"18. yüzyılın ikinci yarısında çıkan savaşlar sebebiyle devletin Anadolu'daki idaresi çok zayıfladığından, yer yer derebeğliklerl türedi. Avşar ve onun gibi kuvvetli oymaklar da daha serbest hareket etmeğe başladılar. Kayseri-Elbistan-Malatya yolu onların kontrolü altına girdi... Avşar oymakları 1856 yılında tekrar yerleştirilmeğe çalışıldı ise de gene başarısızlığa uğranıldı... Avşarlar devlet tarafından yaylak yurtlarında yerleştirilmek girişimine razı olmamakta direnmekle son fırsatı da ellerinden kaçırmış oldular... Fırka-i İslâhiye onları yaylak veya kışlaklarından birinde yerleşmeğe mecbur edince Avşarlar Tecirli ve Cerid oymaklarının aksine olarak yaylaklarında yerleşmek istemişler ve bu da Fırka-i İslâhiyenin komutanlarınca kabul edilmişti. Fakat hayret edilir ki bu esnada onların yaylaklarına Kafkasya'dan muhacir olarak gelen Çerkesler verimli ve geniş toprakları sayesinde mutlu hayat sürerken onlar, ağıtlarında da anlatılan sıkıntılı ve hüzn verici bir yaşayışın mahkûmu oldular... (Geniş yetki ile) 1866'da göreve başlayan İslâh Fırkası Adana, Halep, Kozan yöresindeki eşkıyaları tamamen ortadan kaldırdı. Eşkıyalık yapan göçbe Türkmen ve Kürtleri iskân etti (yerleştirdi). Vergi ve askerlik için nüfus sayımı yaptırdı. Müttegallibe denen zorba beğlikleri kaldırarak yerlerine resmi memurlar tayin etti. Kozan-Avşarları Fırka-i İslâhiye'nin işlerini güçleştirdiği için çetin ve kanlı savaşlar oldu. Büyük şair Dada-loğlu o savaşları acıklı acıklı dile getirmiştir... "(8)

Saz çalıp türkü söyleyen, obasının yaşadıklarını bir tarih yazıcısı gibi türküleştiren, obasıyla birlikte konar göçer bir yaşam süren Dadaloğlu, iskân ve kavga günleriyle ömrünü tamamlamıştır. Aynı doğumu gibi ölümü de bilinmezliklerle dolu olan Dadaloğlu'nun nerede, ne zaman öldüğü ve nereye gömüldüğü gibi soruların da kesin karşılıkları verilmemektedir. Ama bilinen şudur ki Dadaloğlu elinde sazı, dilinde sözüyle ve hep obasının yanında obasıyla birlikte yayladan ovaya, sürgünden sürgüne, çadır-
dan çadıra dolaşan göçer yaşamını yaşama biçimi olarak benimseyen bir ozandır ve uzun bir ömür sürmüştür. Çeşitli kaynaklar, onun ölüm tarihinin 1868 olduğu konusunda düşünce birliğine varmışlardır.

Oya Adalı, *Dadaloğlu*⁽⁹⁾ adlı kitabında Dadaloğlu'nun yaşamöyküsünü bir uzun anlatı biçiminde aktarır. Her ne kadar anlatısında Dadaloğlu'nun doğduğu obayı "Hacılı obası" olarak verse de Adalı'nın kitabındaki düşsel yaşamöyküsü, Dadaloğlu'nun yaşamını öğrenmek isteyenler için tek kaynak olarak edebiyat tarihimizdeki yerini alıyor. Adalı'nın kitabından Dadaloğlu'nun yaşamöyküsünü özetlemek istiyorum burada.

Oba oba gezen, yazlak kışlak demeden, bey yoksul demeden herkes için çalıp söyleyen Âşık Musa, yerinden yurdundan kopup dövüşe dövüşe kırıla kırıla dağlarına ulaşan Avşarlar'ın "tüm acısını ve yiğitliğini sözünde" yaşatırdı. Obasından bir kıza sevdalandı Âşık Musa. Evlendiler. "Sarı, çıplak kafalı, topuz gibi bir oğlan" çocuğu doğuran Âşık Musa'nın karısı lohusu yatağından kalkamayıp öldü. Âşık Musa adını Dadaloğlu Veli koyduğu, oğlunu oba beyine teslim edip gitti obasından. Yedi yıl uğramadı bir daha. Obada kimin bebese varsa sarı oğlanı emzirdi,

kim bebesine giysi dikse sarı oğlana da dikti. Yedi yaşına geldiğinde omzunda şahini ormanlarda gezen, kekik kokulu dağlarda çiçekten çiçeğe koşup gözelerde yüzen bir çocuk olmuştu sarı oğlan. Yedi yıl sonra obasına dönen Âşık Musa oğlunu atının terkisine atıp gitti yine.

Yıllar geçti. Duyuldu ki Dadaloğlu derler bir yiğit "altında doru bir at, bir omzunda saz, bir omzunda tüfekte dolaşmakta. Tüm göçer obalarda dilden dile adı yayılmakta. Obası dört gözle onu beklemekte.

Çukurova'da kışlayıp Bulgardağ'da, Aladağ'da, Kozan'da, Binboğa'da yaylayan yürüklerin tümü, onun "kendi obalarında doğup büyüdüğü üstüne türlü öyküler dizdiler." Tüm Çukurova obaları "*Dadaloğlu bizimdir*" dediler. Bir gün geldi obasına. Yanında yaşlı bir adam vardı. Gelip bey çadırının önünde türküler söyledi. Hoş geldin dediler. Yanındaki yaşlıyı tanıttı, "Ustam Âşık Yusuf". Dadaloğlu'nun gelişine şenlikler yapıldı obada. Aldı sazı eline türkülerle coşturdu obasını Dadaloğlu. Türkülerini söylerken de göz göze geldiği samur saçlı bir kızla göz göze geldi, yüreği aktı kıza. Büyüttü sevdasını, aldı sazını ertesi gün:

*"Dadaloğlu der ki usuldur boyu
Kaşları yay olmuş kirpikler oku
Bahası yok kaşlarının her yayı
Kirpiği sinemi deldi sabahtan..."*

Yayla düşleri başladı obanın. "Dağların özgür havası esiyordu yüreklerinde." Göç günü seçildi, hazırlıklar düzül-
dü, yükler derlendi. Göç başladı katarla. Dadaloğlu göç coşkusu-
nu sese dönüştürdü:

*"Bizim yaylalık meşeli
Dibinde güller döşeli
Altı top top menekşeli
Kızlar gelir yaylamıza..."*

Aklı usul boylu kızdadır Dadaloğlu'nun: *"Beri gel ha yayla kızı beri gel/Kollarımı kemer yapsın ince bel..."* diye seslenir ona. Kıskanır da onu *"dostun bahçesinden yad el geçmesin"* der. Kız da karşılıksız komaz Dadaloğlu'nun sevdasını. Sevinir Dadaloğlu'nun türkülerini duydukça.

*"Senin sevdan yüreğimde yağ komaz
Eritir ha nazlı dilber eritir."*

demektedir Dadaloğlu. "Kendine sığınanı boş çevirmeyen kutlu" Aladağ'a konarlar. Kızın babası bir yoksul âşığa vermek istemez kızını. Çadırdan çıkmasını engeller. Görmez olur Dadaloğlu sevdalısını. Dayanamaz buna, çeker gider başka yaylaklara. Sevdası da yayılır dilden dile. Obadakiler kızın babasına yalvar yakar olurlar. Gel etme ayırma sevdalıları derler. Ulaklar çıkar Dadaloğlu'nu bulmaya. O, *"Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben"* diyerek dolaşmaktadır. Böyle böyle derler, sevinir Dadaloğlu. Alır sazını:

*"Hezele de Dadaloğlu'm hezele
Melhem eyle gel yaramı tazele
Ak saray gerektir böyle güzele
Çalışırdım on halayık kul gibi."*

Geldi obasına ki düğün dernek kurulmuş, vermişler sevdiğini bir başkasına:

*"Dinleyin ağalar bir söz edeyim
Bir güzel beni dilinen kandırdı
Söz verdi de geri döndü sözünden
Kötüleri üstümüze güldürdü..."*

*Dadaloğlu'm der ki bakın halime
Değirmen dönüyor çeşmim seline
İnanman güzelin tatlı diline
Çokça beni serseriye yeldirdi."*

Atına atlayıp geldiği gibi Köroğlu hızıyla uzaklaştı.

Dadaloğlu Binboğlar'dan Kozan Dağı'na, Bulgar Dağı'ndan, Nurhak Dağları'na, Gâvur Dağları'na yıllarca dolandı durdu. "Yitik sevdasını dillere destan ederek yıllarca dolandı durdu." Bölgenin tüm göçerleri dediler ki yaman bir âşıktır bu. Kozan Beyi Koca Yusuf "Konağım konağındır oğul dedi," Dadaloğlu'na, "Gel dilediğince, sazını sözünü esirgeme bizden." Esirgemedi Dadaloğlu da. Gezdiği, gördüğü yerleri anlattı sazıyla sözüyle:

*"Çıktım yücesine seyran eyledim
Cebel önü çayır çimen görünür
Bir firkat geldi de coştum ağladım
Al yeşil bahçeli kaman görünür..."*

*Şaştım hey allahım ben de pek şaştım
Devrettim Akdağ'ı Bozok'a düştüm
Yozgat'ın üstünde bir ateş seçtim
Yanar oylum oylum duman görünür.*

*Biter Kırşehir'in gülleri biter...
Gönül arzuladı Niğde'yi Bor'u
Çifte bedestanlı koca Kayseri..."*

Yıllar sürdü Dadaloğlu'nun dağları, yaylaları ovaları, köyleri, kentleri dolaşması. Dolaştı söyledi, dolaştı çaldı. Dügünlerden derneklere, ağıtlardan atışmalara çaldı söyledi.

Göçerlerin iskân edilmelerine başlanmıştı o sıralar. Osmanlı buyruğu ellerinde paşalar ve orduları dağ dağ, ova ova, yayla yayla tozu dumana katıyorlardı. Kavgalar oluyordu boyuna. "Koç yiğitler arap atlar üzerinde günlerce döğüştüler". Bu döğüşleri de türkü yaptı Dadaloğlu. Al-
dı sazı eline ve söyledi hep:

*"Sana derim sana Hasan Kalesi
Alt yanında dövüş oldu, yön oldu
Yiğit olan yiğit çıktı meydana
Koç yiğitler arap ata bin oldu..."*

"Savaş büyük acılar getirdi. Bugün bile Gâvur dağlarının yüksek tepelerinde, gün geceye kavuşurken yankılardan dururmuş bu göçer kırımında ölenlere ağlayanların sesi." Yani ağıtlar.

Dadaloğlu yine yollara düştü. Ama nereye gitse dövüş vardı. Osmanlı kovalıyordu. Tüm obalar ayaktaydı ve Dadaloğlu'na, "Vur Dadaloğlu kardeş, vur, savaş türküleri vur sazının teline!" diyorlardı. Osmanlı oyun peşindeydi. Obaları birbirine de kırdırıyordu. Babasının bir sözünü anımsadı Dadaloğlu:

"Osmanlı ile dost olman, yeniden görme ile alışveriş etmen, bilmediğimize sır açman." Yiğitler dövüşüyordu boyuna ve Dadaloğlu söylüyordu saziyla:

*"Aşağıdan Yusuf Paşam geliyor
Düşmanına karşı koyan mert olur...
Bana derler ne gezersin burada
Ölenece yüreğime dert olur...
Dadaloğlum der ki göründü dağlar
Aşiret kavgasını görenler ağlar
Ben öldüğüme kayırmam beyler
Zalim düşman üstümüze mert olur."*

Aylarca sürdü dövüşler. Mevsimler geçti. Beyler öldü, obalar ortalarda kaldı, dağıldı. Çoluk çocuk perişan oldu. Osmanlı'dan yeni buyruklar geliyordu: "Aladağ eşkıyası azmıştır bastırıla!" Bastırılacaktı Avşarlar, "Bastırılıp bir yerde oturmaya zorunlu kılınacaktı." Böyle konar-göçerlerle olmuyordu Osmanlı için. Vergi alamıyordu. Askere koyamıyordu. Avşar'sa Osmanlı buyruğuna boyun eğmezdi, dağlara sığınırđı. Ordular yürüdü üstlerine. Kaç-göç başladı yeniden. "Avşarlar koparıldı Aladağ'ın soğuk sulu yaylalarından, Binboğa'nın ötesine atıldı. Kayseri'nin kuzeyinde, Bozok'a yollandı. Burayı yer yurt bilin, yerleşin" dedi. Dadaloğlu, "Yaban ilde obayı, atayı yalnız komak erliğe, yiğitliğe yaraşmaz" dendi, katıldı obasına. Gitti ama unutmadı yerini yurdunu. Gurbet acısını yüreğinde taşıdı hep. Masal oldu, türkü oldu özelemleri, yayıldı Anadolu bozkırına:

*"Çıkarım Bozok Dağı'na
Avşar ili görünür mü...
Ilğıt ılıgın bir yel esti Urum'dan
Duydum perişandır hali Avşar'ın...
Dadaloğlu'm bu iş bize güç oldu
Osmanlı'da altınımız tunç oldu
Gözü kanlı yiğitlerimiz nic'oldu
Ermedi çakmağa eli Avşar'ın..."*

Sonunda öfke birikti. Biriken öfke kırdı zincirlerini. Dağlardan inen kar suları gibi coşan Avşar, Bozok köylerini yağmalayıp sürdürü atını Binboğa Dağları'na. Büyük savaşlar oldu. Dadaloğlu bir pusatını konuştu, bir sazını. Bir pusatını susturdu bir sazını. Dadaloğlu'nun sazıyla söylediği yüz yılı aşip bugünlere geldi:

*"Mağara önünde kavga kuruldu
Öttü tüfek davlumbazlar vuruldu
Duydum Bozoklu'nun beli kırıldı
Bin atlıya yamaç önü beylerin..."*

Yurduna yeniden kavuştu Avşarlar. Töreler, şölenler yeniden başladı. Dadaloğlu özlediği dağlara, yaylalara, çiçek kokularına, buz gibi sulara attı kendini. Bir bey kızına gönlünü düşürdü bu kez.

*"Yine bir dilbere meyil aldıldım...
Zülfünün telleri pek reyhanlıdır..."*

Yine yol görünmüştü Dadaloğlu'na, onulmaz sevdalardan kurtulmanın yolu uzaklaşmaktır. Hazırlanır gece.

Ama kız da gönül komuştu. Anladı Dadaloğlu'nun gideceğini. Sabahleyin çıktı yoluna. Dadaloğlu durur mu, konuşturdu sazını:

*"Bir selam geldi başım üstüne
Alırım kız seni komam ellere..."*
Aldı kızı atının terkisine:
*"Yiğidin sevdiği yanınd'olanda
Günde düğün bayram etmiş gib'olur..."*

Ama giderken töre geldi aklına. Bey'e hainlik edilir miydi. Döndü hemen. Obanın yaşlılarına açtı derdini. Be-ye gittiler. Bey güldü, o da karısını kaçırmamış mıydı? "Sazı dile getiren âşık kızımı incitmez" dedi. Günler süren düğün dernekle evlendi Dadaloğlu. Sonra aldı kadını döndü obasına. Kurdu çadırını. İki oğlu bir kızı oldu. Ama oba dar geldi gün geçtikçe. Gitti gezdi yine döndü. Döndü ama yine savaş davulları çalıyordu. Yine kavga günleri gelmişti ve yaman dövüşmüştü Avşarlar. Bey bir armağan vermek istemişti Dadaloğlu'na:

*"Şu yalan dünyaya geldim geleli
Severim kır atı bir de güzeli..."*

demişti Dadaloğlu ve Çadırcı Bey'in kır atını almıştı. Sonra yine kavgalar, yine göçler. Çocukları büyüdü, evlendirdi onları. Kadını da kara toprağa verdi. Çadırını söktü sonra, "Bize bundan sonra çadır gerekmez" dedi.

Düştü yeniden yollara. O yollardayken Osmanlı yine buyruklar yağdırmaya başladı. Buyruklarla gelen ordular Küçük Ali konağını dağıttılar:

*"Yine tuttu Gâvur Dağı boranı
Hançer vurup acarladın yaramı
Sana derim Mıstık Paşa öreni
İçindeki bunca beyler nic'oldu..."*

*Mıstık Paşa gitmiş odası yaslı
Hatunları vardı hep turna sesli...
Derviş Paşa yaktı yıktı illeri
Soldu bütün yurdumuzun gülleri..."*

Böylece Dadaloğlu kavgalar, göçler, sevdalar, hainlikler içinde yaşayıp kocadı:

*"Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Meğer dünya her tarafta bir imiş
Ben dünyayı Al'Osman sanırdım
Meğer dünya dört sultanlık yer imiş..."*

Yurduna yeni bir düzen verme çabasında olan Osmanoğlu "atasının töresini unutmuştu." Güneyin göçerleri, töresini, atasını unutan, kendini çıkarcılara, uç beylikleri yapan paşalara, zorbalara tutsak eden Osmanlı'ya güvenmiyordu. Sınırının her yerinde yenilen Osmanlı taze asker istiyordu Avşar'dan. Kozan Beyleri'ne hadlerini bildirmeliydiler. "Düzen her yerde geçerli kılına, göçerler bastırıla!" buyruğuyla koca bir ordu kuruldu: Fırka-i İslahiye. Çukurova karıştı. Komutan Derviş Paşa, "Zorluk çıkarmayın, hepinize yeni yurtluklar verilecek." diyordu. Haber kuş olup geldi Avşar boyuna. Dadaloğlu tepeden tırnağa öfkeye kesti ve onu ölümsüz kılan ünlü türküsünü söyledi:

*"Kalktı göç eyledi Avşar elleri...
Arap atlar yakın eder ırağı...
Belimizde kılıcımız kirmani
Taşı deler mızrağımın temreni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir..."*

*Dadaloğlu yarın kavga kurulur...
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir."*

Yaşı sekseni geçmişti Dadaloğlu'nun. Sazını sırtına asıp bir delikanlı gibi atına atladı. *"Bizimdir"* diyordu Dadaloğlu. Yankılanıyordu sesi dağlarda. Kurtlar, kuşlar *"Bizimdir"* diye bağıryorlardı. Avşar'ın yiğit damarı coştı yine. Pusatını kapam atına atladı, karşı durdu Osmanlı fermanına. Büyük kavga kuruldu. Dadaloğlu omzunda sazı, elinde kılıcı oradan oraya seyirtti durdu.

"Kaypak Osmanlılar size aman mı." dedi.

Ne tüfekler sustu, ne Dadaloğlu'nun sesi.

Ama Osmanlı ordusu çok üstündü. Kırdı Avşar'ı. Bir de hastalık belası bulaştı obaya. Binlerce yiğit telef oldu. Sonunda yenildi Avşar. Yusuf Bey yakalandı. Koca Kozan Beyi. Derviş Paşa, sürgüne gönderdi Yusuf Bey'i. Giderken kaçtı Yusuf Bey. Sonra ölüm fermanı ve Yusuf Bey'i öldürdüler. Ölüsünü süründürdüler. Attılar konağının önüne, yaklaşmak yasak dediler. Dadaloğlu gördü Bey'inin ölüsünü, yüreği dayanır mı:

*"Kozan'a iller Kozan'a
Akıl ermez bu düzene
Öldürmüşler Bey'imizi
Yasak mezarın gezene..."*

Yusuf Bey ölünce Kozan Beyleri yıldılar. Birer birer boyun eğdiler Osmanlı Paşası'na. Teslim olan, yakalanan sürüldü obasıyla birlikte. Her bir oba Anadolu'nun bir başka yerine gönderildi. Dadaloğlu da obasından ayrılmadı, onlarla birlikte gitti o da. Avşarlar dağıldıkça Dadaloğlu'nun türküleri de yayıldı Anadolu'ya. Dilden dile yayıldı durdu. Yerleşiklik vergi, askerlik, başladı Avşar için. Yayılsız, kışlaksız, göçsüz kaldılar.

Dadaloğlu obasıyla birlikte kaldı. Kocadı iyice. Özlem büyüdü yüreğinde. Dayanamadı yurdunun özlemine. Döndü, gezdi o dağlarının doruklarında. Mıstık Paşa konağına gelince yine aktı üzüntüsü:

*"Sabahaca kandilleri yanardı
Soytarılar fırıl fırıl dönerdi
Ha deyince beş yüz atlı binerdi
Sana inip konan beyler nic'oldu..."*

diyerek yazıklandı.

"Şimden sonra yaşaması güc'oldu..."

diyen Dadaloğlu'nun son duyulan sözleri bunlar oldu. Bir daha kimse görmedi onu.

İşte "Bulgar Dağı, Kozan Dağı, Aladağ, Binboğa, Gâvur Dağları, Çukurova böyle anlatır Dadaloğlu'nun öyküsünü. Biz de size aktardık.

NOTLAR

(1) Öner Yağcı, *Sevdanın Ozanı Karacaoğlan ve Şiirleri*, Deniz Kitaplar Yayınevi, 1996, s. 28-29.

- (2) Ahmet Z. Özdemir, *Avşarlar ve Dadaloğlu*, s. 16-18.
- (3) Muharrem Eren, *Kocaavşar Köyü ve Tarihçe Avşarlar*, s. 250.
- (4) Kitabın sonundaki "Kaynakça"da belirtilmiştir.
- (5) Mehmet Bayrak, *Eşkıyalık ve Eşkıya Türküleri*, s. 40.
- (6) Pertev Naili Boratav, *Folklor ve Edebiyat 1982, II*, s. 35-36.
- (7) Yaşar Kemal, *Binboğalar Efsanesi*, Toros Yayınları, 10. Basım, 1991, s. 42.
- (8) Bkz. 3 no'lu dipnot, s. 249-251.
- (9) Oya Adalı, *Dadaloğlu*, Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DADALOĞLU'NUN TÜRKÜLÜ
AŞK HİKÂYELERİ

"Sabahtan kalktım da günden ileri
Ben kimi sevmişim senden ileri..."

1. DADALOĞLU HİKÂYELERİ

Bir veya birkaç türküyü içeren türkölü hikâyelerin oluşması, yaşanmış, tarihsel olaylarla söylenceler yanında halk ozanlarının eklemeleri ve biçim vermeleriyle gerçekleşmektedir. "*Hikâyelerin Doğuşu ve Gelişmesi*" başlıklı makalesinde türkölü hikâyelerin oluşmasını inceleyen Pertev Naili Boratav bu sonuca varmıştır. Boratav çeşitli örnekler üzerinde yaptığı incelemesinde, tarihi olayların aktarılması sırasında ortaya çıkan söylencelere Dadaloğlu'nun şiirlerinin eklenmesiyle türkölü söylencelerin ortaya çıktığını vurgular. M. Fuad Köprölü'nün *Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi*⁽¹⁾ adlı yapıtında da "Genç Osman" söylencesinin "...Aslı Kul Mustafa'ya ait olan şiirin veya onun değişmiş şekillerinin unutulmasıyla rivayetin daha serbest inkişaf etmesi... bunun neticesinde de bu rivayete başka şiirler (Dadaloğlu'nun şiirleri) bağlanması"yla ortaya çıktığını belirtmektedir. Köprölü, "Türkmenler arasındaki Genç Osman rivayetini Dadaloğlu'nun şiirlerle süslediğini..."⁽²⁾ de yazmaktadır. Boratav, Köprölü'nün bu düşüncesine katılmayarak, bu şiirlerdeki "üslup ve edanın" Dadaloğlu'na uygun olmadığını, ünlü bir şair olan Dadaloğlu'nun çok sevildiği bölgelerde bu şiirlerin ona mal edildiğini söylemektedir. Kaynağı ne olursa olsun türkölü halk hikâyeleri gerçeğinin kimi halk ozanlarında (örneğin Karacaoğlu'nda, İlbeylioğlu'nda, Dadaloğlu'nda) karşımıza çıktığını görüyoruz. Boratav, "*Aşk Hikâyeleri*"nin çıkışını şöyle aktarıyor:

"Âşık-şair dolaşırken maceralar geçirir; bunlara dair şiirler söyler; bu şiirler halk arasında yayılır, bilinmez kim-

seler tarafından katılan yeni parçalarla zenginleşir. Bir sevgi hikâyesi olur; ağızdan ağıza dolaşır. Emrah ile Selvi Han, Kerem ile Aslı; Güney Anadolu'da Dadaloğlu... gibi şairler buna misal teşkil ederler."⁽³⁾

Ali Rıza Yalkın "Aladağ'ın Öz Şari Dadaloğlu" başlıklı yazısında, "tek parçalar söylemekten çok tarih yazıcılığıyla uğraşır" dediği Dadaloğlu'nun halk hikâyeleriyle ilgili olarak şunları söylüyor:

"...Diyebilirim ki; güneydeki halk hikâyelerinin hemen büyük bir kısmı bu değerli şairin hikâyelerinden sayılır. Gençosman hikâyesi, Ramazan ve Kozanoğulları arasındaki çekişme, Çapanoğlu'ya Kozanoğlu'nun arasında meydana gelen savaş, Han Mahmut ile Kamber'in yanık destanı, Gazi Âşık Mahmut'un acıklı olayı vs. hep Dadaloğlu tarafından söylenilen hikâyelerdir."⁽⁴⁾ Taha Toros'un Dadaloğlu'yla ilgili kitabında da⁽⁵⁾ "Hurşit ile Mahmihri Hikâyesi": Dadaloğlu'nun "hikâyecilik sanatının bir örneği" olarak gösterilmektedir.

Pertev Naili Boratav, bu halk hikâyelerinde geçen şiirlerin bazılarında Dadaloğlu'nun adının bulunmasının, hikâyelerin ona ait olduğunu kanıtlamadığını, "bunlardan çoğunun Dadaloğlu'na ait olmaması çok muhtemeldir" düşüncesinde olduğunu söylüyor. Bu konuda kesin bir yargıya varmak için Dadaloğlu'nun yaşadığı bölgelerde daha sistemli araştırmalar yapılmasının zorunlu olduğunu da ekliyor. Bu zorunluluğu Dadaloğlu şiirleri için de geçerli kabul ettiğimizi söyleyip sözü hikâyelere bırakmak istiyorum.

NOTLAR

- (1) M. Fuad Köprölü, *Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi*, Türiyat Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul 1930, s. 40-41
- (2) Bkz. 1 no'lu dipnot, s. 53-54.
- (3) Pertev Naili Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, s. 120.
- (4) Ali Rıza Yalman (Yalkın), *Cenupta Türkmen Oymakları II*, s. 53.
- (5) Taha Toros, *Dadaloğlu*, s. 20.

2. DADALOĞLU İLE KRAL KIZI HİKÂYESİ

"Dadaloğlu bir çeşme başında bir Kral Kızı'na rastlar. Söylence bu ya âşık oluyor ve hemen sazını düzenleyerek başlar Kral Kızı'na aşkını söylemeye:

*Çeşme başı bekleyen kız,
Koyma beni yollarımdan.
Uzat bir suyun içeyim,
Kral kızı kurban gelin.*

Kral Kızı bu samimi âşıkın kıtasını reddetmeyerek aynı vezinle cevap verir:

*Yayla, yayla göçmedin mi,
Soğuk suyun içmedin mi?
Hiç de güzel seçmedin mi?
Oğlan oğlan, deli oğlan!*

Dadaloğlu hiç fırsatı kaçırmı mı? Tam sırası diyerek hemen manzaraya kuvvet verir ve kızı büyüleyebilmek için sazının tellerini kuvvetle titretir:

*Yayla yayla göçtüm geldim,
Karlı suyun içtim geldim,
Çok güzeller seçtim geldim,
Ey kral kızı, kurban gelin!*

Kız şaire durumu anlatmakla birlikte onu başından savmaya karar verir ve korkutmak için şu şekilde söylenir:

*Yolcu isen git yolunca,
Şal, kutnu perçem boyunca,
Beş kardaşım var doyunca,
Yok ederler seni oğlan.*

Dadaloğlu hiç böyle tehditlerle kaçacak şair mi? O ne olaylar, ne çekişmeler, ne kanlı çarpışmalar görmüştür. Kızın sözüne önem vermeyerek soğukkanlılıkla isteğinde direnir:

*Yolculukta olur işim,
Kız yoluna kurban başım.
İster olsun on kardaşın,
Komam seni kurban gelin!*

Kız sonunu düşünerek fazlaca tehdit emeliyle babasının kahramanlığından söz açmayı uygun bulur:

*Benim babam pek delidir,
Duran başa kan yürüdür,
Öldürür de hem sürüdür,
Yok ederler seni oğlan.*

Dadaloğlu, kararlı bir nağme ile güzel sesini sazının titrek çınlayışlarıyla süsleyerek kızın aşkına karşılık vermesini sağlar:

*Odanızın hasırıyım,
Karıncanın yesiriyim,
Babandan üstün çeriyim,
Gelin gelin sarıl gelin.*

Kız, şairin boynuna sarılır ve teslim olur. Artık aralarında yapılan anlaşmanın ruh okşayan tesiriyle Dadaloğlu son parçasını okumaya başlar.

*Dadaloğlu halin yaman,
Üçbeş adam bir de imam,
Nikâhımız kıysın bir can,
Düzgün yolun, yürü gelin.*

Bunun üzerine Dadaloğlu kızı atının arkasına alarak memleketine döner.⁽¹⁾

(1) Ali Rıza Yalman (Yalkın)'ın *Cenupta Türkmen Oymakları II*, adlı kitabından alınmıştır; s. 72-74. Yalkın, bu hikâyeyi 1929 yılında Mersin'de dinleyip kopye etmiş, daha sonra Gaziantep'te hikâyenin tamamını bilenlere rastlayıp kitabına almıştır.

3. DADALOĞLU İLE EMMİM KIZI HİKÂYESİ

"Biri kız, biri erkek iki genç yeğen birbirini sevmişler, aşkı tatmak için bir çam ormanına çekilmişler.

İki sevdalının bu hareketleri duyulmuş. Akrabaları atlara binerek bunları aramaya çıkmışlar. Alev bacayı sarmış gençlerin kurtulmalarına imkân kalmamış. Erkek teslim olmayı, kız ise kaçarak kurtulmayı tasarlamış. İki genç arasında kaygının uyandırdığı heyecan ile maniler başlamış:

Oğlan diyor ki:

*Arkamızdan atlı kovar,
Gelen atlı cana kıyar.
Anam, babam belki duyar;
Ben gidemem emmim kızı.*

*Kız atımın nalı yoktur,
Arkasında çulu yoktur,
Bir gecelik yemi yoktur.
Ben gidemem emmim kızı.*

Kız cevap veriyor:

*Al şalvarım çul edeyim,
Kol halkamı¹ nal edeyim,
İncilerim yem edeyim,
Kalk gidelim emmim oğlu.*

* Kol halkası: Bilezik

*Dadaloğlu aşka murat,
Dağın yamaçları kanat,
Hızır bulur size kır at,
Üsküflenir* kaçın sizler.*

Dadaloğlu'nun bu seslenişi gençlere gayret verir, ikisi birden kır ata sıçrayarak gözden kaybolurlar, böylece muratlarına ererler."⁽¹⁾

(*) Üskûf: Gözlük ve maske gibi şeyler.

(1) Ali Rıza Yalkın'ın *Cenupta Türkmen Oymakları II*, s. 66-68'den alınmıştır. Yalkın hikâyeyi Gaziantep'in Nizip İlçesine bağlı Sarılar adlı Kızılbaş Çepni köyündeki Ali Demir'den derlemiştir.

4. DADALOĞLU İLE GÂVUR KIZI HİKÂYESİ

"Dadaloğlu hak âşıkı bir gâvur kızını haber almış. Âşık âşıkı arar derler, duramamış; hemen gâvur kızının yanına varmış. Araya bir perde gerilmiş, ikisi de sazlarını ellerine almışlar. İlk önce gâvur kızı Dadaloğlu'na bir sor-gu deyişi (Muamma) açmış:

Bire oğlan ıklaz oldunsa,
Aşk ile ummana daldınsa,
Eğer beni âşık diye geldinse,
Gidebildiğin kadar git Dadaloğlu**.*

Oğlana meydan okumuş:

*Biri oğlan, nerede idin yektep(?)
Senin için oldu camile mektep.
Göğden inmiş yüzdört Kitap,
Dördü sofuda, yüzünü bul Dadaloğlu.*

Dadaloğlu bu muammaya şu şekilde bir cevap ile karşılık vermiş:

*Bir ağız var mı bundan geride?
Yetim hakkıdır vermezsin baride.
Dördü sofuda, yüzü peride,
Sofu Cin elinde hay Gâvur kızı.*

* Iklaz: Hak aşığı.

** Sorabildiğin kadar sor anlamına da gelir.

Kız tekrar sazi eline alarak Dadaloğlu'na hitaben:

*O kimdir deveye kendi meytin sardı,
O kimdir ki, Cennete sağ iken girdi;
Hak, dünya binasın hangi gün kurdu,
Viranesi Cuma günü hay Gâvur kızı.*

demiş.

Dadaloğlu bu soruya şu şekilde bir cevap vermiş ve hemen gâvur kızını kendine bağlamayı başarmış:

*Hazreti Ali kendi meytin Deveye sardı,
İdris peygamber Cennete sağken girdi,
Dünyanın binası ulu Pazar gün kurdu,
Viranesi Cuma günü hey Gâvur kızı.*

Kız Dadaloğlu'nun gücünü ve bilgisini teslim ederek islâm dinini kabullenmiş:

*Bire oğlan! Bunu böyle mi dedi Eyip (Eyyüp),
Deşir dizginini eyleme seyip.
Perdenin arada kalması ayıp,
Kalksın perde ben Velî'yi görem.*

Aradan perde kalkmış ve gâvur kızı İslâm olmuş."⁽¹⁾

(1) Ali Rıza Yalkın'ın *Cenupta Türkmen Oymakları II*, s. 61-62'den alınmıştır. Yalkın bu hikâyeyi Adana'nın Şambayadı köyünde Ahmet Çavuş'tan dinlemiştir.

5. HURŞİT BEY İLE MAHMIHRI HİKÂYESİ⁽¹⁾

"Hurşit Bey, Karaman'da oturmakta olan Molla Kadı oğullarından zavallı bir gençtir.

Karaman Beylerinden birinin oğlu olan bu genç, bir gün Karaman civarında göçüp konan Türkmenler arasında güzel bir Türkmen kızına âşık olur, alaka peyda eder.

Günlerce bu iki âşık ormanlar arasında, soğuk pınarlar başında ateşin zevklerle vakit geçirirler. Her ikisi birbirini çıldırasıyla sever.

Kıza izdivaç teklifinde bulunur. Kızın, Türkmenlerin Molla Kadı evlatlarıyla münasebet peyda etmelerine imkân olmadığını söylemesi üzerine, 40 gün sonra kızın kaçırılmasına karar verilir.

Kızın kardeşi, Türkmen Özbeylerinden idi. O hiç Molla Kadı oğullarına kız verir miydi? Bu işi haber alır almaz çadırları yıkar ve kız kadeşi Mahmihri'yi de alarak meçhul bir semte doğru firar eder.

Fakat kız çadırlar sökülürken Hurşit Bey'in kendisini arayacağını bilerek metruk ocak taşları arasına ufak bir işaret bırakır. Arkamdan gel manasını gösteren bu tılsımdan sonra yola koyulur. Bu ihtiyata da kanaat getirmiyen Mahmihri Konya civarında yol üzerinde tesadüf ettiği bir çobana da gideceği yeri söylemiş ve fazla olarak Hurşit'ten aldığı yüzüğü de çobana emanet olarak tevdi etmiş ve Hurşid tesadüf ettiğinde yüzüğü kendisine vermesini rica eylemişti.

Aradan 35-40 gün geçer. Hurşit Bey Mahmihri'yi ka-
çırmak üzere yaylaya gelir. Ne görsün: Çadırlar yıkılmış,
oba dağılmış. Sevgilisinin gezdiği yerlerde çayırlar bitmiş.
Çamaşır kuruttuğu dallarda artık kuşlar cıvıldıyor. Davarı
sağdığı ağla kartallar konmuş, ilk seviştikleri pınar ıssız
kalmış.

Hurşit Bey aylarca hayaliyle yaşadığı bu yerlerin birer
baykuş yuvası kadar soğuk olduğunu görünce; yisinden
dermansız kalır ve derhal bir ocak taşı üzerine çömelir,
sazını alarak ağlamaya başlar:

*Bilmem Hinde gitti; Bilmem Yemen'e
Bıraktı beni bu ellerde divane
Bir sualım vardır çayır, çimene
Çayır; çimen? Nazlı yârim nic'oldu*

*Belki göçün sürmüşlerdir Ayaş'a
Şimdi gözüm etmez yâri temaşa
Bir sualım vardır dağ ile taş
Dağlar taşlar nazlı yârim nic'oldu.*

Gözyaşlarını silerken başını yere indirir ve taşlar ara-
sındaki işaret gözüne ilişir. Derhal kızın Meyan ellerine
gittiğini anlar. Sazını eline alır:

*Üç taşları bir araya çatmışlar
Arasına bir tılsım atmışlar
Mahmihrimi uykularda tutmuşlar
Sürmüşler gitmişler Miyan çölüne.*

Hurşit Bey sazını torbasına yerleştirip atına biner ve
yola koyulur:

Ovaları yel gibi geçer, dağlar aşar ve nihayet bir gün bir su kenarında bir sürü koyuna ulaştı. Çobana seslenir ve ona şu türküyü söylemeye başlar:

*Çoban sen bu yol üstünde durursun
Gelen geçen yolcuları görürsün
Mahmihrî'den bana haber verirsin
Söyle çoban söyle haberin var mı?*

Çoban kavalıyla Hurşit'in sualine cevap verir:

*Ben kırk gündür bu yollarda dururum
Gelen geçen güzelleri görürüm
Sevgilinden sana haber veririm
Sor سوالin sor da ünün vereyim.*

Hurşit Bey hemen saza sarılır:

*Çok oldu mu yârim buradan geçeli
Sırtında kepenek miydi keçe mi?
A çobanım sağlam mıydı hasta mı?
Söyle çoban söyle haber ver bana.*

Çoban, kızıdan aldığı yüzüğü göstererek cevap verir:

*Aştı gitti gördüm güzel boyunu
Çatık tutmuş kaşlarının yayını
Kırk gün oldu bekliyorum yolunu
Vebalin boynuma attı da gitti.*

Çoban, son mısralarıyla kızın kendisine ne kadar rica etmiş olduğunu anlatırken Hurşit Bey yine başlar:

*İnim, inim kaldı güzel elimiz
Firkat geldi söylemiyor dilimiz
Çoban kardeş neye varır halimiz
Söyle çoban söyle öğüt ver bana.*

*Niderim ben bu dağlarda niderim
Başım alır diyar diyar giderim,
Döner isem seni vezir ederim,
Hoşça kal sen, izin ver çoban bana.*

Atına biner ve süratle hareket eder. Fakat bir müddet sonra karşısına yedi tane yol çıkar. Genç şaşırır ve yine çobana döner. Çobandan yolun hangisinden gideceğini sorar:

*Bölüm bölüm oldu çoban yolumuz
Çoban kardeş nerden varır yolumuz,
Yedi çatal oldu koca yolumuz,
Söyle çoban hangisinden gideyim?*

Çoban kavalıyla cevap verir:

*Kible tarafında bir göl açılır,
Hakkın rahmetleri yere saçılır.
Sağ kolun üstünde bir yol açılır,
Onu doğrutta git beyimin oğlu.*

Hurşit Bey artık cenuba doğru yürür ve hakikaten karşısına bir göl çıkar.

Atını göle doğru sürer, at karaya çıkacağı bir sırada müthiş bir çamur deryasına dalar, arka ayakları tamamen

çamura gömülür. Hurşit güçlkle kendini karaya atar. Atını saatlerce kurtarmaya çalışır, uğraşır fakat hiçbir çaresini bulamaz. Nâçar kalınca ağlamaya ve atını orada terk ederek aşkının arkasından koşmaya karar verir, bu karar üzerine bir ağıt okumaya başlar:

*Atım art ayağın mile batırdı
Batırdı da balçıklara oturdu
Dermanım yarısın bile götürdü
Serim ata kurban canım güzele*

*Kellesi iriydi sağırsı geri
Ne kadar çağırsam gelmiyor beri
Bile yitirdim hem de nazlı yarı
Serim ata kurban canım güzele*

*Bir yanıma baktım saydır seçilmez
Bir yanıma baktım çaydır geçilmez
Mevlam kanat vermeyince uçulmaz
Serim ata kurban canım güzele.*

Atının methine başlar:

*Enişe gidince ceylan sekişli
Yokuşa çıkınca tavşan büküçlü,
Önü bedir, bedir çifte nakışlı
Serim ata kurban canım güzele*

*Üç güzele ördürürdüm saçını
Dört güzele dokuturdum çulunu
Dosta doğru döndürürdüm yolunu
Serim ata kurban canım güzele*

*Üzengi vurunca yerinde titrer
Kuyruk kaldırınca sağrısı örtülür
Doru at önünde can mı kurtulur
Serim ata kurban canım güzele*

*Hurşid'i görünce sağrısı terler
İnişe gidince nalları parlar,
Mahmiri'nin yayla yolunu arar.
Serim ata kurban canım güzele.*

Şimdi Hurşit Bey yalın ayak, başı açık perişan bir halde sazi koltuğunda yoluna devam eder.

Bir zamandan sonra, bir ağacın altında dinlenirken havada uçup giden birkaç turna görür ve meys meys bu turnalara bir türkü söyler:

*Turnam gidiyor talana
Dağları dolana dolana
Yârimden haber verene
Turnam yâre selam söyle*

*Turnam gidiyor eşine
Şu cefalı yar düşünce
Canım aldıldım nefesine
Turnam yâre selam söyle*

*Gökle giden uç turnalar
Birbirine eş turnalar
Önde giden baş turnalar
Turnam yâre selam söyle*

*Yüce dağların belinden
Süzülün bâde yerinden
Sefil Hurşid'in dilinden
Turnam yâre selam söyle.*

O gün ormanın içinde korkulu rüyalarla geceyi geçirir. Sabahleyin erkence yine yoluna devam ile ertesi günü akşamına kadar karşı ovanın üzerinde yabani bir gül kümesine tesadüf eder ve burada da bir türkü okumak ister:

*Gül ağacı deste deste
Dibinde yatarım hasta
Önümü döndürdüm dosta
Gül; yârimi görmedin mi?*

*Gül ağacı biçim biçim
Ben ağlarım için için
Yârim yükletmiştir göçün
Gül; yârimi görmedin mi?*

Sazını bırakır bırakmaz uyur. Uykudan uyanınca yine yoluna devam eder. Birkaç saattan sonra bir köy kenarına gelerek çeşmesinin başına oturur. O sırada çeşmeye bir kocakarı gelir, onu takiben kocakarının kızları da gelerek çeşmede üç kız ve bir kadın bu yabancı delikanlıyı tecessüs etmeğe başlar, Hurşit Bey bu ihtiyar kadından bir su ister. Ve kızlarının ismini sorar. Kadın suyu verirken kızlarının birisi, Pembe, birisi Zümrüt ve en küçüğünün de Mihri olduğunu söylerken böyle bir delikanlıya malik olmasını da düşünür.

Hurşid'in aşkı yine canlanır ve sazını eline alarak koca karıya hitap eder:

*Ebem şu dağları aştım da geldim
Tuzluca göllere düştüm de geldim
Mahmihrî'nin sevdasın tuttum da geldim
Aman ebe kadın bana bir haber.*

İhtiyar kadın Hurşit Bey'in gözlerindeki asaleti okuyarak, böyle de delikanlıyı üç kızı bekâr dururken kaçırmayı ve Hurşid'e kendi kızlarından birini vermeyi düşünür. Bunun üzerine cevap olarak şu koşmayı okumaya başlar:

*Oğlum dağları aştın bilirim
Derince gölleri geçtin bilirim
Mahmihrî'nin sevdasına düştün bilirim
Mah'ı terkeyle de Mihrî'den söyle.*

Mihri, kocakarının küçük kızının ismidir. İsim müşabeheti vesilesi ile* kızını Hurşit Bey'e takdim eder. Hurşit Bey buna da cevap verir:

*Ebem geldiğim eller uzak ve taşlı
Evde kara anam gözleri yaşlı
Benim yarım ebem bir uzun saçlı
Aman ebe kadın bana bir haber...*

Kocakarı yine ısrar eder:

* İsim benzerliği nedeniyle

*Geldiğin yolları bilirim taşlı
Hasretli annenin gözleri yaşlı
Üç kızım var hepsi de uzun saçlı
Mah'ı terkeyle de Mihri'den söyle.*

Hurşit Bey bu kadının kandırmasına kapılmıyarak şiddetle kalkar ve yoluna devam eder.

Ertesi günü yolu bir köye ulaşır. Köyde davullar çalmakta ve herhalde bir düğün olmaktadır. Köy kenarında bunu bir çocuktan sorar. Çocuk:

— Öz Beyin kardeşi Mahimihri, Germiyan Beyi'nin oğlu ile evleniyor düğün var, der.

Zavallı Hurşit Bey'in yüreğine bir ateş düşer. Ve derhal âşık kıyafetiyle düğüne gider.

Gece yarısından sonra, damat Bey Germiyan oğlu, âşıktan iyi bir türkü ister. Hurşit Bey bu yeni rakibine yana yakıla bu türküyü okur:

*Ne güzel yakılmış yârin kınası
Beş kere akçeye değer sinesi
Torulmuş, terlemiş kaymak memesi
Desem Han öldürür demesem öldüm*

*Kadir mevlam kalem vermiş kaş vermiş
Ağzına mercandan ufak diş vermiş
Ak memeler tomur tomur baş vermiş
Desem Han öldürür demesem öldüm*

*Varayım göreyim Arabistan'ı
Yâre giydireyim telli fistanı*

*Sevem koynundaki pamuk mestanı
Desem Han öldürür demesem öldüm*

*Seyreyleyin Ferhat ile Şirii
Ne hoş sevmiş onlar birbirini
Hurşit verir Mihri garip serini
Desem Han öldürür demesem öldüm*

Burada han diye tasvir ettiği damattır. Germiyan Beyi'nin oğlu, "Han" ismiyle yadedilmiştir.

Meclis bu türküden fena halde hiddetlenir. Hele Damat olacak Han adeta çıldırır, mutlaka bir cinayet çıkacak gibi olur. Fakat mecliste hazır bulunan kabadayılardan Tütüncü Hasan isminde biri arayı bulur. Yalnız bu mühim vaka kızın kulağına değer. Ve hemen şüphelenerek bu âşıkı görmek ve dinlemek ister. Alacağı delikanlıyı çağırır, ona:

— Dün akşam beylerin huzurunda saz çalan âşıkı ben de dinlemek isterim, der.

Han mecbur kalarak* âşıkı kızın meclisine getirir. Hurşit Bey sazını terennüm ettirmeye başlar ve kıza şu türküyü okur:

*Kaldır nikabın aradan
Görenler şadüman olsun
Hakeyle haki payını
Gizli sırlar beyan olsun*

*Ben seni severim candan
Mahmihrî'm geçme benden*

* Zorunluluk nedeniyle, mecbur kalarak...

*Gümüş saçtan gül memeden
Hissemi ver helal olsun*

*Döşüme geldin döşüme
Bak neler geldi başıma
Al dudağın sür başıma
Hakkımı ver helal olsun*

*"Hurşit" derler güzel Mahım
Seni yakar benim ahım
İki gözüm melek şahım
Yarın mahşer divan olsun.*

Kadınların hiçbiri bu türkünün ne olduğunu anlamaz. Fakat kız teshir edilmiş olur. Ve usulca Hurşit Bey'e, gece yarısında gelmesini söyler. Gece yarısı olur. Eski âşıklar damdan iyi bir at seçerek firar ederler...

Ertesi günü Han kırk atlı ile bunları takibe koyulur ve birkaç gün sonra Hurşit Bey'in atının battığı göl başında bastırır. Vakit gece olduğundan kızı bir ağaca bağliyerek Hurşid'i Cellad Araba teslim ederler. Arap Cellad bir köşede Hurşidi derhal keseceği sırada Hurşit bir türkü söylemesine mezuniyet ister ve son gözyaşının damlalarını sazına damlatarak:

*Mahmihrim için ölem
Beni uz kes Arap kölem
Hor dünyadan yüzüm dönem
Bir soluk göster yârimi.*

Arap, Hurşit Bey'i fazla söyletmeyerek başını gövdesinden ayırır ve kanlı gömleğini doğruca Bey'e takdim eder.

Kız gömleği görür görmez vaveyla koparır ve Hurşid'in başı ucunda bir türkü söyleyeceğini, ısrar ve hatta, aksi takdirde katiyen Han'a teslim olmayacağını ihtar eder.

Han, Celladın idaresi altında gitmesine izin verir. Kız Hurşid'in başı ucunda ağlamaya, ayılıp bayılmaya ve türkü okumaya başlar:

*Ormanlarda ayva olmaz
Araplarda namus olmaz, ar olmaz
Ölür Mahmir sizlere hiç yar olmaz
Öldürdün Hurşidi neyledin Arap*

*Kul olaydım kametine postuna
Nasıl kıydın Arap nazlı dostuma
Beni de yık cesedinin üstüne
Öldürdün Hurşidi neyledin Arap.*

Türküsünü ikmal ederken bir taraftan da cebinde saklı olan kalemtraşını bıçağını çıkarıp kendine saplayarak Hurşid'in cesedinin üstüne düşer ölür. Han Mahmihrisiz kalır."(*)⁽¹⁾

(*) Cahit Öztelli, *Üç Kahraman Şair/Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu* (Milliyet Yayınları-1978) kitabının 162'nci sayfasında bu öykünün "Dadaloğlu'ndan çok önceki yazmalarda ve saz şairlerinin şiirlerinde bulunduğunu ve Dadaloğlu'na ait olamayacağını yazmaktadır. Ancak somut bir kanıt göstermemektedir.

(1) Battal Pehlivan, *Dadaloğlu Yaşamı Sanatı Şiirleri* adlı kitabının 64-75. sayfalarına, "Aşkla başlayıp cinayetle biten bu ilginç öykü, Dadaloğlu'nun en çok bilinip sevilen yapıtıdır. İlk kez Ali Rıza Yalın tarafından derlenip yazılmış (1922) ve Memleket Mecmuası'nın 17 ve 18. sayılarında yayınlanmıştır. Hurşit Bey ile Mahmihrî'yi ilk yazılış biçimiyle —hatta noktalama işaretlerine bile dokunmadan— aktarıyoruz." notuyla almıştır. Battal Pehlivan'ı saygıyla anarak biz de kitabımıza almak istedik.

6. HASAN PAŞAOĞLU KOZANOĞLU DÖĞÜŞÜ

"Bundan birçok yıl önce Sultan Murat gününde Kozanoğlu ile Hükûmetelli Ramazanoğlu Hasan Paşa arasında senlik benlik çıkmış. Kargılar, cidavlar hazırlanmış, iki tarafın yiğitleri atlanmış, silâhlanmış, her derebeyine bağlı Kıyı beyleri askerlerini ortaya dökmüş. (O zamanlarda derebeylerinin beş on tane de kıyı beyi bulunurmuş. Kıyı beyleri Derebeylerine vergi verir ve gerekli olduğu zaman da askeriyle yardım ederlermiş.)

Savaş başlamış ve kan gövdeyi götürmüş, kelleler yuvarlanmış, ortalık mahşer yerine dönmüş. Bu gürültü arasında Kozanoğlu, Dadaloğlu'na haber salmış:

"Hadi âşık, göreyim seni. Beni aşağı düşürme, destanını hazırla."

Hasan Paşaoğlu da âşığı yanına çağırarak: "Doğrudan ayrılma" demiş.

Dadaloğlu apışmış kalmış; iki cami arasında binamaz gibi şaşalamış, ne olursa olsun diyerek türküsünü söylemeye başlamış:

*Sana derim sana da cebili Kozan,
Yedi sene döğünesen alaman nizam,
Dâvada kalamaz şol Sadrazam,
Sınırın Bozoktan kur Kozanoğlu.*

*Sana derim sana da ey Kozanoğlu,
Sefer açıp üstüne kakmam var benim.
Bu devri de eski devirden sayma;
Pençe vurup himlerin sökmem var benim.*

*Dadaloğlu der ki, Bokluca beline çıkarım,
Meydan yerlerinde meşkine de bakarım,
Ala kanın Adana'ya dökerim,
Ünüm gider Hind'e, Yemen'e benim.*

Bu son kıtadan sonra Dadaloğlu artık bütün destanı Adana beyine ayırıyor ve kahramanlığı Hasan Paşa oğlu kıyı beylerinden "karalar" tayfasına veriyor. (Karalar kıyı beyinin o zaman hükmettiği bölge; şimdiki Karataş, Tuzla çevresi ile Adana'nın doğusunda ve İncirlik dolaylarında Dededağ semtleridir.)

*Karalar karalar ünlü karalar,
Davanızı ancak mahşer aralar.
Hacı Osman, tuttuğunu yaralar;
Ulaştı hayfını aldı karalar.*

*Avradilen don yumaya giderler,
Yine de kavgasın yaman ederler.
Bozdoğan gözünü ayırsın baksın,
Daha kime cidav atar karalar?*

*Hov; dedi de yarıya düştü,
Misis mehenk kurdu alasın açtı,
Karahacılı da, Kuzugüdenli,
Şambayadı bile hem yalın kaçarlar!*

Dadaloğlu burada Karahacılı, Kuzugüden, Şambayadı aşiretlerinden Ramazan oğulları aleyhinde olduklarını anlatmaktadır. Şüphesiz bu da o aşiretlerin deveci, davaracı olmalarından ileri gelir. Çünkü bu aşiretler aksi tarafı

kayırsalardı yayla zamanlarında göçecekleri yaylalarda Kozanoğlundan çekeceklerini pekâlâ tahmin ederlerdi. Zaten Karahacılı ve Kuzugüdenli'ye ait oymakların büyük bir kısmı yazın dağlarda buluşuyordu.

*Dadaloğlu der de, şu bana oldu;
Aktı gözyaşlarım kanile doldu.
Saatim ay da, günüm yıl oldu,
Gelip geçmez kara günden sayarlar."* ⁽¹⁾

(1) Ali Rıza Yalkın'ın *Cenup'ta Türkmen Oymakları II*, s. 57-59'dan alınmıştır. Yalkın bu hikâyeyi de Adana'nın Şambayadı köyünden olan Ahmet Çavuş'tan derlediğini yazmaktadır.

7. AVŞARLARIN TECİRLİLER'LE VE CERİTLİLER'LE KAVGASI

"Avşarların konup göçme âdetleri malum... Diğer aşiretlerle kavgaları hiç eksik olmaz. En çok da Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı Cerit Aşiretine mensup köylülerle kavga gederlerdi. Bu kavgalar bazen güreş gibi teke tek olurdu.

Bu kavgaların biri de Elbistan Ovasında kurulacak. Avşarın atlısı aşağıya varacak, Ceritin atlısı da Ceyhan'dan gelecek.

Avşarlar "kart" delikanlıları seçip kavgaya hazırlanırlar. Bu arada Pınarbaşı'ndaki Avşar beylerinden Topuz Bey'in oğlu on altı, on yedi yaşlarındaki, Çerkez de gitmek ister.

"Ben de gideceğim kavgaya!"

"Gidemezsin! Bu kavgaya 'kart' delikanlılar gidecek."

"Hayır arkadaş, sakalı tarak tutamayan kavgaya gidemez."

Bunun üzerine Çerkez hemen bir tarak bulup yüzüne bastırır:

"Ben de katılacağım."

Bu harekete şahit olanlar dayanamayıp onu da kavgaya göndermeye karar verirler. Fakat bu delikanlı, Topuz'un tek oğlu... Topuz buna dayanamıyor. Topuz da Çerkez'in arkası sıra gider.

Kavgada, ilk atlı olarak Avşardan Çerkez, Tecirli ve Cerit'ten de Danacioğlu meydana çıkarlar. Kavga sırası-

da Çerkez tek tüfeği sıkıp gelinceye kadar Koca Topuz ikinciye doldurup hazır eder, Çerkez'in eline verir. Çerkez bu kavgada başarılı olunca Dadaloğlu bir şiir söyler:

*Elbistan Ovasına bir aslan geldi
Ecelin ağzına alıyor Çerkez
Aldı mızrağını çıhdı meydana
Bel ver Danac'oğlu, varıyor Çerkez*

*Daha ilk kavgası bulman mahana
Tahım goyduh Gader Hüyü'nden Cehan'a
Gazın derneğ dayanır mı şahana
Seçip kılavuzunu vuruyor Çerkez*

*Anası Torun babası Hall'İbrahim Bey oğlu
Verin yalman mızrağını eline uçları tuğlu
Babalı boynuna Murat Bey Hall'oğlu
İki bayşın hökmünü de veriyor Çerkez*

*Sizde yok muydu Firek barıdı
Yitirmiş Tecirli'yi arar Cerit'i
Unutdun mu gavah boylu Halıd'ı
Geçmiş gün hayfını alıyor Çerkez*

*Der Dadal'ım der de hiliye gitme
Gözünle gördüğünü Hak inkâr etme
Baban Koca Topuz'un hakkın unutma
Doldurup doldurup veriyor Çerkez" (1)*

(1) Muzaffer Uyguner'in, *Dadaloğlu, Yaşamı Sanatı Şiirleri'nden Seçmeler* adlı kitabının 130-131. sayfasından alınmıştır. Uyguner, bu hikâyeyi kitabına, "Bu derleme Metin Kula tarafından Sarız'da yapılmıştır." notuyla aktarmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DADALOĞLU'NUN SANATI

**"Ağlayı ağlayı Dadal'ım söyler
Vefasız dünyayı şu insan neyler..."**

1. DADALOĞLU'NUN SANATÇI KİŞİLİĞİ

*"Dadaloğlum der ki göründü dağlar
Aşiret kavgasın görenler ağlar
Ben öldüğüme kayırmam beyler
Zalim düşman üstümüze mert olur."*

Pertev Naili Boratav, Dadaloğlu'nun şairliği için şunları söylüyor:

"... Şair olarak müşahhas mânada geniş bir memleket görüşü var; bu dağlar ve yaylaların üzerinde yurdu seyretmesi, yurdun her bir parçasını, kendi ayrı güzellikleriyle duyup sevmesi, onu bugün de bize yakın bir sanatkâr yapıyor. Dadaloğlu, bize memleketi bir bütün olarak görebilmenin ne kadar engin bir duygu kaynağı olacağını anlatmış büyük bir şairdir, ve bu hüviyetiyle, Türk şiirinde adı Karacaoğlan'ınki gibi her zaman yaşayacaktır."⁽¹⁾

Bu düşüncelere ve yargıya katılmamak mümkün değil. Dadaloğlu yurt sevgisinin, yurt güzellemesinin türküsünü, şiirini söylemiş usta bir sanatçıdır. Nihad Sami Banarlı'nın bu düşünceleri onaylayan ve tamamlayan şu görüşü de Dadaloğlu'nun büyük şair kimliğini doğrulamaktadır:

"Dadaloğlu, şehirlerde yaşayan ve şiirlerinde Divan şiiri tesiri bulunan öteki âşıklardan daha başka ve daha saf bir ozandır. Divan diline, klasik vezin ve şekillere yönelmeksizin, sade Türkçe ile, milli vezin ve şekillerle şiir söyleyen bu şair, asrın devlet otoritesi dinlemeyen göçebe Türkmenlerindendir..."⁽²⁾

Seyit Kemal Karaalioğlu'na göre Dadaloğlu:

İçli, özlü bir dille yiğitçe seslenişi kaynaştırır. Se-mai, varsağı, koşma, destan da yazmakla beraber asıl kişiliğini türkülerinde gösterir. Aşk, doğa ve sa-vaş temalarını işlerken Karacaoğlu'la Köroğlu'nu hatırlatan bir özellik, temiz bir halk dili kullanır.⁽³⁾

Güneyin iki büyük şairinden biri olan Dadaloğlu'na İl-han Başgöz "göçebe şair" diyor. "Şiirlerinde epik bir ka-rakter"⁽⁴⁾ görüldüğünü belirtiyor. Dadaloğlu'nun şiirlerinde, "Güneyin renkli dağ ve yayla havası, alışılan göçebe ha-yatından kopmanın üzüntüsü ile beraber..." kuvvetle esti-ğini de ekliyor. Atilla Özkırımlı'ya göre ise Dadaloğlu bir kavga şiirini geliştirmiştir. "Dili ve söyleyişi çağdaşlarına oranla yalın, divan şiiri etkisinden uzaktır. Koşmaları Ka-racaoğlu'nı, koçaklamaları Köroğlu'nu çağrıştırır. Günü-müze gerçek kişiliğini yansıtan cenk şiirleriyle kaldı."⁽⁵⁾ diyen Özkırımlı'nın yargılarını da katınca Dadaloğlu'nun nasıl bir şair olduğu sorusunun yanıtını büyük ölçüde ver-miş oluruz.

"Dadaloğlu'ndan bize yanık ezgiler ve ölmez sanat kaldı."⁽⁶⁾ diyen Cahit Öztelli'nin, "önce bir cenk ve kavga şairi" olarak belirlediği Dadaloğlu'nun aynı zamanda bir "dağ ozanı" ve "güzellere de âşık olan" bir aşk ozanı ol-duğu düşüncesi de Dadaloğlu şiirlerinden çıkarılabilecek bir düşüncedir. Öztelli'nin, yukardaki düşünceleri doğrula-yan şu yargısına da buraya aktarmakla yetinelim:

"Şiirlerinde saf bir halk dili egemendir. Şehir ve kasaba halk şairlerinin az çok ağdalı dili onda görül-mez. Hele divan şiirinin maznunlarını hiç kullanma-mıştır. Bir aşiret çocuğu olduğu sade, samimi, içli, bazen sert konuşmasından bellidir."

Dadaloğlu'nun, *"çevresindeki insanların anlayacağı bir Türkçe"* kullandığını söyleyen Muzaffer Uyguner'den⁽⁷⁾, *"Dadaloğlu'nun şiirlerini bozulmamış bir Türkçe ile söylediğini görürüz"* diyen Battal Pehlivan'a⁽⁸⁾; *"Türkçesi temiz ve duru, deyişi içten ve yalındır"* diyen Asım Bezirci'den⁽⁹⁾; *"Türkçeyi halkın yaratımlarının ve dil gücünün geniş kültürüyle kullanan bir ozan"* olduğunu söyleyen Adnan Binyazar'a⁽¹⁰⁾; *"Çok değişik şiirler söylemiş olan Dadaloğlu, şehir âşıklarının etkisine girmeyen saf ve özlü bir halk sanatçısıdır"* diyen Rauf Mutluay'dan⁽¹¹⁾, *"Türkmen edasıyla Karacaoğlu'nı, cenkçi temaları ile Köroğlu'nu hatırlatan şairin dili, savaş ve direnme şiirlerinde sert ve pervasız, aşk ve tabiatı tasvir eden şiirlerindeyse içten ve coşkundur. Bu yüzyıldaki saz şairlerinin eserlerindeki Osmanlıca kelimelerle dolu dilden çok farklıdır"* diyen Tahir Alangu'ya⁽¹²⁾ kadar birçok edebiyat tarihçisi ve halk edebiyatı araştırmacısı Dadaloğlu'nun duru Türkçesi ve yalın söyleşiyle coşkunluğu konusunda aynı görüşleri paylaşmaktadırlar.

Dadaloğlu'nun şiirlerindeki asıl tema Avşarlar'ın iskânı nedeniyle ortaya çıkan kavgadır.

*"Sana derim sana Hasan Kalesi
Alt yanında döğüş oldu, hûn oldu
Yiğit olan yiğit çıktı meydana
Koç yiğitler arap ata bin oldu..."*

dizelerinde bir kavganın tanıklığını yapmaktadır Dadaloğlu. Adana'nın Osmaniye ve Bahçe ilçeleri arasındaki Hasanbeyli köyünün yakınında gerçekleşen bu kavga, köyün eski kalesi olan Hasan Kalesi'nin gördüğü bir kavgadır

Dadaloğlu'na göre. Dadaloğlu kaleye seslenerek kavgayı anlatmaktadır bize.

*Sana derim sana Bey Mürseloğlu
Döleğinde döğüş oldu, dön oldu
Yüreğinde olan döndü döğüştü
Koç yiğitin, arap atın gün'oldu..."*

dizeleriyle başlayan şiirinde de, Güneş'in güçlü bir Türkmen Oymağının Bey'i olan Mürseloğlu'na seslenerek bir kavgayı aktarmaktadır.

Küçük Ali Oğulları Payas Dört Yol yöresinin beyleridir. Fırka-i İslahiye zamanında konuk olarak gelen askerlere ikramda bulunurken hileyle yakalanıp sürgüne gönderilen Mıstık Paşa ise bu yöre beylerinin sonuncusudur. Mıstık Paşa'yı çok seven Dadaloğlu'nun birkaç dörtlüğünü aşağıya alacağımız şiiride bu sürgünü protesto ettiği ve Mıstık Paşa'nın yurdunun harabe haline geldiği görülmektedir:

*"Yine tuttu Gâvur Dağı boranı
Hançer vurup acarladın yaramı
Sana derim Mıstık Paşa öreni
İçindeki bunca beyler nic'oldu*

*Tavlasında arap atlar beslenir
Konağında baz şahinler seslenir
Duldasında nice yiğit yaslanır
Boz-kır atlı yüce beyler nic'oldu..."*

Avşarlar'ın Bozok'a sürgün edildiği dönemde Dadaloğlu kaçak olarak yaşamaktadır. Aşşin Bey'i Yazıcıoğ-

lu'nun bir şöleninden Avşarlar'ın sürgüne gitmelerinin iyi olduğu gibi laflar söylenince Dadaloğlu alıp sazını eline şunları söyleyerek obasını ve onurunu korumaktadır:

*"Fırsatı ganimet bildi kötüler
Böyle kalmaz padişahın çağları
Eninize boyunuza eğlenin
Sizin olsun Binboğa'nın dağları*

*Hemen Avşar mıdır başa kakacak
Bir gün olur geri gelir sağları*

...

*Eğer Avşar bir gün geri gelirse
Kovgun eder sizin gibi beyleri*

*Dadaloğlu'm Yetim Ali oldu adın
Ne meskenim kalmış, ne kalmış yadın
Yazıcıoğlu derler harammış sütün
Ben takmıştım taşıdığın tuğları."*

Bozok sürgününde devletin memurlarının çeşitli bahanelerle Avşarlar'ın mallarına, atlarına el koymaları Dadaloğlu'nun zoruna gidince, bunu aktarmak da ona düşmektedir:

*"Yara yara bir kavgaya girmedik
Sağa sola kılıçları vurmadık
At üstünde dögüşerek ölmedik
Ok değemeden gözlerimiz kör oldu*

*Böyle sağ gezmeden ölmemiz iyi
Mahşerece söylenecek şor oldu*

...

*Mezada döküldü boyn'uzun atlar
At vermemiz iskânlıktan zor oldu..."*

Sürgünlük günleri Avşarlar'ı da, Dadaloğlu'nu da perişan etmektedir. Dadaloğlu sürekli eski yiğitlikle dolu günleri özlemektedir. Bunun şiirini söylemez de ne yapar:

*"Aslımı sorarasan Avşar soyundan
Ayrı düştüm aşiretten beyimden
Pınarbaşı'nda da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım..."*

Söyler Dadaloğlu. Bir başka sürgünde yine aşiretini özlediğini aktarır:

*"Aşağıdan bir yel esti Urum'dân
Gam kasavet kalkmaz oldu serimden
Bu dert bize beter oldu ölümünden
Ellerin serdarı Avşar nic'oldu."*

Avşar olmak zordur. Avşarlar, kovalanmakta, yakalanmaktadır. Başlarına ödüller konmuştur. Yakalanan kimi Avşarlar, Avşar olduğunu yadsıyarak cezalardan kurtulmaktadır. Dadaloğlu bu duruma çok öfkelenir:

*"Dadaloğlu'm oldum yetim
Nerde kaldı gök kır atım*

*Melul olan aşiretim
Avşarlıktan bıktı m'ola."*

diye seslenir. Avşar yiğitlerinden Apalak'ın yiğitliklerini övmekten geri durmaz:

*"Halep'in Antep'in soyun keserim
Cehdedersen Elbistan'ı basarım
Bağdat kapısına kilit asarım
Varım aslanlarım derdi Apalak."*

Dadaloğlu hapistedir. Yakalanmış ve Payas kalesinde tutsak edilmiştir. Susar mı:

*"İşkân emri oldu aşiret yasta
Kız, kadın kalmadı hep oldu hasta
Dadaloğlu hapis derler Payas'ta
Kanat takıp sur duvardan uçtu mu."*

En güzel türküsüne gelir sıra, *"Kalktı göç eyledi Avşar elleri"* diye başlar Dadaloğlu. Uzun Yayla'ya gitmesi yasaklanmıştır Avşarların. Padişah fermanı çıkmıştır. Ama Avşarlar'ı ve Dadaloğlu'nu padişah fermanı engelleyebilir mi:

*"Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir."*

der Dadaloğlu. Yol dağlardır ve dağları Osmanlı askerleri beklemektedir. Kavga yine kaçınılmazdır ve kavgaya doğru giderken Dadaloğlu son şiirlerinden biri olan bu ünlü şiirinin son dörtlüğünü söyler:

*"Dadaloğlu'm bir gün kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir."*

Kavgalar olur, ardı ardına Osmanlı'yla Avşar birbirine girer. İşte "Osmanlı'ya Aman mı" diyen türküsü bu kavgaları anlatır:

*"Aşağıdan iskân evi geliyor
Sarıp da gül benzimiz solunca
Malım mülküm seyfi gözlüm kalınca
Kaypak Osmanlılar size aman mı."*

Avşar Beyleri'nden Kozanoğlu Yusuf Bey Osmanlı'ya direnen beylerdendir. Yaralı yaralı idam edilir. Dadaloğlu Yusuf Bey için de şu türküyü söyler:

*"N'olaydı da Kozanoğlu'm n'olaydı
Sen ölmeden bana ecel geleydi
Bir çıkımlık canımı da alaydı
Böyle rüsva olmasaydık cihanda*

...

*Derviş Paşa gayrı kına yakınsın
Böbürlensin dört bir yana bakınsın
Emme bizden gece gündüz sakınsın
Öç alırsız ilk fırsatı bulanda..."*

Göçler, göçler, göçlerdir Dadaloğlu'nun yaşamı. "On-
bir kişi Horosan'dan çıkanda..." diye başlayan türküsüyle

göçün ilk serüvenini söyledikten sonra hep göç türküleriy-
le sürdürür:

*"Taşlar Dadaloğlum bağrını taşlar
Gözümüzden akar kan ile yaşlar
Bize yol gözüktü kavim kardaşlar
Kalmaz yanımızda öcü Avşar'ın."*

Göç göç üstünedir. Her göçte yeni bir perişanlık ya-
şanmakta ve bu da Dadaloğlu'nun türkülerinde dillenmek-
tedir:

*Ilgıt ılgıt bir yel esti Urum'un
Duydum perişandır hali Avşar'ın
Döndü gurbet ele yolu Avşar'ın*

...
*İşkân oldu gelinleri kızları
Duydum Kars'a gitmiş gülü Avşar'ın*

...
*Bize haram oldu Çukurovalar
Bozuldu katarı, teli Avşar'ın."*

Dadaloğlu'na zor gelmektedir tüm bunlar: *"Dadaloğ-
lum bu iş bize güç oldu"* demektedir.

Kendisini belirleyen toplumsal koşulların yarattığı bir
göç ve kavga ozanı olan Dadaloğlu yurt güzellmeleriyle
de ozanlığına ozanlık katmasını bilmiştir. *"Şu yalan dün-
yaya geldim geleli/Söverim kır atı bir de güzeli..."* dizele-
riyle başlayan türküsü hâlâ dillerdedir. Dadaloğlu'nun aşk
şiiirlerindeki ustalığına da diyecek yoktur. Yurt güzelleme-
lerini ve aşk şiiirlerini Dadaloğlu'nun şiiirleri bölümünde gö-
receksiniz.

"Yaylalarda bir güzele uğradım... Çelenbel'de bir güzele uğradım... Huri mi melek mi yoksa bir peri... Alırım kız seni komam ellere..." gibi somut aşk dizeleri, Dadaloğlu şiirinin sevgi boyutunu oluşturuyor. Asıl olarak obasına duyduğu sevginin belirlediği bir ozan olan Dadaloğlu'nun şiirleri arasında aşk türkülerinin çok az yer tutması da onun yaşama biçiminin doğal bir sonucu olsa gerek.

Yurt güzellemeleri konusunda ise Dadaloğlu ile boy ölçüşebilecek bir başka ozanımız pek azdır. Dağıyla yaylasıyla, ovasıyla, üzerindeki bitkisiyle, çiçeğiyle, otuyla, hatta ayıyla, yıldızıyla, dumanıyla amansız bir yurt sevdalıdır Dadaloğlu. Tüm kavga şiirlerinde de bu sevdasını görebiliriz.

Bütün bunlardan sonra Dadaloğlu şiirinin özelliklerini saptamak gerekirse şunları söyleyebiliriz:

- Dadaloğlu şiirlerini yalın, günlük konuşulan bir dille yazmıştır.

- Dadaloğlu'nun şiirlerindeki kişi adlarının ve yer adlarının çokluğu en önemli özelliğidir.

- Dadaloğlu yöresel sözcükleri yoğun olarak kullanmıştır.

- Dadaloğlu'nun şiirlerinde yabancı sözcük çok azdır, olanlarsa yöresindeki günlük konuşma diline giren sözcüklerdir.

- Doğal öğeler başta olmak üzere benzetmeler sıkça görülür. Ay, yıldız, çiçek adları, bitki adları, hayvan adları, kuşlar Dadaloğlu'nun en çok kullandığı benzetmelerdir.

- At, Dadaloğlu'nun çok kullandığı öğelerden biridir.

- Dadaloğlu şiirlerinin büyük çoğunluğu koşma türündedir.

● Şiirlerinde daha çok 6-5 ölçüsünü kullanan Dadaloğlu, 4-4-3, 4-4, 5-3 ölçülerini de kullanmıştır.

● Yiğitleme ya da koçaklama denilen halk şiiri türünü en başarılı kullanan iki ozanımızdan biridir (diğeri Köroğludur.)

● Yurt güzellemesinin en güzel şiirlerini Dadaloğlu söylemiştir.

● Varsağı, destan, atışma türlerini kullanan Dadaloğlu'nun en sık kullandığı tür türküdür.

● Uyak düzeninde aaab-cccb düzenini yanı sıra abdb-cccb düzenini de kullanmıştır.

● Yarım uyağı sık kullanan Dadaloğlu'nda redife de sık raslanır.

● Yaşayan kahramanlar, gerçek olaylar Dadaloğlu şiirinin özelliğidir.

● Tüm şiirleri ağızdan derlenmiştir. Bu nedenle farklı farklı söyleyişlere raslanmaktadır.

● Divan şiiri etkisinden kesinlikle uzaktır.

● Tüm şiirlerinde destansı bir hava egemendir.

● Tüm şiirlerinde duygu yükü ve coşku söz konusudur.

● Yaşamın tanıklığını yapma kaygısının ağır bastığı bir ozanımızdır.

● Doğayı bir dekor olarak kullanmada çok başarılıdır.

● Kavganın, direnişin, doğanın, yurt sevgisinin ozanıdır Dadaloğlu.

NOTLAR

- (1) Pertev Naili Boratav, *Folklor ve Edebiyat II*, s. 39.
- (2) Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Fasikül 11, s. 855.
- (3) Seyit Kemal Karaalioğlu, *Türk Edebiyatı Tarihi*, c. 1, s. 546.
- (4) İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, s. 13.
- (5) Atilla Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, c. 2, s. 337.
- (6) Cahit Öztelli, *Köroğlu Dadaloğlu Kuloğlu*, s. 162.
- (7) Muzaffer Uyguner, *Dadaloğlu*, s. 33.
- (8) Battal Pehlivan, *Dadaloğlu*, s. 38.
- (9) Asım Bezirci, *Türk Halk Şiiri*, c. 1, s. 358.
- (10) Adnan Binyazar, *Türk Dilinde 25 Ünlü Eser*, s. 91.
- (11) Rauf Mutluay, *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, s. 261.
- (12) Tahir Alangu, *100 Ünlü Türk Eseri*, s. 543.

2. DADALOĞLU İÇİN SÖYLENENLERDEN SEÇMELER

"Der Dadal'ım söyler sözün merdini
Yavru şahin ıssız komaz yurdunu..."

TAHİR ALANGU

"Güneyde Çukurova ve Toroslarda yetişen saz şairlerinden Dadaloğlu tabiata ve epik temalara bağlı Türkmen şiiri geleneğini sürdüren bir aşiret şairi olarak ün kazanmıştır. Dadaloğlu'nun ünü Cumhuriyetten sonra dar bir çevreden çıkmış, türküleri şehirlere kadar yayılmıştır. Bugün artık kendi alanında ve türünde, 19. yüzyılın önemli halk şairlerinden biri olarak kabul edilmektedir."

(*100 Ünlü Türk Eseri*, s. 539)

MAHMUT ALPTEKİN/DERMAN BAYLADI

"Öyle acılar vardır ki insana ölümden de zor gelir. Tutsaklık, yenilgi, aşağılanma gibi. Bir yiğitlik ozanı olan Dadaloğlu, bu duyguyu yürekten duyan kişidir. Dadaloğlu'na göre kılıç çalmadan, at üstünde döğüşmeden ölmek utanılası bir durumdur. Öyle yaşamaktansa ölmek yeğdir. Bu da bir ölümdür çünkü, hem de ağıt yakılası bir ölüm. Bu nedenledir ki Dadaloğlu duygularını ağıt biçiminde dile getirmiştir."

(*Konu ve Yorumlarıyla Halk Şiiri, Nesini Söyleyim*, s. 121-122.)

NİHAD SAMİ BANARLI

"Türkiye'de Avrupalılaşıma cereyanının başladığı ve bu cereyanın uzun süren intibak devirleri içinde rejim yeri-

ne devleti yıkma yollarına sapıldığı yıllarda, padişahlara kafa tutan bir mısra, hoş a giden ve şiirlerindeki savaşı hava ile erkek sesi pek beğenilen bir Türkmen şairidir Dadaloğlu... Dadaloğlu'nun göçebe Türkmenleri yerlileştirme hareketine itiraz eden merdâne bir eda ile söylediğı ve ona en büyük şöhreti sağlayan dik başlı koşması, "Kalktı göç eyledi Avşar elleri'dir..."

(*Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Fasikül 11, s. 55-56.*)

İLHAN BAŞGÖZ

"Dadaloğlu, yerleşme ile ilgili siyasi hareketlere de katıldığı için şiirlerinde epik bir karakter görülür. Tabiat de-korunun en kuvvetli olduğı şiirlere (Dadaloğlu'nda) rasla-nır. Güneyn renkli dağ ve yayla havası alışılan göçebe hayatından kopmanın korku ve üzüntüsü ile beraber bu şi-irlerde kuvvetle eser."

(*İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi, s. 13.*)

MEHMET BAYRAK

"Dadaloğlu... 19. yüzyılda... din ve mezhep nedenleri ile değil de, Osmanlı devletine ekonomik yaşam şartları-nın kaçınılmaz sonuçlarıyla tedirgin ettikleri için, konar-gö-çer aşiret düzenlerini yerleşik düzene dönüştürme progra-mına başkaldıran Türkmenlerin direnişlerini dile getiren şairdir..."

(*Eşkîyalık ve Eşkîya Türküleri, s. 41.*)

ASIM BEZİRCİ

"Dadaloğlu'nda Karacaoğlu'nın ince duyarlığı ile Kö-roğlu'nun erkek sesi birleşmiş gibidir. Bu bakımdan o bir aşk şairi olduğı kadar, bir destan şairidir de. Nitekim kimi

şiiirlerinde aşk ve doğa, kimi şiiirlerinde ise savaş ve yiğitlik temlerini işlemiştir. Çevresinde olup bitenleri dile getirmiştir..."

(*Türk Halk Şiiri*, c. I, s. 358)

ADNAN BİNYAZAR

"Olayların yoğunluğu, haksızlıklara tanıklık, doğanın çıldırııcı güzellikleri Dadaloğlu'nu edebiyatımızın özgün ozanlarından biri yapmıştır... Türkçeyi halkın yaratımlarının ve dil gücünün geniş kültürüyle kullanan bir ozandır. Nice olaylardan bugünlere dek gelmesini de bunda aramak gerekir. Dadaloğlu'nun şiirde vardığı beğeni aşamasını ve dil yetkinliğini şu... şiirleri göstermektedir..."

(*Türk Dilinde 25 Ünlü Eser*, s. 91.)

PERTEV NAILİ BORATAV

"Dadaloğlu... şahit olduğı vakaları her şairin bulamadığı bir şiir ifadesine bürümeyi bilmiştir. Yaşadığı hayatın, kendi göçebe aşiret muhitinin ve yasını tuttuğı derebeylik nizamının hadiselerini şiirlerine mevzu edinmiş olmasına rağmen, türkülerinde, onun zamanının şartları dışında kalan insanları da içinden titretene kadar kuvvetli bir şiir ifadesi buluyoruz..."

(*Folklor ve Edebiyat II— 1982*, s. 34.)

ŞÜKRAN KURDAKUL

"Yaşamından gelen özgür kişiliğı hemen bütün dize-lerinde öteki halk şairlerine benzemeyen bir estetik yapı içinde yansıtmakta, güçlü sesi zamanından sonra da etkisinden bir şey yitirmemektedir... Şiirinde somut sorunları dile getirir, ama şiire özgü inceliklerden, buluşlardan uzak kalmaz."

(*Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, s. 195.)

RAUF MUTLUAY

"... İskân hareketinin zorla gerçekleştirilmesi, yüzyıllarca Toroslarda göçebe yaşayan bu aşiretlerin kesin yenilgisi, dağılışı, bu yüzden bezginliğe ve karamsarlığa düşüşleri... onun şiirlerinde işlenen temalardır... Bir yanıyla Köroğlu'nu, bir yanıyla da Karacaoğlu'nı andıran içli ve etkili şiirleri, Güney Anadolu'da yüz yıldır dilden dile geçmiş, çeşitli ağızlardan derlenerek yazıya aktarılmıştır."

(Türk Halk Şiiri Antolojisi, s. 262.)

BEHÇET NECATİGİL

"19. yüzyılın öteki halk şairleri divan şiiri etkisinden kurtulamadıkları halde Dadaloğlu, bu etkileri doğallaştıran şehir hayatından uzakta bulunduğu için yalnız kendi çevresinin duygu ve düşüncelerine tercüman olmuştur... Yazış bakımından Karacaoğlu'la Köroğlu'nu hatırlatır..."

(Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, s. 103.)

EMİN ÖZDEMİR

"Coşkulu ve yiğitçe bir söyleyişle kahramanları öven, savaş ve döğüşleri anlatan kahramanlık duygularını canlandıran koçaklamanın, kahramanlık türkülerinin en güzel örneklerini Dadaloğlu ve Köroğlu vermiştir."

(Türk ve Dünya Edebiyatı, s. 104.)

AHMET Z. ÖZDEMİR

"Dadaloğlu, şiirlerinde, gördüğünü, yaşadığını söylemiştir. Özellikle kavga, kahramanlık konusunda söylediği şiirleri gerçek olayların öyküsüdür. Onun şiirlerinde geçen kişiler hayali, uydurulmuş kahramanlar değildir, bunlar yaşamış kişilerdir. Tıpkı onun şiirlerinde geçen yerler gibi

gerçektirler. Bu nedenle Dadaloğlu'nun şiirleri aynı zamanda aşiret tarihini dile getiren belge niteliği de taşırlar.

(*Avşarlar ve Dadaloğlu*, s. 8.)

ATILLA ÖZKIRIMLI

"Dadaloğlu'nu şiiri tarihsel ve toplumsal olaylardan kaynaklanır... Dadaloğlu şiirlerinde Osmanlıların yerleştirme politikasına karşı Türmenlerin ayaklanışını işlemiş, Osmanlı'ya direnmeyi savunan 'ölen ölür kalan sağlar bizimdir' anlayışına dayalı bir kavga şiirini geliştirmiştir."

(*Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, c. II, s. 337.)

CAHİT ÖZTELLİ

"Dadaloğlu kavga olmadığı zamanlar bir aşk ve doğa şairidir. Her türlü güzelliğe vurgundur. Ama asıl özelliği ve gücü cenkler için yaktığı türkülerinde görülür. Yaşadığı çevrenin tarihi olayları onu bir renk şairi yapmıştır. Belki de en güzel eserleri, dağlarda, döğüşler arasında, toz duman içinde kaybolup gitmiştir..."

(*Köroğlu Dadaloğlu Kuloğlu*, s. 162.)

BATTAL PEHLİVAN

"O bir ozan olarak kendisine düşeni fazlasıyla yapmıştır. Aşiretinin düğünlerinde halay havaları, üzgün günlerinde ağıt, kavga sırasında da koçaklamalar çalıp söyleyerek onlara moral vermiş, umut vermiştir. Ve yine o, elinde sazı, omzunda tüfeği, geleneğe uyararak gidebildiği her yere gitmiş, 'gezginci halk âşığı' geleneğini gücü yettiği ölçüde sürdürmeye çalışmıştır..."

(*Dadaloğlu Yaşamı Sanatı Şiirleri*, s. 38.)

SAİM SAKAOĞLU

"Dadaloğlu'nun şiirlerinde herhangi bir sanat endişesinden söz etmenin doğru olamayacağı kanaatindeyiz. Şuna inanıyoruz ki, onun şiirlerindeki yalınlık en büyük sanattır... Dadaloğlu gibi tabiatın bir parçası olmuş insanın benzetmeler dünyasının da tabiatla ilgili olması elbette yadırganmayacaktır..."

(*Dadaloğlu*, s. 30-31.)

RUHİ SU

"Dadaloğlu, 19. yüzyılda Adana ve Gaziantep arasında, Türkmenlerin iskân edildiği zamanlarda yaşamış ve bu olayları unutulmaz hikâyeleriyle destanlaştırmıştır. Dede Korkut'tun, Köroğlu'ndan sürüp gelen destani hava, güzel Türkçeyle Dadaloğlu'yla zamanımızın büyük ozanlarına ulaşmıştır.

(*Dadaloğlu ve Çevresi*, Kaset.)

MURAD URAZ

"İfadesi sade ve ahenkli, mevzuları heyecanlı ve kahramanedir."

(*Türk Edip ve Şairleri*, s. 67.)

ALİ RIZA YALMAN (YALKIN)

"Dadaloğlu şiirlerinde en çok savaştan ve döğüşten zevk almış olduğunu o kadar açık bir şekilde gösterir ki, insan bu yaman ruhlu adamı bir savaşçı sanmaktan kendini alamaz."

(*Cenupta Türkmen Oymakları*, c. II. s. 56.)

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAYNAKÇA VE DİZİN

1. KAYNAKÇA

A. DADALOĞLU'YLA İLGİLİ KİTAPLAR

- Adalı, Oya, *Dadaloğlu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1973, 70 s.
- Alplaçın, Oğuz, *Dadaloğlu*, Yalçın Ofset Yayını, İstanbul 1962, 24 s.
- Gürgen, Fevzi, *Dadaloğlu ile Türkmen Güzeli*, Pak Neşriyat, İstanbul 1958, 48 s.
- Korgunal, Muharrem Zeki, *Dadaloğlu*, Ayyıldız Kitabevi, İstanbul 1954, 64 s.
- Korgunal, Muharrem Zeki, *Dadaloğlu, Tam ve Hakiki Hayatı ve Şiirleri*, Çeşit Kitabevi, İstanbul 1955, 96 s.
- Köksal, Yaşar, *Dadaloğlu*, Ş. Ünal Matbaası, İstanbul 1962, 16 s.
- Makal, Tahir Kutsi, *Dadaloğlu*, Toker Yayınları, İstanbul 1975, 200 s.
- Okay, Haşim Nezihi, *Dadaloğlu, Hayatı ve Deyişleri*, Emek Basım Yayın, Ankara 1959, 64 s.
- Okay, Haşim Nezihi, *Köroğlu ve Dadaloğlu*, May Yayınları, İstanbul 1970, 160 s.
- Özdemir, Ahmet Z., *Avşarlar ve Dadaloğlu*, Dayanışma Yayınları, Ankara 1985, 352 s.
- Öztelli, Cahit, *Köroğlu ve Dadaloğlu*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1954, 119 s. (Beşinci basım 1982, 111 s.)
- Öztelli Cahit (*Üç Kahraman Şair*) *Köroğlu Dadaloğlu Kuloğlu*, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul 1984 (İlk Basım 1977.)
- Paşabeyoğlu, Mehmet, *Afşar Elimiz ve Dadaloğlu*, Yeni Matbaa, Kayseri 1968, 96 s.
- Pehlivan, Battal, *Dadaloğlu*, Yaşamı Sanatı Şiirleri, Deniz Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1984, 224 s.
- Sakaoğlu, Saim, *Dadaloğlu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, X-150 s.
- Toros, Taha, *XIX. Asır Çukurova Saz Şairi Dadaloğlu*, Yeni Adana Basımevi, Adana, 1941, 64 s.
- Uyguner, Muzaffer, *Dadaloğlu, Yaşamı Sanatı Şiirlerinden Seçmeler*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1990, 158 s.
- Yiğitler, H. Zekâi, *Dadaloğlu*, Öğün Yayınları, İstanbul, 69 s.

**B. DADALOĞLU'NDAN VE DÖNEMİNDEN
SÖZ EDEN KİTAPLAR,
EDEBİYAT TARİHLERİ, ANTOLOJİLER, SÖZLÜKLER**

- Alangu, Tahir, *100 Ünlü Türk Eseri*, Milliyet Yayınları İstanbul 1974, 734 s.
- Alptekin, Mahmut/Bayladı, Derman, *Konu ve Yorumlarıyla Halk Şiiri Nesini Söyleyim*, Varlık Yayınları, İstanbul 1982, 262 s.
- Banarlı, Nihad Sâmî, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Devlet Kitapları, İstanbul 1976, 1370 s.
- Başgöz, İlhan, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, Ararat Yayınevi, İstanbul 1968, 240 s.
- Başgöz, İlhan, *Folklor Yazıları*, Adam Yayıncılık, İstanbul 1986.
- Bayrak, Mehmet, *Eşkıyalık ve Eşkiye Türküleri*, Yorum Yayınları, Ankara 1985, 386 s.
- Bezirci, Asım, *Dünden Bugüne Türk Şiiri Antolojisi*, May Yayınları, İstanbul 1968, 1056 s.
- Bezirci, Asım, *Türk Halk Şiiri*, c. 1, Say Yayınları, İstanbul 1993, 492 s.
- Binyazar, Adnan, *Türk Dilinde 25 Ünlü Eser*, Varlık Yayınları, İstanbul 1982, 264 s.
- Boratav, Pertev Naili, *Folklor ve Edebiyat 2/1982*, Adam Yayıncılık, İstanbul 1983, 522 s.
- Boratav, Pertev Naili, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Adam Yayıncılık, İstanbul 1988, 274 s.
- Boratav, Pertev Naili- Fıratlı, Halil Vedat *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1943.
- Boratav, Pertev Naili, *Türk Halkbilimi II, 100 Soruda Türk Folkloru*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973, 330 s.
- Boratav, Pertev Naili, *Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, 4. basım, İstanbul 1982 (İlk basım 1969).
- Elçin, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, 760 s.
- Eren, Muharrem, *Kocayavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, Ankara 1992, 288 s.
- Eren, Hasan, *Türk Saz Şairleri Hakkında Araştırmalar*, AÜ DTCF Yayınları, Ankara 1952.
- Ergüven, Abdullah Rıza, *Türk Halk Yazını*, Yaba Yayınları, Ankara 1983, 128 s.

- Işık, Mahmut, *Afşarlar; Tarihi Yetiştirdiği Şairler, Folkloru*, Kardeş Matbaası, Ankara 1963, VI-151 s.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal, *Türk Edebiyatı Tarihi I, Başlangıçtan Tanzimata*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1973 (İkinci basım 1980), 816 s.
- Kocatürk, Vasfi Mahir, *Saz Şairleri Antolojisi*, İstanbul 1963.
- Köprülü, M. Fuat, *Türk Saz Şairleri*, Kanaat Kitabevi, c. 9-10. İstanbul 1940, 451-576 s.
- Kunos, Ignacz, *Türk Halk Edebiyatı*, Tercüman Yayınları, İstanbul 1978 (İlk basım 1925), 176 s.
- Kurdakul, Şükran, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, 5. basım, İstanbul 1978, 748 s.
- Mutluay, Rauf, *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, Miliyet Yayınları, İstanbul 1972, 358 s.
- Necatigil, Belçet, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, 16. basım, İstanbul 1993, 400 s.
- Özdemir, Emin, *Türk ve Dünya Edebiyatı*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1994, 404 s.
- Özkırımlı, Atilla, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi, İstanbul 1989, 1496 s.
- Uraz, Murad, *Türk Edip ve Şairleri*, Tefeyyüz Kitabevi, İstanbul 1939, 570 s.
- Ali Rıza Yalman (Yalkın), *Cenupta Türkmen Oymakları*, c. II, Kültür Bakanlığı, Ankara 1977, 536 s.
- Yaşar Kemal, *Binboğalar Efsanesi*, Toros Yayınları, 10. basım İstanbul 1991, 304 s.
- Yağcı, Öner, *Sevdanın Ozanı Karacaoğlan ve Şiirleri*, Deniz Kitaplar Yayınları, İstanbul 1996, 304 s.

Ana Britannica Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık; *Büyük Larousse Ansiklopedisi*, Gelişim Yayınları; *Meydan Larousse Ansiklopedisi*, Meydan Yayıncılık; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, Anadolu Yayıncılık; *Türk ve Dünya Edebiyatçıları*, Remzi Kitabevi; *Türk Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası*, Türk Dil Kurumu Yayınları.

C. GENEL KAYNAKLAR(*)

Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Mustafa Nihat Özön, İnkılap Kitabevi, 6. basım, İstanbul 1979.

Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, 2. cilt, Yayın Yönetmeni Robert Mantaran, Türkçesi Server Tanilli, Cem Yayınevi, İstanbul 1995.

Türkiye Tarihi, Yayın Yönetmeni Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul

(*) Yararlanılan kaynakların başlıcaları yazılmıştır. Nottarda gösterilen bir kısım yapıtların kaynakçaya alınmasına gerek duyulmamıştır.

2. DİZİN

A. KİŞİ ADLARI DİZİNİ

A

Aalı, Oya, 14, 16, 17, 30, 39, 50
Akşın, Sina, 26,
Alangu, Tahir, 14, 17, 85, 94, 95
Alptekin, Mahmut, 95
Âşık Veysel, 5

B

Banarlı, Nihad Sami, 83, 93, 95
Başgöz, İlhan, 14, 16, 17, 84, 94, 96
Bayladı, Derman, 95
Bayrak, Mehmet, 34, 50, 96
Bezirci, Asım, 14, 17, 85, 94, 96
Binyazar, Adnan, 85, 94, 97
Boratav, Pertev Naili, 14, 16, 17, 35, 50, 53, 54, 55, 83, 93, 97

D

Dertli, 5
Derviş Paşa, 36, 37, 47, 48

E

Emrah, 5
Eren, Muharrem, 29, 38, 50

İ

İlbeylioğlu, 53

K

Karaalioğlu, Seyit Kemal, 84, 94

Karacaoğlan, 5, 84
Köroğlu, 5, 42, 84
Köprölü, M. Fuad, 53, 55
Kurdakul, Şükran, 97

M

Makal, Tahir Kutsi, 16, 17
Mantran, Robert, 26
Mistik Paşa, 9, 47, 49, 86
Mutluay, Rauf, 85, 94, 98

N

Nazım Hikmet, 5
Necatigil, Behçet, 98

O

Oğuz Kağan, 28
Okay, Haşım Nezihi, 16, 17

Ö

Özdemir, Ahmet Z., 15, 16, 17, 30, 49, 98
Özdemir, Emin, 98
Özkırımlı Atilla, 13, 17, 84, 94, 99
Öztelli, Cahit, 14, 16, 17, 30, 74, 84, 94, 99

P

Pehlivan, Battal, 14, 16, 17, 30, 74, 85, 94, 99
Pir Sultan Abdal, 5

S

Sakoğlu, Saim, 14, 17, 30, 100
Seyrani, 5
Su, Ruhi, 10, 16, 100

T

Toros, Taha, 16, 17, 30, 54, 55

U

Uraz, Murat, 100

Uyguner, Muzaffer, 16, 17, 79, 85, 94

Y

Yalkın, Ali Rıza, 16, 17, 54, 55, 58, 60, 62, 74, 77, 100

Yağcı, Öner, 49

Yaşar Kemal, 37, 50

Yunus Emre, 5

Yusuf Bey, 36, 42, 48, 90

Z

Ziyaeddin Fahri Bey, 16

B. YAPIT ADLARI DİZİNİ

A

Ana Britannica Ansiklopedisi, 13, 17
Avşarlar ve Dadaloğlu, 15, 16, 17, 49, 99

B

Binboğalar Efsanesi, 37, 50

C

Cenupta Türkmen Oymakları, 17, 55, 58, 60, 62, 77, 100

D

Dadaloğlu (Oya Adalı), 14, 17, 39, 50
Dadaloğlu (Battal Pehlivan) 14, 17, 74, 94, 99
Dadaloğlu (Saim Sakaoğlu), 14, 17, 100
Dadaloğlu (Taha Toros), 16, 17, 55
Dadaloğlu (Muzaffer Uyguner), 17, 79, 94
Dadaloğlu ve Çevresi, 100
Dadaloğlu (Hayatı ve Değişleri); 17

E

Edebiyatımızda İşimler Sözlüğü, 98
Eşkıyalık ve Eşkiya Türküleri, 34, 50, 96

F

Folklor ve Edebiyat, 14, 17, 50, 93, 97

H

Halh Hikâyeciliği ve Halk Hikâyeleri, 55
Hurşit ile Mahmihri, 54, 74

i

İzahlı Türk Halk Şiir Antolojisi, 14, 17, 94, 96

K

Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi, 53, 55
Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar, 29, 50
Köroğlu Dadaloğlu Kuloğlu, 14, 17, 74, 94, 99
Köroğlu ve Dadaloğlu, 17

N

Nesini Söyleyim, 95

O

Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, 26

R

Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, 93, 96

S

Sevdanın Ozanı Karacaoğlan ve Şiirleri, 27, 49

Ş

Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, 97

T

Türk Dilinde 25 Ünlü Eser, 25, 94, 97
Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, 13, 17, 94, 99
Türk Edebiyatı Tarihi, 94
Türk Edip ve Şairleri, 100
Türk Halk Şiiri, 14, 17, 94, 97
Türk Halk Şiiri Antolojisi, 94, 98
Türkiye Tarihi II, 26
Türk ve Dünya Edebiyatı, 98
Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 14, 17

100 Ünlü Türk Eseri, 14, 14, 94, 95

ALTINCI BÖLÜM
DADALOĞLU'NUN
ŞİİRLERİ

1. ŞİİRLERİ

A. KAVGA VE YİĞİTLİK ŞİİRLERİ (KOÇAKLAMALAR)

1

Aslımı sorarsan Avşar soyundan
Ayrı düştüm aşiretten beyimden
Pınarbaşı'ndan da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım

Çekerim çileyi böyl'olsun bugün
Alırım mı sandım şol Kozan dağın
Biz bir kurt idik de Bozoklu koyun
Ürkütüp sürüsün yiyenlerdenim

Dadaloğlu'm der de böyle olmazdım
Gördüğüm günlerin birin görmezdim
Kavga kızıışınca geri durmazdım
Meydanda kardaşa kıyanlardanım

Aşağıdan bir yel esti Urum'dan
 Gam-kasavet kalkmaz oldu serimden
 Bu dert bize beter oldu ölümden
 Ellerin serdarı Avşar nic'oldu

Çukur'un köprüsü Avşar'ın yurdu
 Nerede kaldı da aslanı, kurdu
 Aralıkta kaldı Hacılar Kürt'ü
 Aralıkta kalan beyler nic'oldu

Bilmez misin sen Avşar'ın elini
 Tor mayalar çekmez miydi gelini
 Sarı çiçek, mor menevşe, gülünü
 Eli iskân gidik Avşar nic'oldu

Görünüyor Anavarza kalesi
 Hiç gitmiyor aşiretin belâsı
 Mecit Paşa hey Allah'tan bulası
 Ellerin serdarı Avşar nic'oldu

Dağlar senin koc'Avşar'ın varıdı
 Yaylatmazdı Bozdoğan'ı, Cerit'i
 Tor mayalar (uğrunda) güzellerin yürürdü
 Aralıkta kalan beyler nic'oldu

Güzeller yaylası Harmancı Yurdu
 Nic'oldu dağların aslanı, kurdu
 Aralıkta kalmış Hacılar Kürt'ü
 Altı arap atlı beyler nic'oldu

Yaylamaya Binboğa'ya çıkardık
Katarınan tavsı maya çekerdik
Şöhret için sar'altınlar takardık
Aralıkta kalan beyler nic'oldu

Bir bostan ekdim de güllü, goncalı
Mızrak kullanırdık ucu gancalı
Babası Mustafa Bey de oğlu Genç Ali
Çukur'un beyleri Avşar nic'oldu

Üç gün oldu Bozdoğan'dan aşalı
Sarı çiçek, mor menevşe döşeli
Ufacık filizli de seyrek meşeli
Top top gezen güzellerin nic'oldu

Âşık Veli'm bunu böyle söyleyen
İnip aşkın deryasını boylayan
Hırsızını terk-i salat eyleyen
Arap atlı koca beyler nic'oldu

Aşağıdan Yusuf Paşa'm geliyor
Düşmanına karşı koyan mert olur
Şahin kocasa da vermez avını
Aslı kurt yavrusu gene kurt olur

Arap atlar yağma oldu arada
Fitiller işliyor azgın yarada
Bana derler ne gezersin burada
Ölenece yüreğimde dert olur

Küheylanım yedim yedim yederler
Olanca malımı talan ederler
Heves güves yaptırdığım odalar
Korkarım ki düşman konar yurt olur

Dadaloğlu der ki göründü dağlar
Aşiret kavgasın görenler ağlar
Ben de öldüğüme kayırmam beyler
Zalim düşman üstümüze mert olur

Bindiğin at Aşkar mıdır ya Döldü
İreni bozadır der Türkmen Oğlu
Eyerlen kır atı mahzun kalmasın
Biner dövüşürüm der Türkmen Oğlu

Ali Paşa'm her ülkeyi bağladı
Ah etti de Torun deyi ağladı
Her obadan üç beş yiğit hoşladı
Siftah hoşlayan da bir Türkmen Oğlu

Karartısı çoktur ordusu fena
Dövüşen yiğitler boyanır kana
Kasavet mi çeker doğuran ana
Nöbet bıçağa bindi der Türkmen Oğlu

Gel Kara Ahmet der etme inadı
Bildir deden dedemizi sınadı
Benim koğduğumun kalkmaz kanadı
Çekerim çengeni der Türkmen Oğlu

Elinde kargısı oylukta satır
Kesilen kelleler meydanda yatır
Korkma beyim korkma salavat getir
Arkamızdan gelen koç Türkmen Oğlu

Gezdir Dadaloğlu'm kır atı gezdir
Nalları dökülmüş yeniden düzdür
Kargının ucuna maşallah yazdır
İlet Sadık Beye ver Türkmen Oğlu

Bir vuruřta dūřmanların ikiye
 Yarın aslanlarım derdi Apalak
 Serden geçin yaraları yarayla
 Sarın aslanlarım derdi Apalak

Halep'in Antep'in soyun keserim
 Cehd edersem Elbistan'ı basarım
 Bağdat kapısına kilit asarım
 Varın aslanlarım derdi Apalak

Hersinen mi geldin hey beyin oğlu
 Zannettin Hasan'ın kolları bağı
 On beş oğlun vardı başları tuğlu
 Yürün aslanlarım derdi Apalak

Ordu geldi karşımıza düzüldü
 Alnımıza kara yazı yazıldı
 Yekbıyık vuruldu ordu bozuldu
 Kırın aslanlarım derdi Apalak

Dadaloğlu'm söylemezdin hileyi
 Alişanlı beyi buldu belayı
 Vurup da düşürdü Halit Köle'yi
 Vurun aslanlarım derdi Apalak

Bizim dağlar çam, ardıçlı, meşeli
Yaylasında lale, sümbül döşeli
Hayli zaman şu Tapan'dan aşalı
Çukur'un kilidi beyler nic'oldu

Gördüm Anavarza bir duvar taşlı
Aşiret iskânda, binalar başlı
Altı arap atlı, böğrü kılıçlı
Eli kuşlu boy beylerim nic'oldu

Nerde aşiretler edepli, uslu
Oda çadırımız pek muhabbetli
Üst yanı Bozdoğan, altı Ceritli
Kaplan postlu kır atlılar nic'oldu

Bozok Han'dan sürer gelir ötesi
 Özer Oğlu, Seyfi Han'dır atası
 Baz şahanlar sarı kaplan yuvası
 Varılmaz yurduna Küçük Al'Oğlu

Dağlarında ala geyik gezişir
 Engininde keklik, turaç ötüşür
 Düşmanların sınırından bakışır
 Giremez yurduna Küçük Al'Oğlu

Âşık Dadal varsın ünün söylensin
 Haleb'in paşası sofrasın dürsün
 Beylan'ın beyleri pekmezin satsın
 Tuğlar sana layık Küçük Al'Oğlu.

Cerit Rakiye'den sökün eyledi
 Bir firkat geldi de serime doğru
 Altı arap atlı Avşar beyleri
 Çek atın başını Urum'a doğru

Cerit Rakiye'den arayı açın
 Murad'ın altından Kined'i geçin
 Sarardı benziniz yaylaya göçün
 Çek atın başını Urum'a doğru

Dolanayım Yarsuvat'ın yolundan
 İçen ölmez Binboğa'nın gölünden
 Arslan Bey'im Sar'aslan yolundan
 Çek atın başını Urum'a doğru

Dadaloğlu'm der de ne söylesem hak
 Şükr olsun Mevlâaya yüzümüz ak
 Bize bu illerde devir günü yok
 Çek atın başını Urum'a doğru

Çok göresim geldi Binboğa seni
 Ne hoş olur baharınan, yazınan
 Dirgen Dağı, Koç Dağı'nın dengidir
 Ördeklerin çağrışırdı kazınan

Ne kara yazılmış alnıma yazı
 Varsak da aşiret tanımaz bizi
 Sarız'dan aşağı Yalak'ın düzü
 Sağmalların yayılırdı, yozunan

Kuru Çay'dan Delice'yi aşalım
 Çapanoğlu eteğine düşelim
 Elbistanlı kızı helallaşalım
 Çok ekmeğin yediydim tuzunan

Dadaloğlu'm der de bu nasıl haldir
 Seneler sayılmaz kaç tane bildir
 Ayını bilmiyom tam dokuz yıldır
 Puşt Osmanlı duralaştı biziynen

Efendim beyim ediyor fikri bazı
 Fermanlı kaleme yazdılar bizi
 On iki vezir de bir etmiş sözü
 Eski geydirdiler bize, kindir bu

Yâr yerine indim ana yoluna
 Nameler gönderdim Anadolu'ya
 Bizden nefes kalsın Mirza Ali'ye
 Kanlı gömlek koç yiğide dondur bu

Ebedi'ye uğrar m'ola yolumuz
 Neye varır ahvalimiz halimiz
 Gidi düşman kovup gider malımız
 Zehirine şeker şerbet baldır bu

Hökümet atlısı kır atlı olur
 Fermanlı olanlar vurmadañ ölür
 Geçmez kara günler böyle mi olur
 Davranın kardaşlar bize ündür bu

Dadaloğlu'm der ki neyin davası
 Gökte gövel ördök şahinin avı
 Ne kadar methetsem Avşar'ın beyi
 Yenilmez mızrağı yaman ildir bu

Elbistan ovasına bir aslan geldi
 Ecelin(i) ağzına alıyor Çerkez
 Dartmış cıdasını da almış eline
 Bel ver Danacıoğlu varıyor Çerkez

Daha ilk kavgası da bulman mahana
 Takım koydu Kader Hüyük'ünden Cihan'a
 Kazın derneğ dayanır mı şahana
 Seçip kılavuzunu vuruyor Çerkez

Sizde de yok muydu Frenk barutu
 Yitirmiş Tecirli'yi, arar Cerit'i
 Unuttun mu kavak boylu Halit'i
 Geçmiş hayıflarını alıyor Çerkez

Nice mızraklılar var kara tuğlu
 Anası Torun, babası İbrahimbeyoğlu
 Vebalı boynuna Muratbey Halloğlu
 İki başın hükmünü veriyor Çerkez

Dadaloğlu'm der de hileye gitme
 Gözünle gördüğünü hak inkâr etme
 Deden Koca Topuz'un da hakkın unutma
 Doldurup doldurup veriyor Çerkez

Elem geldi elde değil gaziler
 Akar gözüm yaşı çağlar ne deyim
 Sağ, selamet geçtiçeğim Binboğa
 Sual eyler benden dağlar ne deyim

Deh bire, deh bire nazlı kır atım
 Yarsuvat'ta kaldı atım, pusatım
 Gelinler dul kaldı, yavrular yetim
 Gelir babam diye ağlar ne deyim

Elde gezer çok yiğitin cıdası
 Kara geldi bin iki yüz senesi
 Koc'Aslan Kenan'ın Elif anası
 Çıkar yollarımı bağlar ne deyim

Gelin yarenlerim, yanıma gelin
 Beni sağ komayın bir kılıç çalın
 Sekiz yüz çadırda sekiz yüz gelin
 Al çıkarır kara bağlar ne deyim

Der Dadal'ım yoramadım düşleri
 Dikemedim şehidime taşları
 Yarsuvat'ta olup biten işleri
 Sual eyler benden sağlar ne deyim

Esti poyraz yeli bulandı hava
 Zatıdan gamlısın sen Çukurova
 Atına bin gel de ey Bekir Ağa
 Aşiretin döğüş etti duydun mu

Çekildi kılıçlar çok indi başa
 Kartallar, kuzgunlar indi üleşe
 İkisi boy beyi, bir Miktat Paşa
 Döğüşü döğüşü öldü duydun mu

Hayfın(ı) alır m'ola bunun sağları
 Mızrakları deldi, geçti dağları
 Boynu uzun İrecepli Beyleri
 Çark elinde kavga etti duydun mu

Parladı kılıçlar, bindi kılıca
 Atın yavuz olan çıkıyor uca
 Çukurova girdi kılıç kılıca
 Kanl(ı) üleşe kartal indi duydun mu

Der Dadal'ım söyler sözün merdini
 Yavru şahin ıssız koymaz yurdunu
 Biz de verdik beş kardeşin dördünü
 Bu işimiz böyle oldu duydun mu

Felek senden şikâyetim çok benim
Tilki derisinden tef ettin beni
Ya ben mi yanlışım, yoksa imam mı
Acemi imama saf ettin beni

Dadaloğlu'm güler iken ağladı
Aktı gitti gözüm yaşı çağladı
Erkek çakal kollarımdan bağladı
Amma dişi aslan affetti beni

Fırsatı ganimet bildi kötüler
 Böyle kalmaz padişahın çağları
 Eninize, boyunuza eğlenin
 Sizin olsun Binboğa'nın dağları

El kalmamış, Binboğa'ya çıkacak
 İp kalmamış salıngaca takacak
 Hemen Avşar mıdır başa kakacak
 Bir gün olur geri gelir sağları

Padişah tahtında devrim olursa
 Hak-adalet er, geç yerin bulursa
 Eğer bir gün Avşar geri gelirse
 Kovgun eder sizin gibi beyleri

Dadaloğlu'm, Yetim Ali oldu adın
 Ne meskenin kalmış, ne kalmış yadın
 Yazıcıoğlu derler harammış sütün
 Ben takmıştım taşıdığın tuğları

Gecebaş geldi de nerde kışladı
 Ufacık evlere neler işledi
 Taze gelin büyük kızıdan başladı
 Ölüm de güzeli severe benzer

Gecebaş geldi de el ayak şaştı
 Han evler kapandı dükkânlar göçtü
 Koç yiğit kalmadı toprağa düştü
 Analar yürekten yanara benzer

Ulu minarede salâ verildi
 Bir bir ayak bir ayağa derildi
 Kabirciye kazma kürek verildi
 Arkadan da Mehdi gelire benzer

Dadal Mevla'nın sunduğu ağudur
 Pençe vurur can evini dağıtır
 Ecel değirmende unun öğütür
 Teknenin başında yük vara benzer

Gitti Cerit gitti gider Avşarlar
Gider oldu namusumuz arımız
Kavga kuruldu da kılıç çalındı
Hey ağalar nere vardı yarımız

Ağamız da çadırını tutardı
Kabudunu dal boyuna atardı
Her birimiz bin atlıya yeterdi
Dövüşerek ölemedi varımız

Dadaloğlu'm şu dağlara varınca
Korkarım yurtları ıssız kalınca
Saçılıp da Binboğa'ya konunca
Yaylalara dokunmazdı şerimiz

Hey ağalar, hey paşalar, hey beyler
...oğlu şerrin benden ırmadı
Benim gönlüm dönüp döğüşmek ister
Ah neyledim Tayyaroğlu koymadı

Akşam namazı göç göçe oldu
Çarhacılar birbirine düş oldu
Balıklı dereye zor döğüş oldu
Toyun oldu baba oğlun bilmedi

Dadaloğlu der ki, belim büküldü
Oynadı şelfeler zırhlar söküldü
Gelin, kız kalmadı yola döküldü
Ağlaşır analar oğul gelmedi

İlgıt ılgıt bir yel esti Urum'dan
 Duydum perişandır hali Avşar'ın
 Gam-kasavet kalkmaz oldu serimden
 Döndü gurbet ele yolu Avşar'ın

Gitti geldi baharları, yazları
 Ağlattılar şahinleri, bazları
 İskân oldu gelinleri, kızları
 Duydum Kars'a gitmiş gülü Avşar'ın

Bize haram oldu Çukurovalar
 Şahin uçtu ıssız kaldı yuvalar
 Türkmen kızı katarlamış mayalar
 Bozuldu katarı, teli Avşar'ın

Avşar dediğin de bir büyük oba
 Çağırsam beyleri etmiyor töbe
 Alçuha üstüne boz beden aba
 Giyinen beyleri dolu Avşar'ın

Ovalar ovalar Çukurovalar
 Uçtu şahin ıssız kaldı yuvalar
 Amber Aga'm çeker tülü mayalar
 Bozuldu katarı, ili Avşar'ın

Dadaloğlu'm, bu iş bize güç oldu
 Osmanlı'dan altınımız tunç oldu
 Gözü kanlı şahbazların nic'oldu
 Ermedi çakmağa eli Avşar'ın

İlgıt ılgıt seher yeli esiyor
 Gâvur Dağları'nın başı dumanlı
 Gönül binmiş aşk atına aşıyor
 Bire beyler cünunluğun zaman mı

Aşağıdan iskân evi gelince
 Sararıp da gül benzimiz solunca
 Malım mülküm seyfi gözlüm kalınca
 Kaypak Osmanlılar size aman mı

Aşağıdan iskân evi geliyor
 Bezirgânlar koç yiğide gülüyor
 Kitabın dediği günler oluyor
 Yoksa devir döndü âhir zaman mı

Aşağıda akça çağın ötünce
 Katar başı mayaların sökünce
 Şahtan ferman Türkmen eli göçünce
 Daha da hey Osmanlı'ya aman mı

Dadaloğlu'm sevdası var başımda
 Gündüz hayalimde gece düşümde
 Alışkan tüfekte dağlar başında
 Azrail'den başkasına koman mı

İskeleden kalkmış ol Osman Paşa
 Kıcılı, boranlı dağ var önünde
 Elbeyli beyleri at başı çekmez
 Çevrilip konacak yer var önünde

İllerde Osman bey zorbalar başı
 Aşireti var çıplak eder savaşı
 Keser kelleleri basar üleşİ
 Kartallar dönecek yer var önünde

Küçük Ali Oğlu haykırır kalkar
 Düşmanın görünce belini bükür
 Çıplak kılıcıyla demir bent söker
 Omuzu kalkanlı er var önünde

Dadaloğlu'm der oradan geçerse
 Elbeyli, Avşar'dan yolun aşarsa
 Akan kanlı Murad köpük saçarsa
 Seyit Battal gibi er var önünde.

Kalktı, göç eyledi Avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakın eyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Belimizde kılıcımız kirmanı
Taşı deler mızrağımın temreni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir

Dadaloğlu'm yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

Kaktı havalandı ey deli gönöl
 Varır bir menzile erişir bugün
 Meydan benim diye kabak asanlar
 Çıkar koç yiğitler döğüşür bugün

Bugün meydan günü döğüş olucu
 Kötüler de geri geri durucu
 Koç yiğit elinde tartar kılıcı
 Kılıç kalkanınan vuruşur bugün

Sıkılır tüfekler tütünler tüter
 Çalınır davullar mehterler öter
 Kesilir kelleler meydanda yatar
 Üleşler ayağa dolaşır bugün

Dadaloğlu'm derde eyledi hengi
 Bugün kötülerin çıkar mehengi
 Solar koç yiğidin gülgûn irengi
 Çıkar arap atlar yarışır bugün

Karalar bağladı buruğu düştü
 Misis mihenk imiş alasin kaçtı
 Sirkıntılı, Karahacılı kaçtı
 Boz kartala pay oldu ya ölünüz

Avşar'ın uyluğu duruyor atta
 Cerid'in hopuru çıktı Yarsuvat'ta
 Kaçtı tecirliher hep selamette
 Kaçın Sirkıntılı, Gâvur Dağı carınız

Çekildi Avşar'ın atlısı bindi
 Cerid'in üstüne peştemal döndü
 Göçmüş Sirkıntılı yurduna kondu
 Nerde kaldı kolu bağlı delimiz

Der Dadal'ım bu böyle olmadı
 Atlı fena düştü birbirini bulmadı
 Yürü bire Cerit sana yurt kalmadı
 Geç Arabistan'a, Amuk yolunuz

Karalar, Karalar ünlü Karalar
 Davanızı ancak mahşer aralar
 Hacı Osman tuttuğunu yaralar
 Ulaştı hayfını aldı Karalar

Avrat ile don yumağa giderler
 Yine de kavgasın yaman ederler
 Karahacılı da kuzu güderler
 Daha kime cıda atar Karalar

Karalar, ho dedi Buruk'a düştü
 Misis meheng imiş alasın açtı
 Karahacılı da Kuzu Güdenli
 Şamboyadı hem de yalın kaçarlar

Dadaloğlu der de şu bana noldu
 Aktı göz yaşlarım kan ile doldu
 Saatım ay oldu, günüm yıl oldu
 Gelip geçmez kara günden sayarlar

Karataş dersen de bir düzgün ova
 Yüklemiş göçünü gidiyor dağa
 Kılıcına yavuz derler İsmail Â
 Çalıp çalıp dallarını eğiyor

İbiş Â'yı dersen yiğitler bendi
 Kocaman orduya kuydu bir yangı
 İnanın ağalar sığanıs kendi
 Çalıp çalıp gölgesini koğuyor

Bekir Â'yı dersen doludan içre
 Narasın duyanlar akşamdan kaçır
 Girgin deve gibi köpüğün saçır
 Sanasın havadan yağmur yağıyor

Amanın ağlar amanın aman
 Yüce dağ başını bürüdü duman
 Salman poyraz olmuş savurur saman
 Dayanılmaz zorlu zorlu değıyor

Nisbetinen (mi) geldin Pehlivanoğlu
 Sanasın Hasan'ın kolları bağılı
 Cıdasına yavuz Reyhanlıoğlu
 Çekip çekip kargısını sağıyor

Dadaloğlu'm der ki giydik karayı
 Koçyiğit olanlar açtı arayı
 Cerit Ovası mı sandın burayı
 Top top olmuş seyfilerin koğuyor

Kozan'a eller Kozan'a
Akıl ermez bu düzene
Öldürmüşler beyimizi
Yasak mezarın gezene

Kara çadır is mi tutar
Altın tabak pas mı tutar
Kozanoğlu ölmeyinen
Avşar kızı yas mı tutar

Şu Feke'nin hanımları
Kara bilmez alınları
Kör olasın Derviş Paşa
Hep dul kodun gelinleri

Kozan Dağı çatal matal
Arasında aslan yatar
Ünü büyük Kozanoğlu
Kürk giydirir, at bağışlar

Çıktım Kozan'ın dağına
Karı dizleyi dizleyi
Yaralarım göz göz oldu
Hekim gözleyi gözleyi

Kara çadır eğmeyinen
Önü çapraz düğmeyinen
Ne kaçarsın Kozanoğlu
Beş yüz atlı gelmeyinen

Çıktım Kozan'ın dağına
Remil attım dost bağına
Aşiretten imdat gelmez
Kaç kurtul Gavur Dağı'na

Kır atım ürktü, boşandı
Üzengi yere döşendi
Ne yatarsın Kozanoğlu
Kılıcı düşman kuşandı

Kozan Dağı karlı, buzlu
İçi dolu gelin, kızlı
Gitme beyim öldürürler
O hayınlar dünden sözlü

Sürdürür atım sürdür
Sürgüsü duman püskürür
Yiğitliğin şerefi cenk
Hem ölür, hemi öldürür

Kozanoğlu oturuyor
Beylik topar atılıyor
Ne durursun Kozanoğlu
Kan gövdeyi götürüyor

Kozanoğlu avdan gelir
Avını elinden alır
Buna Kozanoğlu derler
Yiğit ölür, namı kalır!

Kara kavak yıkıntısı
Dallarının döküntüsü
Kozanoğlu düğün tutmuş
Nerde bunun okuntusu

Odasında gergef işler
Küheylanlar çayır dişler
Buna Kozanoğlu derler
Kürk giydirir at bağışlar

Tütün gelir kese ilen
İçemedim tasa ilen
Kozanoğlu yaralanmış
Su istiyor kâse ilen

Karadır yağlık karası
Karıştı Kozan arası
Ben öpmeye kıyamazdım
Ak göğsü süngü yarası

Mağara Çölü'nde kavga kuruldu
 Öttü tüfek davlumbazlar vuruldu
 Duydum Bozoklu'nun beli kırıldı
 Bin atlıya yamaç onu beylerin

Cad'oğlu geliyor bakın ilvana
 Öttü tüfek seyreyleyin dumana
 Uğrunda Avşar var sen seni sına
 Elden ele gider ünü beylerin

Deli Hacı ile Gö'oğlan geldi
 El-aman vermedi hepsini kırdı
 Her birine yetmez böyle beş ordu
 İstanbul'a gitti ünü beylerin

Halil Ağa'm attığını düşürdü
 Cad'oğlu'nun tedbirini şaşırdı
 Mağaralı soyuntusun deşirdi
 Kanlı gömlek oldu donu beylerin

Paşa Beyin oğlu Del'Osman Ali
 Alayından Mehmet Al'm zorbalı
 Bağrını kurşuna verdi Seyf'Ali
 Etten kale oldu canı beylerin

Yaşa Dadaloğlu'm sen binler yaşa
 Cad'oğlu'nu düşürdüler şol Aslantaş'a
 Yaralının uğru indi Maraş'a
 Abdülmecit geri alsın tuğları

Misis köprüsü de mühengi aştı
 Karalar, ho dedi Buruk'a düştü.
 Sirkıntı, Menemenci hep yalın kaçtı
 Hani ya Kabak Hasan, Kodaz Ali'niz

Avşar'ın uyluğu tutmuyor atta
 Tecirli de kaçtı, gitti firkatta
 Cerit'(in) hopuru çıktı Yarsuvat'ta
 Boz kartala pay oldu ya ölünüz

Bozdoğan davaya girmeden kaçtı
 Reyhanlı beyi de Halep'e düştü
 Kozanoğlu duydu buna pek şişti
 Hani ya hiç beri gelmez biriniz

Çekildi Avşar'ın atlısı bindi
 Cerit'in üstüne peştemal döndü
 Göçmüş Sirkıntılı yurduna kondu
 Nerde kaldı kolu bağlı deliniz

Der Dadal'ım hani beyler kalanı
 Mistık Paşa'm ne tez tuttun Belen'i
 Çapanoğlu gene yaptın planı
 Hani sizin çakmak çalan eliniz

Mürsel Oğlu der de: Ey Mirza Oğlu
 Evimden meydana çıkmam var, dedi
 Binbir atlım var da ağalı, beyli
 Onların maşkına bakmam var, dedi

Mirza: Savaş paklar için sağını
 Küküm ettim Kürdistanın beyini
 Başına yıkarım Beyrut dağını
 Yazın Andırın'a dökmem var dedi

Mürsel der de: Mirza etme inadı
 Bir kez de deden dedemi sındı
 Benim koğduğumun kalmaz kanadı
 Çelen kanatlarını çekmem var, dedi

Mirza der: Bir edek illerimizi
 Eski Reyhanlı da sınıyor bizi
 Kavga temizlesin Elbistan düzü
 Gök kanatlıyı meydana dökmem var, dedi

Mürsel der: Erlerim hep farızatlı
 Elbistan çakmaklı Firenk barutlu
 Üst geldi Tecirli ile Ceritli
 Kara çadırları yıkmam var, dedi

Mirza der de: Ne gelir erin elinden
 Avşarlar da kaçmaz geçer serinden
 Tümünüzü kovarım Saracığ'ın belinden
 İpi boğazına takmam var, dedi.

Mürsel der de: Ey benli cırık
Kalınıyor kanadım kollarım kırık
Sana derim sana ey hayın çürük
Senin de üstüne çıkmam var, dedi.

Bilmem neylediler bilmem nettiler
Elbistan düzündə toy düğün ettiler
Kimi öldürdüler kimi azat ettiler
Cafer'i de azat etmem var, dedi

Dadaloğlu'm der ki, gözlerim kanlı
Nice bey öldürdüm, hep ünlü şanlı
İmdadına gelsin Cerit, Mendilli
Yüce dağ başına çıkmam var, dedi.

N'olaydı da Kozanoğlu'm n'olaydı
 Sen ölmeden bana ecel geleydi
 Bir çıkımlık canımı da alaydı
 Böyle rüsva olmasaydık cihanda

Neyledik de Hakk'a büyük söyledik
 Ne akılla kabheleri dinledik
 Cahil idik nettiğimiz bilmedik
 Âciz çıktı bak adımız her yanda

Beyim gelir, arkasında bin atlı
 Cümlesi de sanki kuştur, kanatlı
 Ölürsek derdimiz olur bin katlı
 Yâr yetimi kalır mıydı meydanda

Derviş Paşa gayrı kına yakınsın
 Böbür böbür dört bir yana bakınsın
 Amma bizden gece gündüz sakınsın
 Öc alırsız ilk fırsatı bulanda

Dadaloğlu'm söyler size adını
 Şimdiden yok bilsin hasım kendini
 Bağlasalar parçalarım bendimi
 Yatacağım bilsem bile zindanda

On bir kişi Horasan'dan ıkanda
Ak sayaya yeşil düğme dikende
ıkıp yücelerden engin bakanda
Yol alıp gidiyor g Avşar'ın

Avşar'ın uşağı şöhretli gezer
Gördüğü düşmanın bağrını ezer
On beş yirmi atlı bir ordu bozar
Yenilmez kuvveti gücü Avşar'ın

ıkılı akmaklı ktkl yurdu
İndi Kığılı'ya çok safa sürdü
Hsmen Ovası'nda haberi geldi
Acıya uğramış ucu Avşar'ın

Bitmesin ekini selvi sğd
Seyit Battal hiç içinde yoğudu
Fino fesli dal pşkll yiğidi
On kişiye yamaç  Avşar'ın

Coşkun sular gibi dolanıyorduk
Ne duruluyok, ne bulanıyorduk
Firkattan firkata ulanıyorduk
Sankim neydi bunda suu Avşar'ın

Taşlar Dadal'ım da bağrını taşlar
Gözümüzde akar kan ile yaşlar
Bize yol grkt kavım-kardaşlar
Kalmaz yanınızda c Avşar'ın

Ölürüz de kömür gözlüm ölürüz
 Dost ağlasın zalim felek utansın
 Kıyamette kavuşmak var biliriz
 Dost ağlasın kahpe felek utansın

Bir çıkmaza girdi bugün yolumuz
 Geçit vermez sağımızla solumuz
 Kalır gayrı bizim burda ölümüz
 Mert ağlasın namert olan utansın

Avşar eli yaylasına göçmedik
 Aşın yeyip sularını içmedik
 Tenhalarde kendimizden geçmedik
 Can ağlasın hayın felek utansın

Dadaloğlu'm yine coştı çağladı
 Ak üstüne karaları bağladı
 Firkat odu yüreciğim dağladı
 Ben ölem de Çapanoğlu utansın

Sana derim Anavarza Kalesi
 Sana konup göçenlerin nic'oldu
 Doğru söyle garip başım belası
 Şabpaz atlı av kovanlar nic'oldu

Vahşi kuşlar ötüşüyor şu yüzde
 Binaların harap olmuş hep düzde
 Yedi arşın loğ taşını omuzda
 Of demeden getirenler nic'oldu

Memnun musun seni gelip gezenderi
 Usanman mı şu yapıdan, düzenden
 Şah kızını almak için Kozan'dan
 Alapınar'(dan) su verenler nic'oldu

Ebbasına yumuşların buyuran
 Sayısız askerin karnın doyuran
 Kılıç vurup orta yerden ayıran
 Nara atan aslanların nic'oldu

Dadaloğlu'm yoktur sözün hilesi
 Hangi tarihtedir bunun çilesi
 Ayas, Payas, Misis, Tumlu kalesi
 Beş kaleye hükmedenler nic'oldu

Sana derim sana Bey Mürseloğlu
 Asi suyu dalgalanıp coştı mu
 Şirin olur Bahadır'ın güzeli
 Koraf koraf Binboğa'ya göçtü mü

Yine Kadioğlu mu Maraş valisi
 Uslandı mı Dalkılıçlı delisi
 Ahmet Bey'di Elbeyli'nin ulusu
 Ferman çıkıp İstanbul'a göçtü mü

Adana'ya divan harbi konunca
 On yedi bey o celseye varınca
 Derviş Paşa iskân emrin verince
 Kozanoğlu beyliğinden düştü mü

İskân emri oldu aşiret yasta
 Kız, kadın kalmadı hep oldu hasta
 Dadaloğlu'm hapis derler Payas'ta
 Kanat takip sur duvardan uçtu mu

Sana derim sana Bey Mürseloğlu
 Döleğinde döğüş oldu, dön oldu
 Yüreğinde olan döndü, döğüştü
 Koç yiğitin, arap atın gün oldu

Akşamki gördüğüm şol kara düşler
 Hesaba mı gelir kesilen başlar
 Kavgaya girmedir puşt arkadaşlar
 Çekildiler bir tarafa yan oldu

Öğleninen ikindinin arası
 İyi olmaz eğri kılıç yarası
 Yarsuvat'ın Zıncarlık'ın arası
 Işıladi, gülek gülek kan oldu

Dadaloğlu'm der ki doldum, döküldüm
 Yarsuvat'da güreş yaptım, yıkıldım
 Dokuz yüz atlı ile cenge dıkıldım
 Yüzü burda, sekiz yüzü han'oldu

- Hasan Paşa — Sana derim sana ey Kozanoğlu
Sefer edip üzerine kalkmam var
Bu seneyi her seneye benzetme
Pençe vurup kanadını sökmem var
- Kozanoğlu — Ben Kozanoğlu'yum yapamam bunu
Aslım kurt eniği sen seni tanı
Adam evreniyim yutarım seni
Her senede üç beşini yutmam var
- Hasan Paşa — Kozanoğlu yapma benimle inadı
Dedem deden ile bir dem sınadı
Koğduğumuzun kalkmaz kanadı
Pençe vurup ciğerini çekmem var
- Kozanoğlu — Derebeyiyim de menendim yoktur
Sorun aşirete secerem çoktur
Elde yalın kılıç çarka çalıktır
Al kanını Adana'ya dökmen var
- Dadaloğlu — Issız kalmış Fettahlı'nın dağları
Dikiş tutmaz kalan bunun çağları
Dadaloğlu'm çakıştırır beyleri
İkinizin de maşkına bakmam var

Sana derim sana Hasan Kalesi
 Alt yanında dövüş oldu, yön oldu
 Yiğit olan yiğit çıktı meydana
 Koç yiğitler arap ata bin oldu

Akşamki gördüğüm şu kara düşler
 Hesaba gelmedi kesilen başlar
 Eyerlen atımı küçük kardaşlar
 Hünkâr tarafından bize gel oldu

Akşamınan ikindinin arası
 Aldı beni şu dünyanın yarası
 Ecel geldi ölmemizin sırası
 Ağladı il-oba, gözü kan oldu

Dadaloğlu'm der ki belim büküldü
 Gözümün gevheri yere döküldü
 Üç yüz atlı ile cenge dikildi
 Yüzü geldi, iki yüzü dön oldu

Sana derim sana ey Türkmen kızı
 On iki vezirler bir etmiş sözü
 Yok kalemine de çalmışlar bizi
 Eski kitiretler kindir bu bize

Padişah fermanı kır atta olur
 Fermanlı olanlar vurmadañ ölü
 Geçer bu kara gün böyle mi kalır
 Dağılman arkadaşlar ündür bu size

Biz de neler ettik Antep eline
 Nameler gönderdik Anadolu'ya
 Benden selam söylen Mirze Ali'ye
 Koç yiğite (kanlı) gömlek dondur bu bize

Şebekeye uğrattılar yolumuz
 Neye varır ahvalimiz, halimiz
 Gidi düşman kovar gider malımız
 Sinirse şeker, şerbet baldır bu bize

Der Dadalı'm der ki davı bu davı
 Gökte güvel ördek şahanın avı
 Ne kadar methetsem Avşar'ın beyi
 Yalman mızraklı eldir bu bize

Selam söylen Reyhanlı'da Arap'a
 Hesap etsin yaz ayına ne kaldı
 Nevruz biter, sümbül biter, gül biter
 Top top edip dermemize ne kaldı

Seçin ağalar da kötüyü seçin
 Yiğitin üstüne kemhalar biçin
 Yavuz at besleyen el malı için
 Bölük bölük bölmemize ne kaldı

Ulam ulam olmuş galan yazılar
 Ceren avlar gök boncuklu tazılar
 Altı arap atlı şahbaz gaziler
 Cıda vurup binmemize ne kaldı

Babına da Dadaloğlu"'m babına
 Koç yiğitler sığmaz oldu kabına
 Kamalağın, kar'ardıcın dibine
 Silah çatıp yatmamıza ne kaldı

Sen Herekçioğlu'sun, bilirim seni
 Oymağın kıllı da kendini tanı
 Urum'dan Şam'a da gitmiştir ünü
 Terkeşlioğulları, Torun değil mi

Kabaktepe, Koç Dağı'na konardı
 Odasına nice beyler inerdi
 Düşmanına gayet şahbaz dönerdi
 Şahmetlioğulları, Torun değil mi

Bayazıtoğulları da methin ederdi
 El konunca daim uca konardı
 Döğüşlerde bir orduya yeterdi
 Mucukoğulları, Torun değil mi

Evvelden evveli kılıcı zağlı
 Küheylan atları tavlada bağlı
 Samur kürk giymiş de omuzu tuğlu
 Sarıvelioğulları, Torun değil mi

Bozhüyük, Akoluk belli yurtları
 Çayıra çıkardı arap atları
 Haraca bağlardı bütün Kürtler'i
 Muhazimoğulları, Torun değil mi

Der Dadalı'm Avşar aslın bilirdi
 Elden evvel yaylasına gelirdi
 Umum halkın haracını alırdı
 Hösükoğulları, Torun değil mi

Şol Çukurova da benim diyenler
 Yanıma gelir ünümü duyanlar
 Beş arap at ile beş yavru şahin
 Avlar sana layık Küçük Al'oğlu

Arap at üstünde cıda atanlar
 Ejderhayı ağzı ile tutanlar
 Soyunup meydanda savaş edenler
 Beyler sana layık Küçük Al'oğlu

En küçük kardaşın yerini tutsun
 Oğlun Mıstık Paşa cıdanı atsın
 Beylanlı Mustafa Paşa pekmezin satsın
 Tuğlar sana layık Küçük Al'oğlu

Der Dadal'ım eyleyelim niyazı
 Ağ üstüne yazarlar kara yazı
 Kara gün karaların kar beyazı
 Dağlar sana layık Küçük Al'oğlu

Turnam katar katar sefere varın
 Ordan efendimizi siz alın gelin
 Urum diyarında, han huzurunda
 Bekletmen divandan söz alın gelin

Çıksın Sultan Mahmut seyrana çıksın
 Sivasın sırtını, aslana baksın
 Hil'atlar geydiresin, çelenkler konsun
 Ordan efendimizi tez alın gelin

Davetçi gönderir şol Çapanzade
 Gayet sever, muhabbeti ziyade
 Silinsin, süpürsün, döşensin oda
 Zayıftır vücudu, uz alın gelin

Mürseloğlu karşı çıkar ilinen
 Hanesine teklif eyler yolunan
 Yolunu döşetir acem şalınan
 Küheylan atları yüz alın gelin

Der Dadal'ım, gece gündüz işim zar
 Efendisiz dünya bize olmuş dar
 İl, aşiret bütün beyler intizar
 Bekletmen temmuz'u güz alın gelin

Yara yara bir kavgaya girmedik
 Sağa-sola kılıçları vurmadık
 At üstünde döğüşerek ölmedik
 Ok değmeden gözlerimiz kör oldu

Birden kapıştılar kulunu, tayı
 Kanı garrah oldu yoksulu, bayı
 Böyle sağ gezmeden ölmemiz iyi
 Mahşerece söylenecek şor oldu

Bütün iskân oldu Avşarlar, Kürtler
 Yürekten mi çıkar ol acı dertler
 Mezada döküldü boyn'uzun atlar
 At vermemiz iskânlıktan zor oldu

Öğüt versen öğütlerden almayan
 Çağırınca mencilise gelmeyen
 Yurtlarının kıymetini bilmeyen
 Her birisi bir kötüye kul oldu

Der Dadaloğlu'm da sözün sırası
 (Her) yara biter, bitmez dilin yarası
 Mağırıpınan maşırığın arası
 Size bol da bizim ele dar oldu

Yiğit olan yiğit dönmez sözünden
 Sözünün üstünde dur Kozanoğlu
 Yiğit ıkrarında katı sayılır
 Yiğitliğin hak'kın ver Kozanoğlu

Namert kulsun dünkü sözde durmazsan
 Kötü kulsun ileriye varmazsan
 Ben vururum, sen Cerit'e vurmazsan
 Bari beş, on atlı ver Kozanoğlu

Cerit sardı çöl ovayı, bayırı
 Dölek yüzü Zıngarlık'ın çayırı
 Ho diyenin hoyuk kadar hayırı
 Gel gitme yerinde dur Kozanoğlu

Davlumbazlar koygun vurdu havayı
 Koç yiğitler Hakk'a etsin duayı
 Cerit'e vermeyek Çukurova'yı
 Bura kan dökcek yer Kozanoğlu

Dadaloğlu'm der ki, aslım nereli
 Bizde ölen şehit, gazi yaralı
 Haydin aslanlarım, haydin ileri
 Seyret kavgayı da gör Kozanoğlu

Yine baş kaldırdı şol Çukurova
Kimi alkış eder kimisi dua
Şahın beyliğine yetmez tülü deve
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

Kuş kemiğinden saraylar yaptırdım
Şahinime gökte turna kaptırdım
Gökteki kartala çanlar taktırdım
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

Nice kuşlarımı dumanda buldum
Menemenci'ye de atımı saldım
Cerit'in, Avşar'ın güzelin aldım
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

Dadal'ım da der ki samurdan kürküm
Odadan odaya çağırılır türküm
Ulu devlet ordusundan yok korkum
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

Yine tuttu Gâvur Dağı boranı
 Haçer vurup acarladın yarımı
 Sana derim Mıstık Paşa öreni
 İçindeki bunca beyler nic'oldu

Çınar, sana arka verip oturan
 Pöhrenk ile sularını getiren
 Yoksulların işlerini bitiren
 Samur kürklü koca beyler nic'oldu

Tavlasında arap atlar beslenir
 Konağında baz şahinler seslenir
 Duldasında nice yiğit yaslanır
 Boz-kır atlı yüce beyler nic'oldu

Gidip Kar-Beyaz'dan sular getiren
 Dört yanında meyvaların bitiren
 Çınar sana arka verip oturan
 Havranalı büyük beyler nic'oldu

Feneri de deli gönül feneri
 Atları da dolanıyor kenarı
 Sana derim, Küçük Ali öreni
 Sana inip konan beyler nic'oldu

Sabahaca kandilleri yanardı
 Soytarılar fırıl fırıl dönerdi
 "Ha" deyince beş yüz atlı binerdi
 Sana inip konan beyler nic'oldu

Mıstık Paşa gitmiş odası yaslı
Hatunları vardı, hep turna sesli
Toptop zülüflü de İstanbul fesli
Usul boylu hatunların nic'oldu

Saçı altın bağı, fesler sırmalı
Lahuri şal giymiş gümüş düğmeli
Gözleri kudretten siyah sürmeli
Mor belikli güzellerin nic'oldu

Derviş Paşa yaktı, yıktı illeri
Soldu bütün yurdumuzun gülleri
Karalar giydik de attık alları
Altınımız geçmez akça tunc'oldu

Ağlayı ağlayı Dadalı'm söyler
Vefasız dünyayı şu insan neyler
Bin yiğiti bir kötüye kul eyler
Şimden sonra yaşaması güç'oldu

- Necip Paşa — Yozgat tarafından çıktı bir paşa
Avşar'ınan Kürt'ü yaktı ateşe
Dövüşün dövüşün de çıkaman başa
Sen de gönlünle gel, ey Kozanoğlu
- Kozanoğlu — Ben Kozanoğlu'yum, sırta kaçarım
Ağzımdan, burnumdan köpük saçarım
Bir varırsam, bin taneni biçerim
Beri gel, hasmını gör Necip Paşa
- Necip Paşa — Sen bir boz ağaçsın, ben yeni balta
Dövüşün dövüşün de sen giden alta
Boğazına takarım demirden halka
Sen de gönlünle gel, ey Kozanoğlu
- Kozanoğlu — Ben Kozanoğlu'yum, okur yazarım
Atamdan, dedemden serbest gezerim
Bir varırsam, bin taneni ezerim
Beri gel, hasmını gör Necip Paşa
- Necip Paşa — Askerim(i) çekerim dağın ardına
Seni yakarım da ateş ördüne
Öldürür de arp'ekerim yurduna
Sen de gönlünle gel, ey Kozanoğlu

Yürü bire Pınarbaşı
 Acap karın kalktı m'ola
 Boynu uzun tor sunalar
 Su yoluna çıktı m'ola

Tez gelir Kaynar'ın yazı
 Hoş akar Munzur'un özü
 Koc Irmak tutardı buzu
 Garbi değdi söktü m'ola

Kabaktepe asıl yurdum
 Nadir Şah'tan gelir soyum
 Koca Nallı büyük dayım
 Avşarlık'tan çıktı m'ola

Bugün ben bir rüya gördüm
 Eskisinden beter derdim
 Uzun Yayla dede yurdum
 Çerkez kazık kaktı m'ola

Dadaloğlu'm oldum yetim
 Nerde kaldı gök kır atım
 Melûl olan aşiretim
 Avşarlık'tan bıktı m'ola

B. YURT VE DOĞA ŞİİRLERİ (GÜZELLEMELER)

1

Alaydım da cura sazım dizime
Çekseydim sürmeler ala gözüne
Cihan güzel olsa girmez gözüme
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Şu karşıki dağda yanar bir ışıık
Aldırımış sevdiğim ağlar bir âşık
Bir ceren bakışlı zülfü dolaşık
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Dadaloğlu, görülmüyor borandan
Yıkılsın dağların kalksın aradan
Elbeyli'den geldim koru Yaradan
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Aplak Kuğum baş kaldırmış gidiyor
 Kal varıncık şu Mağara'nın çölleri
 Usul boylu karşı kara sevdiğim
 Siyah zülfü, ak gerdanda benleri

Obruk'tan, Çatak'dan Hacı'n'a uğra
 Kum Bükü konalgan, telleri ıgra
 Göksu'yum köprüsün geçti bir turna
 Al vardı ha Sultan Kiraz belleri

Kiraz'dan kalkınca Tapan'a inin
 Kırk Su'yun üstüne peştemal dönün
 Deve Salagı'na çevrinin konun
 Çevrini çevrini konar elleri

Deve Salagı'ndan erken yekinin
 Elek Sırt'tan Bağlama'ya dökünün
 Eminoğlu derler kendin sakının
 Avcıları derin gezer çölleri

Ak Köprü de göç evlerin durağı
 Âşıklar da yakın eder yırağı
 Sultan Anavarza hûblar durağı
 Coşkun akar Deliçay'ın selleri

Anavarza'dan da erden göçünce
 Sümbas'tan, Savrun'dan bir su içince
 Gün burnuna Cihan suyun geçince
 Altıgöz'e doğru varın elleri

Göçtü m'ola İsalı'nın evleri
 İmran Pınarı'nda yurtları belli
 Gözlerin sevdiğim de ak elleri kınalı
 Sefil Hamza'm der de, anar m'ola dilleri

Atım, kalk gidelim sılaya doğru
 Tirnağını taşa vurmam düzünen
 Koç yiğit de gurbet ele düşerse
 Yanar bağı ateşinen közünen

Bilirdim Kilis'i ezel ezeli
 Çok olur oranın okur yazarı
 Şirin olur Antep ile güzeli
 Eğler koç yidiği cilve nazınan

Karakuyu derler beyler dolanır
 Orda içen Gödeli'de sulanır
 Pazarcık suyunda gönlüm bulanır
 Ötüşür ördeği turna kazınan

Ahir Dağı'n erken geçin ağalar
 Alishar çevresi bahçeler bağlar
 Kısık'ın yöresi şol ulu dağlar
 Karı yatar namli namli buzunan

Dadaloğlu'm der sılaya varalım
 Orada dost hatırını soralım
 Ketizmen'den Pınarbaşı'n bulalım
 Eşe Fatma'm oynar döner nazınan

Beni del'eyledi bu ah-u zarlar
 Çan çalıp develer buzlaşır gider
 Altı arap atlı dolu cıdalar
 Elinde turnalar söyleşip gidir

Boyunu benzettim bir selvi dala
 Yanakları benzer tomurcuk güle
 Seherin vaktında düzülmüş yola
 Bin bir katarını düzleşip gider

Gene şenliklendi dereler düzler
 Otağın yüklenmiş gidişin gözler
 Simden çuha geymiş gelinler kızlar
 Hani yayla der de özleşip gidir

Dadaloğlu'm der ki yürekten derdim
 Güzeli methetmek dilimde virdim
 Salını salını giderken gördüm
 Yürekte yaralar sızlaşıp gider

Bereket var toprağında taşında
 Kırık kırık eser yelin Binboğa
 Seyfilerin döner yanı başında
 Farız avcı ister yerin Binboğa

Binboğa'yı desen ünlüdür ünlü
 Güz ak saya geyer yaz ipek donlu
 Sağ yanın Saraycık solun Reyhanlı
 Elin Avşar değil Cerit, Binboğa

Dadaloğlu'm der ki sen seni tanı
 Adam arap ata vermezdi yanı
 Sana derim sana dağlar sultanı
 Sana eş olur mu Berit, binboğa

Binboğa da Koçdağı'nı gözedir
 Geyik ceran lale sümbül tazedir
 Ablak sığınları boynun uzadır
 Farız avcı ister sana Binboğa

Binboğa da Koçdağı'ndan otludur
 Kış ak geyer yazın yeşil postludur
 Sağ yanı Saracık sol Reyhanlı'dır
 İlin Avşar değil Cerit Binboğa

Başında var senin ak kuğulu gölün
 Senir'den gider de on iki yolun
 Ayağından çekilişin kız, gelin
 Aslın toprak değil yağdır Binboğa

Bereket var toprağında taşında
 Seygi kuşlar yuva yapar başında
 Kamalağ'ın Karardıc'ın kaşında
 İmil imil eser yelin Binboğa

Karlar yağıp Karardıc'ı basınca
 Gıcılı boranlı yeller esince
 Imaların Kamalığ'a pısınca
 Farız avcı ister gölün Binboğa

Dadaloğlu der şu bana ne oldu
 Gözüm aktı da kan ile doldu
 Saatim ay oldu günüm yıl oldu
 Ne pek medhettim ben seni Binboğa

Binboğa da Koçdağı'nı gözedir
 Laleleri sümbülleri tazedir
 Akça turnaları başın uzadır
 Dudulu kumrulu başın Binboğa

Duman duman başın görünmez pustan
 Ak sayalı gelinlerin çekilir hastan
 Bir yanın Avşar da bir yan Elbistan
 Zamantı'dan gelir kışm Binboğa

Yıldır yıldır eder toprağın taşın
 Yüz bin yılı geçkin belki de yaşın
 Buluklar da gökler de can yoldaşın
 Güzelleri seyir işin Binboğa

Kamalağın kara ardınçın bitiyor
 Dadaloğlu'm cıdasını atıyor
 Kara gözlüm senden yükün tutuyor
 Bulunmaz menendin eşin Binboğa.

Bizim ilin koyunları kuzular
Derdim artar yaralarım sızılar
Anayı babayı gönül arzular
Kader böyle imiş kime ne deyim

Bizim ilde lâle sümbül top biter
Bülbülün kumrusu firkatli öter
Sılada sevdiğim gözümde tüter
Kader böyle imiş kime ne deyim.

Bizim yaylamız neşeli
Dibinde güller döşeli
Altı top top menevşeli
Kızlar gelir yaylamıza

Bizim yaylamız atl'olur
Sütü kaymağı tatl'olur
Kız gelinden kutlu olur
Kızlar gelir yaylamıza

Bizim yaylamız kayalı
Pınarları süt mayalı
Kilerinde kar dayalı
Kızlar gelir yaylamıza

Bizim yaylamız oluklu
Akar suları balıklı
Dadaloğlu'm çift belikli
Kızlar gelir yaylamıza

Bunu binen gönül de yorulur mu, derler
 Aplak sığın gibi urguna ister
 Akça ceylan gibi ayakta seker
 Benim metettiğim ata dutkun yoldaş
 İle uzak yol gerek

Atın yemin ver onu karsıma
 Elle timar et onu arsinma
 Sana bir sözüm var onu dursunma
 Ağır devlet fuzul avrat dutkun yoldaş
 Mamur il gerek

Bize derler âşıkların denizi
 Ne güzel de metederler bizi
 Gönlüm haz etmez de (vahşi) yağızı
 Yiğidin atı çakalı sarı, kurmayı
 Duru demiri kır kavuğun at gerek

Söyle Dadaloğlu sen böyle söyle
 İlkbaharda gerek bu ata yayla
 Binboğa'nın dazında kalamaklı
 Karardıçlı, Bozdoğanlı, Çöküktaşlı
 Baş alaprılı, karlı dağ gerek

Çıkarım Bozok Dağı'na
 Avşar eli görünür mü
 Allah bir de işi iki
 Gittim amma gelinir mi

Yücelerde olur geyik
 Yol bekliyor gözü büyük
 Benim yârim allar geyik
 Nazlı nazlı salınır mı

Yeğîn ekinin firezi
 Takım koymuşlar kirazı
 Yedi ülker üç terazi
 Bakın ağ yâr görünür mü

Sehil kuşu Ur(u)ma uçtu
 Eğlenmenin vakti geçti
 Yaylalar aklıma düştü
 Coştı gönül durulur mu

Dadal'ım der ki zatımız
 Artar ünle firkatımız
 Yaylaya dönse atımız
 Hasret olan yorulur mu

Çıktım yücesine seyran eyledim
 Cebel önü çayır çimen görünür
 Bir firkat geldi de coştum ağladım
 Al yeşil bahçeli Kaman görünür

Şaştım, hey Allah'ım ben de pek şaştım
 Devrettim Akdağ'ı Bozok'a düştüm
 Yozgat'ın üstünde bir ateş seçtim
 Yanar oylum oylum duman görünür

Biter Kırşehir'in gülleri biter
 Çığırışır dalında bülbüller öter
 Ufacık güzeller hep yeni yeter
 Güzelin kaşında keman görünür

Gönül arzuladı Niğde'yi Bor'u
 Gün günden artmakta yiğidin zârı
 Çifte bedestenli koca Kayseri
 Erciyes karşında yaman görünür

Dadaloğlu'm der de zatından zatı
 Çekin eyerleyin gökçe kır atı
 Göçmek değil bizim ilin muradı
 Ağ yâre gitmemiz güman görünür

Dinlen ağ'lar birem birem söyleyim
 Arşı çarşı gider yolun var dağlar
 Kamalaklı kar'ardıçlı sekiler
 Selvili söğütlü şarın var dağlar

Binboğa'yı dersin dağların beyi
 Görüken Soğanlı hani Koçdağı
 Aladağ Bakırdağ Bulgar'ın tayı
 Erciyes ulunuz pîrin var dağlar

Ahir Dağ'dan gördüm Maraş elini
 Engizek'te derler ilin çoğunu
 Gezdim seyreyledim Konur dağı
 Göğsü gök ördekli gölün var dağlar

Dadaloğlu'm bunu böyle diyeli
 Üçyüz altmış altı dağı sayalı
 Burnu hırızmalı katar mayalı
 Kol kol olmuş gelir elin var dağlar

Dumanlıdır Aladağ'ın lanı
 Ortasında sarı çiçek savranı
 Yiğitler durağı aslan yatağı
 Dilberlerin hep de böyle ala mı

Pınarında bir yenice sağlık var
 Çimeninde ıstar görmüş yağlık var
 Kızlarında başkaca ağılık var
 Irmağı da şu dağların ala mı

Koç yiğitler cirit oynar dölekte
 Geyikleri yaylım eder yaylakta
 Bir koku var toprağında ırmakta
 Gözüm yaşı davarında kala mı

Dadal'm der bin bir dağı gezerim
 Aladağ'da bir yapılı gözerim
 Hak vergisi şıvgaların ezerim
 Bağışla gör mor sünbüllü Ala'mı

Garipçe garipçe öten ibili
 Acap göçtü m'ola Avşar illeri
 Alabel bahçesi güzel konalga
 Açtı mola Ilıca'nın gülleri

Arıkyazı nergizlerin bitti mi
 Turnaların garip garip öttü mü
 Seyfi gözlüm senden semah tuttu mu
 Çalkan bire Yarsuvat'ın gölleri

Hûpların durağı Cihan'ın suyu
 Güzel eğlencesi Mercin'in kıyı
 Gitti de gelmedi bir delim deyi
 Arasıra gözler m'ola yolları

Dadaloğlu'm der de bulandı bendim
 Badeyi içti de söylüyor kendim
 İzin ver kuluna beyim efendim
 Yakın olsun ıraktaki yolları

Gene geldi yaz ayları
 Göçeceğim şimden geri
 Yaz yağmuru sulu olur
 Coşar çağlar şimden geri

Ağaçlar pürçünü açtı
 Kuşlar kılavuzun seçti
 Yolumuz gurbete düştü
 Garip düştüm şimden geri

Ağaçlar geydi donunu
 Kuşlar artırdı ününü
 Garip olan vatanını
 Anar ağlar şimden geri

Dadaloğlu'm der ki, bana
 Derdim artar ondan yana
 Öter bülbül yana yana
 Gözüm çağlar şimden geri

Gene göründü Anavarza Kalesi
 Hiç gitmiyor aşiretin belası
 İlahi Mecit Paşa Hak'tan bulası
 Çukurova kildi beyler nic'oldu

Yaylaya da Binboğa'ya çıkardı
 Katarını tülü maya çekerdi
 Şöhret için altın köşe takardı
 Boynu uzun sunaları nic'oldu

Güzeller yaylası Harmancı yurdu
 Nice oldu Çukurova'nın kurdu
 Aralıkta kalmış Hacılar Kürd'ü
 Altı arap atlı beyler nic'oldu

Göründü de Hemite'nin kalesi
 Hiç gitmiyor aşiretin belası
 Yıkılıp Yarsuvat viran kalası
 Bu yıllık da burda kalsın elimiz

Eser garbisi de adamı yakar
 İçilmez suları yosunlu kokar
 Yatılmaz gecesi mucuğu çokar
 Sehillemiş açılmıyor gülümüz

Gün burnuna İmeli'den inerdik
 Sallanır da Saçaklı'ya konardık
 Şihret için yiğit ata binerdik
 Çakmaklı tüfekli bizim zorumuz

Devemiz gelirdi tülülü bazlı
 Tülünün sesi de bülbül avazlı
 Âşığımız vardı kucağı sazlı
 Bahşışine cömert idi elimiz

Melik Ejder evliyalar yatağı
 Ahir Dağı yaylamızın eteği
 Bayazıtlı elimizin tuzağı
 Cihan köprüsünden bağlı yolumuz

Arabistan atlarına binerdik
 Al kabutu al kendire atardık
 Her birimiz bir orduya yeterdik
 Alışkan tüfekli bizim zorumuz

Kavruk'a varınca semah dönerdik
Genişleyip Suçatı'na konardık
Ha deyince bin gök atlı binerdik
Mertlik köprüsünden geçer yolumuz

Karadik'ten öte Narnı'nın düzü
Oturmuş beyler de ediyor sözü
Fettahlı beyleri (yük) kim'edek nazı
Enden enden kırık bizim yolumuz

Der Dadal'ım der de bu sitem yeter
Yaylaya çıkınca gukkular öter
Kız gelin kalmadı hep hasta yatar
Döğüşerek ölemedik birimiz

Hakk'ın kandilinde ben bir sır idim
 Anamın rahmine indirdin felek
 Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
 İnsan sıfatına döndürdün felek

Ellisinde yaşım yarıyı geçti
 Altmışında yolum yokuşa düştü
 Yetmişinde her tebdilim dolaştı
 Mertebe indirdin felek

Sekseninde senetlerim yazıldı
 Doksanında her düzenim bozuldu
 Yüz yaşında kemiklerim ezildi
 Sabi sübyanlara döndürdün felek

Der Dadal'ım da yaktın yandırdın
 Verdim ağzımı da içtim, kandırdın
 Son hitamı Azrail'i gönderdin
 Hiç dünyaya gelmemişe dördündün felek

Hani benim ile harbe girenler
Benim imdadıma gelen ağlasın
Kem haberim söylen Avşar kızına
Saçı sümbül telli sunam ağlasın

Dokuz boğum idi kargımın boyu
Düşmana atkı atmak ecdadım huyu
Tavla da bağlı da küheylan tayı
Oturak da yavru şahin ağlasın

Taktir böyle imiş de benim kaderim
Karalar bağlasın kalan pederim
Yetim kaldı Paşa Efendim, Haydarım
Ağlarsa da benim elim ağlasın

Taktir böyle imiş, yazılan yazı
Ciğerime koydular ateşi, közü
Evvelinden sadık dayımın kızı
Top top eğricesin yolsun ağlasın

Dadaloğlu'm der de maslahat bitmez
Torun'un uşağı da başımdan gitmez
Kardeşlerim kötü yerimi tutmaz
Abidin'im deyi anam ağlasın

Her sabah, her sabah ata binilmez
 Ata binince de uğru boş gerek
 Her güzele benim diye yanılmaz
 Zilif kıvrım kıvrım, eğri baş gerek

Atın iyisi de tezceden alır
 Güzelin yüzünde çifte ben olur
 Hey ağalar at dördünde çiğ olur
 Güzele on dört de, ata beş gerek

Atın iyisi de kulağın(ı) diker
 Güzel ırgalanır, omzunu silker
 Kınalı keklik gibi gürleyip kalkar
 Güzele gerdan da, ata döş gerek

Dadaloğlu'm der de, gel böyle söyle
 Eksiği var ise sen tamam eyle
 Bin arap ata da gönlünü egle
 Yavuz ata uygun arkadaş gerek

Hey ağalar kış m'olacak, bilemem
 Gavur Dağı gene başın duman mı
 Padişah'tan ferman gelmiş "gel" deyi
 Gidiyom ya geleceğim güman mı

Kırpık olur Gavur Dağı'n ormanı
 Padişah derdimin olmaz dermanı
 Devlet hakkımızda vermiş fermanı
 Yeni evliyim ayrılacak zaman mı

Dadaloğlu'm, hile yoktur işimde
 Yiğit olan yiğit görür düşünde
 Alışkan tüfekte dağlar başında
 Azrailden başkasına aman mı

Hey ağ'lar her sürem ata binilmez
 Ata binince de uğru boş gerek
 Her güzele benim diye aldanma
 Kâhkül kıvrım kıvrım eğri kaş gerek

Yiğidin atı da kulağın diker
 Güzel ırgalanır da omuzun silker
 Kınalı keklik gibi gürleşir kalkar
 Güzele gerdan da ata dösş gerek

Yiğidin atı da çabuktan olur
 Güzelin yüzünde çiftte ben olur
 At dördünde ağam biraz çiğ olur
 Güzele on dörtte ata beş gerek

Dadaloğlu'm da bunu böyle söyler
 Eksiği varsa ağ'lar siz tamam eylen
 Bin attı da biri yavuz olmalı
 Yavuz ata uygun arkadaş gerek

İlgıt ılgıt bir yel esti Urum'dan
Gam kasavet kalkmaz oldu serimden
El ayırsa ayrılmazdım yarımından
Felek bir yanıımı boşa getirdi

Başım koydum eşiğinin taşına
Kurban olam elâ gözün kaşına
Bizi kınayanın versin başına
Felek bir yanıımı taşa getirdi

İnsanoğlu şu dünyaya aldanma
 Fani dünya hiç kimseye kalmadı
 İskender deryadan aldı haracı
 Geçti devir o sultana kalmadı

Mümin olan sürer zevk ile sefa
 Münafık olanlar çekecek cefa
 Dediler hükmetti şol Kaf'tan Kaf'a
 Davutoğlu Süleyman'a kalmadı

Dinleyin ağalar da çekmeyin dara
 Menzilim artırdım ben vara vara
 Derdi ki: "Ölüme bulduydum çare"
 Dünya Hazreti Lokman'a kalmadı

Tenimiz iskândan yesir olacak
 Dost ağlayıp düşmanımız gülecek
 Dadaloğlu'm dünya kime kalacak
 Nuş-i Revan-ı Adil'e kalmadı

Kimya vardır toprağında, taşında
 Tor seyfiler yuva kurar döşünde
 Kamalağın, kar'ardıcın içinde
 Kırık kırık eser yelin Binboğa

Başın görünmüyor dumandan, pustan
 Bağışır geyiğin durulmaz sestem
 Sağ yanın Saraycık, solun Elbistan
 Övünmeye değer dilin Binboğa

Karların yağmısta ardıç boyunca
 Lâle, sümbül, gül boynunu eğince
 Yaz-baharda aşiretler gelince
 Karışır sağmala yozun Binboğa

Binboğa da Koç Dağı'nı gözetir
 Lâle, sümbül, mor menekşe tazedir
 Ablak sığınların boynun uzatır
 Ediyor methini Veli'm Binboğa

Kula at da der ki yavuz kaçarım
 Kepir tusbasının uğrun geçerim
 Üstümde yiğitin kanın içerim
 Yalımlar arkamdan sündüğü zaman

Yağız at da der ki bağlan koruya
 Varırsam ileri dönmem geriye
 Üstümdeki yiğiti Mevlâm koruya
 Kılıçlar başıma döndüğü zaman

Al at der ki güzel olur donumuz
 Cinsimizden çatal olur dilimiz
 Kavga görünce sağılır ölümüz
 Üzengi üzengiye değdiği zaman

Kır at der ki ben atların başıyım
 Yiğitler elinde serdar kuşuyum
 Der yerde de can kurtaran kişiyim
 Üzengi böğrümü yirdiği zaman

Doru at der ben donumu satarım
 Kaçtığımdan kurtulur da yeterim
 Sıkışırsam Azrail'i tutarım
 Çeke dizgininem vardığım zaman

Seyir etsem görünür mü
Başkonuş'un dağı şimdi
Yaylalarda dem sürmenin
Vakti geldi çağı şimdi

Bizim yaylanın kuşuna
Can dayanmaz ötüşüne
Serin yaylalar başına
Kuraydım otağı şimdi

Kalbi mahzun olanların
Görek diye evenlerin
Dadaloğlu beylerinin
Sis'tedir oymağı şimdi

Sökün geldin şu cihana beriden
 Ah çekip de dağı taşı eriden
 Bakırları adam yapıp yürüden
 Sultan Süleyman'a kalmadı dünya

Yalansız hey dünya önceden yalan
 Başkuşlar tüneye olasın viran
 Telli Ayvaz'ından zevk-sefa süren
 Koç Köroğlu'na da kalmadı dünya

Baktım yüksek görünüyor ovalar
 Yer yüzünü tutmuş sinsi yılanlar
 Mızrağın ucundan al kanlar damlar
 Çölde Tarbuşoğlu'na kalmadı dünya

Onbeş oğlu var da kolları bağlı
 O aşkın elinden yüreğim dağılı
 Ortada çadırı beş çatal evli
 Zorpehlivan Oğlu'na kalmadı dünya

Bekledi de şu Yozgat'ın ardını
 Çekeriz de Bozoklu'nun derdini
 Çok şükür İsmail tuttu yurdunu
 Çapanoğlu Mustafa'ya kalmadı dünya

Hey bileği var da kaplan bilekli
 Kadife yorganlı eli gerekli
 Ortadan çadırı dokuz direkli
 Milliboy Beyi'ne kalmadı dünya

Dadaloğlu'm der de dünya bir idi
 Korkusundan cümle âlem dururdu
 Şu Çukurova'nın kendi kilidi
 Şanlı Has Paşa'ya kalmadı dünya

Şu yalan dünyaya geldim geleli
 Severim kır atı bir de güzeli
 Değip on beşime kendim bileli
 Severim kır atı bir de güzeli

Atın beli kısa boynu uzun
 Kuru suratlısı elma gözünü
 Kızın iplik iplik süt beyazını
 Severim kır atı bir de güzeli

Atın höyük sağı kalkan döşlüsü
 Kalem kulaklısı, çekiç başlısı
 Güzelin dal boylu samur saçlısı
 Severim kır atı bir de güzeli

At koşu tutmasın çıktığı zaman
 Yalı kaval gibi yıktığı zaman
 At dört kız on beşe yettiği zaman
 Severim kır atı bir de güzeli

Dadaloğlu'm hile yoktur içimde
 Yiğit alan yiğit görür düşünde
 At dördünde güzel an beş yaşında
 Severim kır atı bir de güzeli

Turnam gelir katar katar
 Kanadım boynuna atar
 Seher ile bir kuş öter
 Ötüşü gül dalınd'olur

Kır atın sarı donlusu
 Yiğidin gözü kanlısı
 Güzelin göğsü benlisi
 O da Aydın ilind'olur

Kederlenme deli gönül
 Yiğide hörmeter olur
 Namlı namlı kar istersen
 O da Çiçek dağınd'olur

Dadal'ım ben, yoktur malım
 Her sözlerim Hakk'a malûm
 Allah'ın sevdiği kulun
 Sevdiceği yanınd'olur

Yaz bahar ayında çek etti gitti
 Acep sılasına giden gelir mi
 Kadir Mevlâm bize hidayet etse
 Kul ednanın muradını verir mi

Şol Koca Nalbat'a biz de varalım
 Serimizden şu sevdâyı ıralım
 Emlak kazasında bir dem sürelim
 Sultan Akdağ gibi dağlar olur mu

Kızılırmak coşkun akar selinen
 Güzellerin suya iner alınan
 Altın halhal ile gümüş kemer ince belinen
 Seni seven şu fanide kalır mı

Soğanlı da Koçdağı'nın eteği
 Koca Buzluk şol Malya'nın yatağı
 Geç Hıdır dağından, Kurtul Eteği
 Kaşı keman bu sularda kalır mı

Dadaloğlu'm der de hub tatlı dilli
 Güzellerin var da çığallı-telli
 Edna kullarının sohbeti belli
 Yalan dünya hiç kimseye kalır mı

Yaz bahar ayları geldi yerışti
 Akdeniz'in kabarması yel ilen
 Eğer arif isen kurtar kendini
 Zamanede pek uğraşma el ilen

Sırrını söyleme avrada yâda
 Verir kısmetini ol Bari Hûda
 Yaptırırsan iki dostu bir oda
 Çok çalışma adam olman mal ilen

Koç yiğit kıymetin koç yiğit bilir
 Aslan yatağına çakal mı gelir
 Emmi day'adama çok gerek olur
 Kabardıc'ın gürlemesi yel ilen

Der Dadaloğlu da kaydadı yürek
 Bir zaman ağladık bir zaman gülek
 Şimdi ağzı uygun on kardaş gerek
 Konak göçek, devran sürek el ilen

Yaz gelip de beş ayları doğunca
 Bülbülün figanı gonca gülünen
 Bir fıkara bir zenginın yanında
 Onu geçinmesi müşkül halınan

Sırrını verme de avrada yâda
 Rızgını verir de şol Bâri Hudâ
 Kendi başın için yaptır bir oda
 Zarar eyle adam olman kârınan

Benim sözüm dinleyene bir kısta
 Sırrını tez verme yabana dosta
 Adam olursan da çıkarsın üste
 Zamanınan geçinmesi şerinen

Kardaşta kardaşa kemlik m'olur
 Şahanın yuvası ıssız mı kalır
 Emmi dayı adama çok gerek olur
 Kab'ağacın gürlemesi dalınan

Der Dadal'ım der ki coş etti yürek
 Bir zaman ağlayarak bir zaman gülek
 Şimdi muhabbetli on kardaş gerek
 Konsak göçşek beylik sürsek elinen

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
 Meğer dünya her tarafta bir imiş
 Ben dünyayı Al'Osman'ın sanırdım
 Meğer dünya dört sultanlık yer imiş

İrili ufaklı insan piç oldu
 Onlar doğdu geçinmesi güç oldu
 Altı arap atlı şahbaz nic'oldu
 Mâmur sandım yalan dünya çürümüş

Okuttuğun tutmaz oldu âlimler
 Kalktı da kitaptan arttı zulümler
 Terlemeden mal kazanan zalimler
 Can verirken soluması zor imiş

Dadaloğlu'm der ki sözüm vasiyet
 Benim sözüm dinleyene nasihat
 Besmelesiz kazanılmış piç evlat
 O da dünyasına ziyankâr imiş

Yine Őenliklendi dereler, dűzler
 Aġyâri gűrűnce yűreġim sızlar
 Yeūil cűbbe giymiū gelinler, kızlar
 Firuz Bey-Acem'e geġti turnalar

Uġurun, da űrdek ilen, kaz ilen
 űtűūn de avaz ilen, saz ilen
 Sizi ġevirirler davlumbaz ilen
 Firuz Bey, Acem'e geġti turnalar

Ģaġrıūa Ģaġrıūa yayladan inen
 Aynalıū gűlűne sabahtan dűnen
 Bu yıl rey sizin, koruya konun
 Firuz Bey, Acem'e geġti turnalar

Benden selam eylen anam aġlasın
 Bıraksın akları, kara baġlasın
 Mehmet Bey kűġűcűk, Kurt Bey eġlesin
 Firuz Bey, Acem'e geġti turnalar

Yüce dağ başında Kamber tay olur
 Korkarım ki emeklerim zay olur
 Sevda sevda derler üç beş ay olur
 Bizim sevda senesini doldurur

Arkını yaptım da suyu akıyor
 Kahpe felek hiç yüzüme bakmıyor
 Çok yuva bekledim cücük çıkmıyor
 Boş yuva bekleyen yoz kuşa döndüm

Şu felekle bir oyuncuk oynadım
 Oynadım da oyunumda yenildim
 Farzını kıldım şünnetine yanıldım
 Beş vakit namazı kılmışa döndüm

Der Dadaloğlu'm da nedip n'etmeli
 Sözlerimi birem birem tutmalı
 Mirasçıya kalcak malı n'etmeli
 Üç beş oğlan olmadıktan geri

Yücesine çıktım, baktım engine
 Ovasının köpüklenmiş selleri
 Yiğit olan düşmez ise dengine
 Kendisine güldürür hep elleri

Yücesinden baktım gördüm uzağı
 Kahpe düşman kurar m'ola tuzağı
 Seçemedim hırsız ile kaçığı
 Daha kimler tuttu acap yolları

Çok geçmeden nice atlı sökölür
 Cümlesi de yolumuza dökölür
 Yenilirsem boyuncuğum bükölür
 Eller derer has bağırda gülleri

Beri gel de, yayla kızı beri gel
 Kollarımı kemer yapsam ince bel
 Saçların omuza dökölsün tel tel
 Koklayın öpeyim beyaz elleri

Dadaloğlu der ki, halim yamandır
 Dağ başları yine tozdur dumandır
 Hak bilir ya bu gün hodri meydandır
 Tutmak gerek geçitleri belleri

Yürü bire Halit'in kalesi
Dört bir yanın gülbenk olur ün olur
Arap atlar döne döne döğüşür
Arap atın koç yiğidin gün olur

Yayanlıkta yürümesin bilmeyen
Saatlerce at üstünden inmeyen
Yurtlarının kıymetini bilmeyen
Her birisi bir kötüye kul olur

Dadaloğlu'm dağda her kuş ötemez
Yiğitler de derdi baştan atamaz
Yurdunu yitiren yerde yatamaz
Kavgaya girende başka hal olur

Yürü bire Hemite'nin kalesi
 Dört bir yanın gülbenk oldu ün oldu
 Göğsümüzün göz göz oldu yarası
 Arap atın koç yiğidin gün oldu

Yara yara bir kavgaya girmedik
 Sağa sola kılıçları vurmamak
 At sırtında dövüşerek ölmedik
 Ok yemeden gözlerimiz kör oldu

Ne yaman hayf oldu Avşarlar Kürtler
 Yürekten çıkar mı böyle'olan dertler
 Kayboldu arada boyn'uzun atlar
 At vermemiz iskânlıktan zor oldu

Vurdular sineme mihnet karası
 Açılıyor göz göz oldu yarası
 Mağrıpınan maşırığın arası
 Size bol da bizim ile dar oldu

Yayanlıkta yürümesin bilmeyen
 Saatlarca at üstünden inmeyen
 Yurtlarının kıymetini bilmeyen
 Kumaşımız tazılara çul oldu

Burda kapıştılar kulunu tayı
Kanı karrak oldu yoksulu bayı
Böyle sağ gezmeden ölmemiz eyi
Her birimiz bir kötüye kul oldu

Söyle Dadal söyle gördüğün düşten
Ayak atılmıyor yatan üleşten
Gene haber geldi kavım kardaştan
Altınımız geçmez akça pul oldu

Yürü bire Pınarbaşı
 Acap karın kalktı m'ola
 Gözü büyük ablak sunam
 Çığırından saptı m'ola

Hudâ sılayı niyetim
 Gurbete verdin kısmetim
 Möhür gözlümün hasretim
 Yüreğini yaktı m'ola

Tez gelir Kaynar'ın yazı
 Ters akar Mucur'un özü
 Zamantı'nın tutar yüzü
 Garbi deĝip söktü m'ola

Bülbülüm altın kafeste
 Yâr sılada kulak seste
 Usul boylum Gördeles'te
 Yollarıma baktı m'ola

Baktım usandım canımdan
 Ayrı düştüm vatanımdan
 Bizimkiler kavgasından
 Sağ selamet çıktı m'ola

Erciyes gibi kuşanan
 Yarsuvat gibi boşanan
 Sünbülleri nazlı Anşa'm
 Zülüfüne taktı m'ola

Dadal'ım sıladan haber
 Gözümde daĝların tüter
 Koç daĝın da kekik biter
 Burcu burcu koktu m'ola

Yürü yiğit yürü yoluna yürü
 Ağustos'ta erir dağların karı
 Gayet güzel olsa yiğidin yârı
 O yiğit yanına nazınan gelir

Sana derim sana hey Kınalıtaş
 Gözümden akıttın kanlar ile yaş
 Göllerde oynayan iki yeşil baş
 Göllerin safası kazınan gelir

Yürü yiğit yürü yolundan kalma
 Her yüze güleni dost olur sanma
 Ölümden korkup da sen geri durma
 Yiğidin alnına yazılan gelir

Misis köprüsünde kollarım bağlı
 Ayrılık elinden ciğerim dağlı
 Göksün'e varınca Bayazıtoğlu
 Sana gelen beyler sözünden gelir

Dadaloğlu'm der ki kolum yazılı
 Atım gök-kır attır yanımla tazılı
 Gelir koyunları yanı kuzulu
 Karışmış sağmalı yozunan gelir

C. SEVDA ŞİİRLERİ

1

Andırın boğazı ufacık taşlı
Ağlama sevdiğim gözlerin yaşlı
Beyleri gelir de hep eli kuşlu
Karışmış curası bazınan gelir

Evimizin önü ova-yazılı
Neçe yiğidimiz yanı tazılı
Koyunumuz gelir körpe kuzulu
Karışmış sağmalı yozunan gelir

Dadal'ım der geldim pınarbaşına
Dost top kadifeler almış döşüne
Elvan elvan yazma atmış başına
Karışmış gelini kızınan gelir

Avşar içinde bir güzel gördüm
Kozan arasında çeker göçünü
Kınamış ayağını başını
Sırma ile örmüş sümbül saçını

Her sabah her sabah kendini öğer
Altın saç bağları topuğu döğer
Sade kaşı ile gözleri değer
Acem ülkesinin tahtla tacını

Dadaloğlu'm al yanağın gülünden
Mis kokuyor saçlarının telinden
İnce belli nazlı yarin elinden
Üç beş sene bekleyelim Hacın'ı

Ben sana ne yaptım hey kanlı zalım
 Siyah zülfün mah yüzüne moy, dedi
 Bir ok vurdun deldi geçti sinemi
 Ne ağrıttı ne incitti oy, dedi

Bir keten geymiş de önleri sarı
 Kokar güller gibi dökülen teri
 Hörü mü melek mi yoksa bir peri
 Hiç görmedim böyle persek boy, dedi

Lâhûri saçağı sırması telden
 Arasan bulunmaz değme bir elden
 Ne selviden ne senemden ne daldan
 Hiç görmedim böyle usul boy, dedi

Dadaloğlu'm der de davı ne davı
 Göldeki turna da şahinin avı
 Ne al geymiş ne kırmızı ne mavi
 Ne düğün ne bayram ille toy, dedi

Bilmem küçük amma bilmem divane
 Kuşumu koyurdum gitti zamana
 Ötesin fikrettim ahir zamana
 Eller güler, oynar, ağlar Fadime

Yürü bir Fadime sana ne dedik
 Ağ topuk üstünü döğüyor edik
 Mevlâm seni özeninen yaratık
 Ala gözü sürmelemiş Fadime

Sallandıra şu boyuna bakasın
 Ağ göğsüne gümüş düğme dikesin
 Söyletmeden al yanaktan öpesin
 Ağız şeker, dili şirin Fadime

Sallansın Fadime keyfine değme
 Karakaş üstüne kiprikler eğme
 Ağ topuk üstüne kınalı düğme
 Boğum boğum kınalanmış Fadime

Fadime'yi dersen güzeller bazı
Değme yiğitler de çekemez nazı
Mürseloğlu'nun da sürmeli kızı
Dağı taşı yakar gider Fadime

Dadaloğlu'm der de bu kadar övdün
Olanca emeğin havaya yordun
Soyundum bir gece koynuna girdim
Yoksa geri get mi dersin Fadime

Bir yiğit de anasından doğunca
 Kur'ağaçta bir dal bitmiş gib'olur
 Yaşı varıp on beşine değince
 Yükünü kumaştan tutmuş gib'olur

Âşıklar sazını eline alsa
 Güzeller perdesin üzüne vursa
 Bir yiğit sevdiğin sesini duysa
 Gölde gövel ördek ötmüş gib'olur

Eğlene de bire gönlüm eğlene
 Ay gele de orta yeri dolana
 Yiğidin sevdiği yanınd'olana
 Günde düğün bayram etmiş gib'olur.

Dadaloğlu'm der ki, sözüm kayıran
 Çekip yırtıp bir yakadan ayıran
 Diyom muhannetten karın doyuran
 Eli ile ağı yutmuş gib'olur

Çelembel'de bir güzele uğradım
 Cemalini denk ederim gülünen
 Ölenece ben methini ederim
 Edebinen-erkânınan, yolunan

Kirpiklerin can almaya kasteder
 Kimin(i) öldürür, kimin(i) hast'eder
 Bağdat'ın, Mısır'ın malın(ı) üst'eder
 Baha yetmez paşa efendim malınan

Kirpiklerin birbirine bakışır
 Gören kâfir eski dinden çıkışır
 İnce bele gümüş kemer yakışır
 O da savat ister altın halınan

Der Dadalı'm bulamamış eşini
 Pınar sandım kız gözünün yaşını
 Çevşiri bağlamış yüce başını
 Adana şehrinin kıvrak şalınan

Dinleyin ağalar bir söz edeyim
 Bir güzel beni dilinen kandırdı
 Söz verdi de geri döndü sözünden
 Kötüleri üstümüze güldürdü

Devşir hey sevdiğim simlerin kuşan
 Deli olur senin sevdana düşen
 Dostum nerde deyi sorup sormaşan
 Muhabbeti ara yerden kaldırdı

Senin için geyeceğim alları
 Irak idi yakın ettim yolları
 Heves güves yetirdiğim gülleri
 Korkuyorum bir soysuza yoldurdu

Dadaloğlu'm der ki, bakın halime
 Değirmen dönüyor çeşmim seline
 İnanman güzelin tatlı diline
 Çokça beni serseriye yeldirdi

Dostuñ bahçesine yâd el değmesin
 Kurutur ha nazlı dilber kurutur
 Senin sevdan yüreğimde yağ komaz
 Eritir ha nazlı dilber eritir

Yüksek olur arap atın kaltağı
 Eşsiz kalmaz koç yiğidin yatağı
 Korkarım bir kötüye değer eteği
 Geri dur ha nazlı dilber geri dur

Arap at üstünde olsa postumuz
 İkrarından döndü m'ola dostumuz
 Bir gün kara toprak örter üstümüz
 Çürütür ha nazlı dilber çürütür

Dadaloğlu'm der ki ben ne yapayım
 Hangi din hak ise ona tapayım
 Eğil de bir al yanaktan öpeyim
 Beri dur ha nazlı dilber beri dur

Enginli yüksekli inen turnalar
 Onun için dolanırım ele ben
 Gönlüm durmaz şu âlemi dolanır
 Niçin döndüm düzen tutmaz tele ben

Din islam içinde olmaz gideler
 Ağ elini altın tasta yudular
 Seni bana gövel ördek dediler
 Onun için dolanırın göle ben

Adama bakınca bir hoşça bakar
 O dostun hasreti sinemi yakar
 Ağ göğsün arası mis gibi kokar
 Bülbül gibi konaydım dala ben

Der Dadaloğlu'm da kendi zatınan
 Doldu şu gönlüm de pek firkatınan
 Uğru beder beder benli atınan
 O dostunan gidemedim yola ben

Gel ha güzel gel ha, medhin eyleyim
 Ağzın şeker dudakların bal gibi
 Yaşta küçük amma boyda münasip
 Sallanıyor bir fidanca dal gibi

Kalem aldım kaşlarını çatmaya
 Hicap ettim adın sual etmeye
 Baban seni çok bahaya satmaya
 Bakıp durur bin liralık mal gibi

Gezdireyim yeşil ilen alınan
 Besleyeyim şeker ilen balınan
 Baban seni bana verse malınan
 Koklarıdım yeni açmış gül gibi

Hezele de Dadaloğlu'm hezele
 Melhem eyle gel yaramı tesele
 Ağ saray gerektir böyle güzele
 Çalışırdım on halayık kul gibi

Gelin ağ'lar seyredelim güzeli
 Gövel ördek gibi indi göllere
 Cilalar sürünmüş allar geyinmiş
 Doğan aylar gibi doğrdu sabahtan

Ağ yârin de karşısında durulmuz
 Hörü müdür melek midir bilinmez
 Acar akça ile satın alınmaz
 Dürr-i mah gibi de geçti sabahtan

Mecnun gibi ben dağları gezerim
 Bir güzelde ahdım kaldı nazarım
 Nerde güzel görsem ismin yazarım
 Defterim elimden aldı sabahtan

Dadaloğlu der ki usuldur boyu
 Kirpikler ok olmuş kaşları yayı
 Çatılmış kaşları yıkar yaylayı
 Kirpiği sinemi deldi sabahtan

Güzelin yüzü de ayın tekeri
 Dili oğlu balı nöbet şekeri
 Omuzlar aşağı gerdan yukarı
 Yürüyüşü kostak olur güzelin

Güzellerin sarayına varmalı
 El bağlayıp divanına durmalı
 Kırmızı önlüklü altın burmalı
 Ağ elleri topak olur güzelin

Başı burada da de boynu şurda
 Koç-kolan yetmiyor göbeği yerd
 Dün Daharoğlu'nda bu gün şu evde
 Ayakları ufak olur güzelin

Dudağından şeker şerbet bal döker
 Gülüşünden inci mercan gül döker
 Saçlarından sırma sırma tel döker
 Göğsü kolu yumşak olur güzelin

Dadaloğlu'm dört köşeyi gezerim
 Derde güzel görsem cismin överim
 Güzellerin bakışını severim
 Bakışları kaçak olur güzelin

Her sabah, her sabah seyrân gezerken
 İras geldim selvi boylu fidana
 Top top olmuş kirpiklerin bölünmüş
 Hoş benzettim samur kaşlar kemana

Al yanağın elmas m'ola kar m'ola
 Çapraz vurmuş düğmeleri dar m'ola
 Acap mislin şu cihanda var m'ola
 İnsem gitsem Hindistan'a Yemen'e

Eliftir kirpiği İra'dır kaşı
 Bu güzellik sana Mevlâ bağışı
 Arasam cihanda bulunmaz eşi
 Hiç mislin gelmemiş dev-i zamana

Dadaloğlu'm der de, hûpların hası
 Ferhat'ın Şirin'i Mecnun Leyla'sı
 Aklım eğlencesi gönlüm yaylası
 Bir yel esti başımdaki dumana

Kelep kelep olmuş dostun zülûfû
 Dökmüş ay yüzüne gider eğlenmez
 Bilmem Beydilli, bilmem Köşekli
 Bir kız göçün çekmiş gider eğlenmez

Yedeğine almış bir katar maya
 Haline münasip bir karşı taya
 Sarı şalta ile sıktırma saya
 Yıkılmış hilâlî kaşın gider eğlenmez

Bir çift güzel gördüm salınıp gider
 Cemalin şailesi beni deli ider
 Kaşlar helallanmış gözler el gider
 Kan bulanık akar gider eğlenmez

Yaylasın yaylamış inmemiş düzlüğe
 Vardır hasretin yolun gözleye
 Aceb uyar indi m'ola tuzlaya
 Bir kız göçüm çekmiş gider eğlenmez

Adını sorarsan huridir huri
 Tigi müstekimden uygun her yeri
 Yörük başına bıraktın nari
 Cayır cayır yakar gider eğlenmez

Veli'm ey der usul boyu dal gibi
 Altım heril kesme kekil tel gibi
 Firdevs'i âlâ gonca gül gibi
 Burcu burcu kokar gider eğlenmez

Oturmuş ağ gelin taşın üstüne
 Taramış zülfünü kaşın üstüne
 Bir selamın geldi başım üstüne
 Alırım kız koman ellere

Bir taş attım karlı dağlar ardına
 Yuvarlandı düştü yârim yurduna
 Ben yeni de düştüm sevda derdine
 Alırım ahdimi komam ellere

Atımın kuyruğu cura saz gibi
 Divana durmuş da ergen kız gibi
 Alarmış yanağı bahar yaz gibi
 Getirin kır atım göçem ellere

Dadaloğlu'm der de oldum kastana
 Gelir geçer selam verir dost bana
 Kocayıp da dayandırdın postuma
 Göçeyim mi kahpe Bulgar ellere

Sabahın seherinde koyvermiş göçün
Derdinden ölenin bilmiyor suçun
Taranmış zülfü de koyvermiş saçın
Dizilmiş yollara el karma karış

Yaşını sorarsan onbeş yaşında
Hiç gaflet yok kirpiğinde kaşında
Elvan elvan her çiçeği başında
Sümbül reyhası gül karma karış

Der Dadaloğlu'm da şu kimin sesi
Ağzından çıkıyor bağlama sesi
Eğilmiş pınardan doldurur tası
Veriyor içene bal karma karış

Sakın akça ceren çölden kaçınca
 Mail oldum kız göğsünü açınca
 Vakti gelip cümle âlem göçünce
 Düzülür yoları el karmakarış

Yücesinde ima geyik pervane döner
 Altın ak gerdanda mum gibi yanar
 Sırtında libası her türlü döner
 Giyinmiş kuşanmış al karmakarış

On üç on dördünde var m'ola yaşı
 Âlemi devretsem bulunmaz eşi
 Katar katar olmuş gözünün yaşı
 Akıyor çeşminden sel karmakarış

Dadaloğlu'm der de bu kimin nesi
 Gören âşıklar da çekiyor yası
 Eğildi pınardan doldurdu tası
 Veriyor içine bal karmakarış

Şöyle bir güzelin sallanışını
 Selviye benzettim dallar içinde
 Irmak kenarında, derya yüzünde
 Kuğuya benzettim göller içinde

Yürü güzel yürü yolun basmazlar
 Söyleyip de şirin dilin kesmezler
 Güzel sevdi diye çekip asmazlar
 Ko ben (de) söyleneyim diller içinde

Benim yârim gelişinden bellidir
 Ak elleri deste deste güllüdür
 Yârinden ayrılan neden bellidir:
 Gezer melûl melûl eller içinde

Alına hey deli gönlüm alına
 Ciğerciğim aşk oduna deline
 Eller libasını giymiş salına
 Ko ben de yanayım salları içinde

Veli'm der ki, işim ahuzar m'ola
 Aşk kemendi boynumuza dar m'ola
 Acep yârim gibi güzel var m'ola
 Hakk'ın yarattığı kullar içinde

Şu yalan dünyaya geldim geleli
 Giyinip kuşanıp işlemek gerek
 Cahil yâr sevenin uykusu gelmez
 Uyanıp sohbeta başlamak gerek

Mürâkipler var da burda duyarlar
 Duyarlar da birbirine koyarlar
 Şöylesi güzele nasıl kıyarlar
 Güzeli gül gibi beslemek gerek

Ne güzel yetmiş de dostumun bağı
 El vurup gülleri dermenin çağı
 Sıra sıra olmuş yanakta beni
 Öperken onları dişlemek gerek

Dadaloğlu'm der de bahar yaz gelir
 Bizim ele ördeğinen kaz gelir
 Bugün ayın yarın bahar yaz gelir
 Yiğit yâr koynunda kışlamak gerek

Üç beş güzel bir araya derilir
 Sıra pınarında abdest alınır
 Nice camiinde namaz kılınır
 Güvercinlik denen Şar'a vardın mı

Hani benim bezirganlık ettiğim
 Türlü libasını alıp sattığım
 Nice yiğitlerle güreş tuttuğum
 Güvercinlik denen Şar'a vardın mı

Bizim elde derya çoktur, kum çoktur
 Buranın islâmı kâfirden çoktur
 Oradan Kâbe'ye seksen konaktır
 Güvercinlik denen Şar'a vardın mı

Çağırın gelsin de Âşık Veli'yi
 Aşk elinden içirdiler doluyu
 Orada derler Hazreti Ali'yi
 Güvercinlik derler Şar'a vardın mı

Yaylalarda bir güzele uğradım
 Gümüş nalın geyer altın halınan
 Onun her bakışı bin gazi değer
 Şu dünyada baha yetmez malınan

Enterisin geydirsinler sıvayı
 Hiç geymesin atlas ile dibayı
 Beş yüz arşın yüksek olsun sarayı
 Al yanağı gün değmesin yılınan

İnanmayan gelsin baksın maşkına
 Altın tasta bâde içmiş aşkına
 Ben ilayık gördüm sultan köşküne
 Dört çevresi sünbül ilen gülünen

Ben ilayık gördüm onu paşaya
 Arap köle tayınını taşıya
 Yurttan yurda bindirsinler koşuya
 Göçebe de böyle gitsin elinen

Dadaloğlu bunu söyler yolunan
 Ebruları sırmayınan telinen
 Sallanı sallanı geliyor mayan
 Gezdir zalim yeşilinen alınan

Yine bir dilbere meyil aldıldım
 Ak gerdanda benler zer-nişanlıdır
 Çift çift olmuş kirpikleri belinir
 Zülfünün telleri pek reyhanlıdır

Bana nisbet çıkmış yolun üstüne
 Samur kürk geyinmiş alın üstüne
 Taramış saçların belin üstüne
 Bir elma yanaklı sim gerdanlıdır.

Ne yaman bahçeli güllü, goncalı
 Sinem vurdu bir kirpiği kancalı
 Bilmem Ödemişli bilmem Genceli
 İlle yanılmazsam Pehlivanlıdır

Dadal'ım, sarpa düşürdüm yolumu
 Gördü gözüm kabul ettim ölümü
 Geldi geçti hiç sormadı hâlimi
 Âlâ güzel amma pek elvanlıdır

Yüce dağ başında kar var buzunan
Yaktın beni edâ ile nazınan
Yaremi doldurdun ince tuzunan
Üstüne de biber ektin öl deyi

Sabahtan kalktın da günden ileri
Ben kimi sevmişim senden ileri
Ziyaret olmuşsun kurban istersen
Daha malım yoktur candan ileri

Yüce Hak'tan bir dileğim var benim
Yaşadıkça yârdan ırak etmesin
Yâr yanında geçer olsun her günüm
Kem rakıbin dağında gül bitmesin

Aradım da en son buldum dengimi
Yâr hasmıylan çıkıp ettim cengimi
Sen söyle de ben dolduram cöngümü
Muhabbetlik aramızdan gitmesin

Kara meşe üzerinde mazi var
Ardımızda nice nice tazı var
Şah Suna'nın verilmiş bir sözü var
Olur mu hiç ikrarını gütmesin

Beri gel de Dadaloğlu'm beri gel
Niceleyin sarılırsız, görsün el
Zülüflerin dökem yüzüne tel tel
Bin bir buse az gelsin de yetmesin

Yükseklerde şahin gibi süzülür
 Enginlerde turna gibi düzülür
 Haçan dostu ansa gönlüm üzülür
 Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben

Adama bakışta bir hoşça bakar
 O dostun hasreti sinemi yakar
 Ağ göğsün arası mis gibi kokar
 Bülbül gibi konaydım dala ben

Dadaloğlu'm der ki, zatı zatınan
 Bir güzel sevdim ben pek firkatınan
 Önü sine-bentli bir al atınan
 Düşeydim de o dost ile yola ben

D. ÖTEKİ ŞİİRLERİ

1

Avşar ellerinden sökün eyledim
Şam'da Kul Yusuf'u görmeye geldim
Ziyaret eyledim Şam-ı Şerif'i
Ustam divanına durmaya geldim

İsa Peygamber de havaya uçtu
İdris peygamber de sahlebi içti
Suyu suya köprü kurdu kim geçti
Bu suali Yusuf'a sormaya geldim

Pınarları vardır üstü yapılı
Elleri var hocasına tapılı
Bir şar gördüm üçyüz altmış kapılı
Kimin açıp kimin vurmaya geldim

Hani benim asa ile postlarım
Yavru şahin can kafeste beslerim
Yüküm ipek kumaş ağaç isterim
Kimin alıp kimin vermeye geldim

Der Dadal'ım da kaynadım taşıdım
Âleme yettim de kırkları aştım
İkindi zamanı Beyt'e ulaştım
Eşiğine yüzüm sürmeye geldim

Can evimden vurdu felek neyleyim
 Ben ağlarım çelik teller iniler
 Ben almadım, toprak aldı koynuna
 Yârim diyen bülbül diller iniler

Doya doya mah cemalin görmedim
 Saçlarını çözüp çözüp örmedim
 Bir gececik safasını sürmedim
 Sarmadığım ince beller iniler

Kara olur Okçular'ın yoncası
 Görülmemiş bu dünyada buncası
 Açılmadan koyup düştü goncası
 Bahar ağlar açan güller iniler

Gider oldum Avşar ili yoluna
 Bakmam gayri bu diyârın gülüne
 Karaları taksın çapar kuluna
 Yağız atlı nice kullar iniler

Göremedim baharını yazını
 Çalamadım curasını sazını
 Özge yârin nice çekem nazını
 Gözlerimden akan seller iniler

Varayım da mezarına varayım
Baş ucunda el kavuşup durayım
Bıktın mıydı benden deyip sorayım
Mezarına giden yollar iniler

Yürü bire Dadaloğlu'm yürü git
Dertli dertli Çukurova yolun tut
Bunda suçun varsa Hakk'a töbe et
De ki gayrı bizim eller iniler

Dost dost diye hayaline geldiğim
 Dost ile uyarmış özünü benden
 Çatık kaşı benlerini sağdığim
 Dost ise çevirmiş yüzünü benden

Hani dost uğruna can baş verenler
 Hasretin söylesin gözle görenler
 Şimdi bizden yüz çevirmiş yarenler
 Evvel ayırmazdı gözünü benden

Gözüm yaşı döner mi sellere
 Bu ayrılık har düşürür güllere
 Evvel aşna idim her bir hallere
 Şimdi saklıyor sözünü benden

Sadık gerek dost yoluna suyuna
 Gönül kayıl haktan gelen oyuna
 Besbelli ki oynayamam yayına
 Onun için kaldırmış izini benden

Her sabah naz ile gelip geçersin
 Doldurup da al badeler içersin
 Veli'm ider ak göğsünü açarsın
 Şimdi makablamış yüzün benden

Emminin sakalı kaba
 Kâh çuha giyer kâh aba
 Seni sevsin bizim oba
 Emmin seni heyheylesin

Emminin sakalı ağdır
 Senin cünunluğun çağ'dır
 Ergenler benden yeğdir
 Emmin seni heyheylesin

Heçeye gönlüm heçeye
 Kılıları dönmüş keçeye
 Öte geçeden bu geçeye
 Emmin seni heyheylesin

Der Dadal'ını okuşursun
 Koçlar gibi tokuşursun
 Tenha bulsan öpüşürsün
 Emmin seni heyheylesin

Gönülden gönüle yol gider derler
 Onu sürmeğe bir hoşca can gerek
 Doğru söyle yiğit işin doğrusun
 Hilebaz olamaz yiğit bön gerek

Buna kılıç derler, aralar açar
 Püskürür meydana al kanlar saçar
 Bazı kötüler de öğünür geçer
 Yiğit batman döğür gözden hûn gerek

Yüksek kayalarda şahan olamaz
 Kısırdır katırlar kulun kunlamaz
 Bazı hocalar da çalgı dinlemez:
 "Nedir kuru ağaç bize din gerek"

Dadaloğlu der ki belim bükülür
 Gözümün gevheri yere dökülür
 Yalnız taştan duvar olmaz yıkılır
 Koç yiğite emmi dayı el gerek

İp kalmadı salıncağa takacak
İt kalmadı Binboğa'ya çıkacak
İşkân mıdır başımıza kakacak
Arkasından yetişiyor sağları

Bire Memicioğlu'm unutma bunu
Lorşun benim derdin hanıya Hunu
Unuttun mu kuzum geçen günleri
Yalman kalpak geyer idi beyleri

Yalanları gerçeklere kattınız
Kumaş diye çulunuzu sattınız
Avşarların aleyhine attınız
Unuttun mu gök kır atlı ağ'ları

Koca Payas bu oyunu çok gördü
Yedi dağ üstüne ordusu kurdu
Yavuz Sultan Selim korkup da verdi
Bey baban zorundan aldı tuğları

Ahırdağı'ndan da Kara-beyazın
Bir yazın ağlattı bir de bu güzün
Karbeyaz'ı alırsak Şam'acak bizim
Şam'a kadar gider ulu dağları

Emmim Hacı Osman böyle söyledi
Altı Türkmen beyi Avşar yediydi
Firenk barutlu da Macar tüfekli
Ölen öldü hesap edin sağları

Âşık Dadaloğlu doğruyu sever
Her zaman koyağa mazi mı yağar
Adamın aslanı Avşar'dan doğar
Yine yapar al çarpılı evleri

- Yusuf Acem ellerinden coştım da geldim
 Arayı arayı çocuğu buldum
 Altmış iki âşık sazını aldım
 Ver sazını bana ey Sarı Çocuk
- Dadaloğlu Ben ne bilem Acemlerden geldiğin
 Arayı arayı hasmın bulduğun
 İspat et altmış iki saz aldığım
 Dediklerin yalan ey Yusuf Emmi
- Yusuf Ağ'lar bu çocuğun nedir dâvisi
 Yüreğimin aşı firenk ağusu
 Nerde çocuk yerin göçün çivisi
 Bunun da mânâsın ver Sarı Çocuk
- Dadaloğlu Emmi çocuk gibi söyleme sözü
 Hiç bir şey bilmez mi sandın sen bizi
 Yeryüzünde dağı gökte yıldızı
 Bilemez mi sandım ey Yusuf Emmi
- Yusuf Ağ'lar bu çocuğun bana kasdı ne
 Bağlamasın kıvrak çalmış destine
 Yedi kat yer gök neyin üstüne
 Buna da bir çare bul Sarı Çocuk
- Dadaloğlu Seni dediğin de yeşille sarı
 şeriat yakinken danışsak bari
 Hakk'ın özenerek verdiği nuru
 Su gibi bilirim ey Yusuf Emmi

Yusuf	Aman ağ'lar bu çocuğu niderim Kovarım buradan takdir ederim Sazını alır kuzu gibi güderim Ver sazını bana en Sarı Çocuk
Dadaloğlu	Nereye gidersen ben de gelirim Her ne sorar isen onu bilirim Üleş gibi seni dağda sürürüm Tellerim zehirden ey Yusuf Emmi
Yusuf	Hendeklerden deve gibi hoplatırım Sıkar da gözünü patlatırım Erciyes'in başından atlatırım Ben yürüğüm anla ey Sarı Çocuk
Dadaloğlu	Arkan yaz günü de uğrun güz günü Çeke varıyorsun sık tut dizgini Yavaşça özensile doru kuzgunu Önü hendek gelir ey Yusuf Emmi
Yusuf	Haydi çıkak Erciyes'in başına Seyredelim etrafına döşüne Erciyes de girmiş kaç bin yaşına Bunun karşılığın ver Sarı Çocuk
Dadaloğlu	Çıkalım da Erciyes'in başına Seyredelim etrafına döşüne Aç ağzını ben bakayım dişine Aldın mı alımın Ey Yusuf Emmi

Yusuf

Nice âşık alamadı sazımı
Koç yiğitler çeker idi nazımı
Yiğit başın için alma sazımı
Hayır duamı al ey Dadaloğlu

Dadaloğlu

Ben Dadal'ım bilmedin mi zatımı
Al altımdan gel de gezdir atımı
Somuruk verem sana eşek etini
Ver sazını var git Yusuf Emmi

2. ŞİİRLERLE İLGİLİ SÖZLÜK

(Bu sözlükte, Dadaloğlu'nun şiirlerinde geçen dağ, ır-mak, göl, yayla, ova, köy, belde, kent gibi coğrafi adlarla birlikte kimi kişi adlarının ve Türkçe'de yaygın olarak kulla-nılmayan kimi sözcüklerin kısa karşılıkları yer almaktadır.

A

Â: *Ağ:* Ağa sözcüğü yerine kısaltılarak kullanım biçimi. Yiğit kişi, ağa-bey anlamında kullanılır.

Abdülmecit: Padişah Abdülmecit (1839-1861).

Ablak: Sevgilinin yüzü. Parlak, dolgun, yuvarlak yüz.

Acəp: Acaba.

Acar: Yeni. **Acarlamak:** Yenilemek.

Acəm: İran.

Acəp: Acaba.

Afşar: Avşar.

Ağ: Ak, beyaz.

Ağid devlet: Gösterişli yaşam.

Ağlayak: Ağlayalım.

Ağu: Zehir.

Ahir Dağı: Kahramanmaraş'ın kuzeyindeki bir dağ adı.

Ahir zaman: Kıyamet günü anlamına kullanılır. Son zaman.

Ahmet Bey: Ünlü halk öyküsünün kahramanı olan İlbeylioğlu Ahmet.

Padişah fermanıyla İstanbul'a sürgün edilen beylerden biridir.

Ah-u zar: Ahüzar. Ahlanıp vahlanma, ağlanma, yazıklanma.

Ahval: İçinde bulunulan durumlar.

Akbıyık: Savaşçı bir Avşar'ın adı.

Akça: Para.

Akdağ: Yozgat ilinde, Kayseri'nin kuzeyine düşen bir dağın adı.

Ak Köprü: Kozan toprakları içindeki bir köprü'nün adı.

Akoluk: Sarız'la Gürün arasında kalan yerleşim yerinin adı.

Aksaya: Fistan; üçetekli bir Türkmen giysisi, entari.

Al: Karışık renkli; hile.

Ala: Karışık renkli; hile.

Âlâ: İyi, çok iyi.

Alabel: Saimbeyli ve Tufanbeyli ilçeleri arasında kalan bir yerin adı.

Aladağ: Toroslar'ın bir kolu olan dağın adı. (Pozanti-Feke arasında.)

Al at: Kızıl alev renginde olan at donu.

Alarmak: Allanmak, al rengini almak, kızarmak.

Al çuha: Yünden kırmızı renkli bir kumaşın adı.

Alay: Tüm, hepsi anlamında kullanılır.

Alapınar: Kozan'a bağlı bir köyün adı.

Alışkan tüfek: Deneyli, iyi vuran tüfek.

Ali Paşa: Avşar Beylerinden birinin adı.

Alişanlı: Bir Türkmen obasının adı.

Alişar: Kahramanmaraş'a yakın bir yerin adı.

Alkış: Övme, iyi dilekte bulunma.

Al'Osman: Âlî Osman'ın kısaltılmışı; Osmanlı ülkesi.

Altı Ceritli: Cerit Türkmenleri'nin konduğu Çukurova'nın aşağı kısmına verilen ad.

Altıgöz: Ceyhan'da bir köyün adı.

Alt yanı: Aşağısı, önü.

Amber Ağa: Halloğlu Amber Ağa adıyla bilinen ünlü bir bey.

Amuk: Hatay ilindeki Amik ovası.

Anavarza: Adana'ya 70 km kadar uzaklıktaki tarihi bir yerleşim yerinin ve kalenin adı.

Andırın: Kahramanmaraş'ın ilçelerinden birinin adı.

Aplak: Ablak; Sevgilinin yüzü. Parlak, yuvarlak, dolgun yüz.

Aplak kuğum: Sevgilim anlamına kullanılmıştır.

Arık yazı: Kadirli'ye yakın bir bölgenin adı.

Arpa ekmek: Yeryüzünden silmek.

Arsınmak: Onuruna dokunmak, utanmak, çekinmek.

Arşı çarşı: Kıvrım kıvrım.

Arşın: 68 cm. lik eski bir uzunluk ölçüsü birimi.

Asa: Baston, baston yerine kullanılan sopa.

Asi Suyu: Hatay ilinin içinden geçen akarsuyun adı.

Aslan Bey: Cerit Oymağının beyinin adı.

Aslankaş: Tomarza yöresindeki bir köyün adı.

Aşina: Bilinen, tanınan.

Aşkar: Battal Gazi'nin atının adı.

At gezdirmek: Seyis olarak görev yapmak anlamına kullanılmıştır.

Atkı: Vergi, salma.

Atlas: Değerli bir kumaş. **Avrat:** Kadın.

Avşar Osman Bey: Kayseri Pınarbaşı'nda Avşar Beyleri'nden birinin adı.

Ayas: Yumurtalık ilçesinin eski adı.

Aynalı Gölü: Urfa Akçakale'de küçük bir gölün adı.

Aziziye: Pınarbaşı ilçesinin eski adı.

B

Bab: Kapı, giriş, göz.

Babaktepe: Sarız, Pınarbaşı yakınındaki yaylaların adı.

Bade: İçki.

Bahadırı: Bir Türkmen oymağının adı.

Balıkli Dere: Gaziantep yöresindeki bir derenin adı.

Bakır Dağı: Toroslar'ın bir kolu.

Bar-i Hüda: İzin veren tanrı.

Baş kakmak: Bir iyiliği yüzüne vurarak incitmek.

Başkonuş: Kahramanmaraş'la Andırın arasındaki dağların en yüksek yeri.

Başkonuş Bey: Bir Avyar Beyinin adı.

Batman Döğmek: Ağır, oturaklı olmak.

Bay: Varlıklı, zengin.

Bayazıtogulları: Bir Avşar boyu

Baz: Erkek doğan. Bir şahin cinsi.

Beder: Bedir. Ay, dolunay, parlak ay.

Bedestan: Kapalı çarşı.

Belen: İskenderun-Antakya arasında bir beldenin adı.

Belik: Saç örgüsü.

Belinmek: Bölünmek, ayrılmak.

Berit Dağı: Göksun-Elbistan'ın güneyinde Doğu Torosların kolu.

Beter: Daha kötü.

Beydili: Bir Türkmen oymağının adı.

Beylan: İskenderun-Antakya arasındaki bir beldenin adı; Belen.

Beyt: Peygamber Hz. Muhammed'in makamı.

Bezirgân: Tüccar.

Bıldır: Geçen yıl.

Binboğa: Çukurova'da ünlü bir dağın adı.

Binit at: Binek atı.

Binbir ayağın bir araya derilmesi: Ölü evinde toplanmak.

Bir çıkımlık can: Direnci az olan vücut, yaşlı ve sağlıksız.

Birem birem: Teker teker, birer birer.

Bor: Niğde'nin bir ilçesinin adı.

Boran: Kısa süren ama rüzgârı, gökgürültüsü ve şimşegi ile etkili olan yağmur.

Bozdoğan: Bir doğan cinsi: Kadirli yöresi.

Bozhüyük: Sarız, Gürün arasındaki yerleşme yerleri.

Bozok: Yozgat ilinin eski adı.

Bozok Dağı: Yozgatta bir dağın adı.

Bozok Han: Oğuz Kağan'ın üç büyük oğlunun bağlı olduğu boyun adı.

Bozoklu: Bir Oğuz boyu. Yozgat yöresi.

Böbürlenmek: Övünmek, şişinmek.

Böğür: Yan. Vücudun iki yanı.

Bön: Aptal, saf, temiz kalpli.

Bulgar Dağı: Bolkar Dağı.

Buncası: Bunun gibisi.

Buruk: Adana-Kozan yolu üstündeki bir köyün adı.

Buzluk: Kırşehir'in Malya Devlet Üretme Çiftliği'nde bir yer adı.

C

Cadioğlu: Gemerek yöresinde yaşayan Türkmen beylerinden biri.

Cebel: Dağ; Kırşehir'de bir dağın adı.

Cela: Elbistan'ın güneyinde bir beldenin adı.

Celikanlı: Bir boy adı.

Celse: Oturum.

Cemal: Yüz, güzellik, güzel yüz.

Cenk: Savaş.

Ceren: Ceylan.

Cerit: Bir Türkmen oymağının adı.

Cevşiri: Süs için kullanılan ve yağlığın kafaya sarıldıktan sonra uçlarının omuzdan arkaya atılması.

Cıda: Kargıya benzer bir çeşit silah, sopa; savut.

Cılbak: Çıplak.

Cırık: İnce, zayıf, uzun boylu.

Cihan: Dünya; Ceyhan ilçesine ve ırmağına verilen ad.

Cilalar sürünmek: Makyaj yapmak anlamına kullanılmaktadır.

Cirit: At üstünde değnek atılarak oynanan bir oyun.

Coş etmek: Coşmak.

Cönk: Halk ozanlarının şiirlerinin yazıldığı deri defter.

Cura: İki ya da üç telli saz, tambura.

Cüda: Ayrılık, ayrı kalmak.

Cünenlik: Delilik.

Ç

Çakmak çalmak: Çakmaklı silahı ateşlemek.

Çakmaklı: Sarız, Pınarbaşı, Gürün arasındaki yerleşme yerlerinden birinin adı.

Çapanoğlu: Yozgat beylerinden ve boylarından birinin adı.

Çapanoğlu Mustafa: Çapanoğlu soyunun son temsilcisi, Yozgat'ın kurucusu.

Çapanzade: Çapanoğlu.

Çapar: Hâber getirip götürən, ulak.

Çarha: Çarka. Düşmanı sarmak için yapılan hareket ve bu hareketi yapan kişiler.

Çarka çalık: Bilenmiş.

Çarpı: Tavan döşemesi olarak kullanılan odun.

Çatmak: Boyamak, rastık sürmek, iki kaşı birleştirmek.

Çel: Çevir, dönder, çek, anlamına.

Çelembel: Adana'ya yakın bir belin adı.

Çelən: Çelimsiz, zayıf.

Çelik tel: Sazın teli anlamına kullanılmıştır.

Çenk: Çeng. Pençe, el.

Çeşm: Göz.

Çiğ: Çiğ. Olgunlaşmamış.

Çiğın: Kuş.

Çiğırından çıkmak: Terbiyesini bozmak.

Çıkak: Çıkalım.

Çıkılı: Sarız, Pınarbaşı, Gürün arasındaki yerleşme yerlerinden birinin adı.

Çırpiştirmek: Ata mahmuzlayarak koşturmak.

Çiçek Dağı: Kırşehir'de bir ilçenin ve bir dağın adı.

Çuha: Tüysüz, ince, sık dokunmuş bir kumaş.

Çukur: Çukurköy: Kozan-Kadirli arasında bir köyün adı. Şimdiki adı Naşidiye.

D

Daharoğlu: Bir Avşar ailesinin adı.

Dalkılıçlı: Bir Türkmen obasının adı.

Danacioğlu: Təcirli Boyu Beylerinden biri.

Dartmak: Tartmak, eliyle dengelemek.

Daşbaşoğlu: İlbeylioğlu'nun arkadaşı.

Davar: Koyun, keçi gibi küçükbaş hayvan.

Davı: Dava, konu, sorun.

Davlumbaz: Büyük savaş davulu.

Davutoğlu Süleyman: Peygamber Süleyman.

Def: Tef. Zilli bir kasnağa geçirilmiş deriden oluşan bir çalgı.

Delice: Yozgat'ın birkaç ilçesinden geçen bir ırmağın adı.

Deli Çay: Toroslar'dan Çukurova'ya akan bir çayın adı.

Deli Hacı: Bir Avşar Beyinin adı.

Dem: Zaman.

Demir halka: Tasma.

Dem sürmek: Mutlu yaşamak.

Derviş Paşa: Fırka-i Islahiye'nin komutanı olan Osmanlı paşası.

Derya: Deniz.

Dest: El.

Deşirmek: Devşirmek, toplanmak, toparlanmak.

Deve salağı: Fêke'de bir yer adı.

Devir günü: Mutlu gün.

Deyi: Diye.

Dıkıldı: Girdi, katıldı anlamına.

Diba: Bir çeşit kalın kumaş.

Dilinen: Dil ile.

Dirgen Dağı: Göksun ve Afşin yörelerinde bir dağın adı.

Divan: Hükümet toplantısı.

Diyom: Diyorum.

Dizgin: Atın ağzına takılıp onu yöneten kayış.

Don: Giysi.

Don Giymek: Giysi giymek. Ağaçların yapraklanması.

Doru: Kıra yakın at rengi.

Dölek: Düzlük.

Döş: Göğüsün ön ve yukarı kısmı.

Dövüşün: Dövüşürsün.

Dudu: Papağan.

Dulda: Gölge. Korumasında anlamına.

Durucu: Duracak.

Dutkun: Tutkun.

Düldül: Hz. Ali'nin atının adı.

Düş olmak: Düşüp gelmek.

Düzen tutmamak: (Saz için) Akordu bozuk olmak.

Düzülmek: Dizilmek, sıralanmak.

Düzünen: Düz ile.

E

Ebba: Hizmetçi, uşak.

Ecelin ağzına almak: Ölümü göze almak.

Ebru: Kaş. (Süslü)

Edik: Eskiden giyilen bir çeşit ayakkabı.

Efilemek: Rüzgârdan hafifçe sallanmak.

Eğrice: Saç örgüsü.

Elbeyli: İlbeyli. Bir Türkmen oymağının adı. Dulkadirli oymağı.

Elbistan: Kahramanmaraş'ın bir ilçesi.

Eklek Sırt: Kozan'a yakın bir yer adı.

Eli kuşlu olmak: Elinde şahin, doğan gibi bir alıcı kuş bulundurmak.

El-oba: Aşiret halkı.

Elvan: Renkler, çeşit çeşit.

Elvanlı: Nazlı, cilveli. İlvanlı.

Eminoğlu: Bir Türkmen beyinin adı.

Emlak Kazası: Bozok (eski Yozgat) ilinin eski bir ilçesi.

Emme: Ama

Engizek: Kahramanmaraş'ın kuzeyindeki bir dağ adı.

Erciyes: Kayseri'de yüksek bir dağ.

Ergen: Yetişkin, erişgin.

Eşkin: Atın tırısra rahvan arası yürüyüşü.

Evmek: İvmek. Acele etmek.

Evren: Evran. Ejderha.

F

Farizatlı: Usta, deneyli, eğitimli.

Ferman: Padişah buyruğu.

Fermanlı yazmak: Ölüme mahkûm etmek.

Fettahlı: Bir Türkmen obası.

Figan: Ağlama, inleme.

Fino fes: Kûçük fes.

Firdevs-i Âlâ: Cennetin altıncı bahçesi. Güzel bahçe.

Firez: Anız. Ekin biçildikten sonra tarlada kalan kısım.

Gazi: Süs eşyası, ziynet.

Firuz Bey: Beydilli oymağı beyi.

Frenk: Cermen ve Latin ırkından olanlar.

G

Galan: Kalan, artık.

Gam-kasavet: Üzüntü, sıkıntı.

Garbi: Lodos rûzgârı.

Garp: Batı.

Garrah olmak: Bol ganimet almak.

Garsalanmak: Örselenmek.

Gâvur Dağı: Toroslarda bir dağ.

Gecəbaş: Kolera.

Gergef: Üzerine kumaş gerilerek nakış işlenen çerçeve.

Gıcı (Kıcı): Doluya benzeyen bir yağış.

Geyik: Bir hayvan. Giyinmiş.

Gide (Gidi): Kadın düşkün, sapık.

Gidi: (Şaka yollu) Pezevenk, yaramaz.

Girgin deve: Kızgın deve.

Göğ: Yeşil.

Gök atlı: Zırhlı süvari.

Gök kanatlı: Kır atlılar.

Gö Oğlan: (Gök Oğlan) Ünlü birAvşar'ın adı.

Göksun: Kahramanmaraş'ın bir ilçesi.

Göksu: Seyhan Irmağı'nın bir kolu.
Göl: Sarız yaylasındaki bir gölün adı.
Gördeles: Gövdeli. Kayseri Sarız'da bir dağ.
Gövel ördek: Yeşilbaşlı ördek, yaban ördeği.
Gözer: Kalbur, delikli.
Gözü büyük: Sevgiliyi tanımlayan bir deyiş.
Gukkuğu: İbibik kuşu.
Gülek: Gülelim.
Gülgün: Gül renkli.
Gülünen: Gül ile.
Güman: Kuşku.
Güvercinlik: Adana Tufanbeyli arasında bir köy, bugünkü adı Gümülek.

H

Hacılar Kürdü: Kozan'ın Hacılar köyünde yaşayan aşiret.
Haçan: Ne zaman.
Haçın: Adana'nın bugünkü Saimbeyli ilçesi.
Hal (Halhal): Ayak bileğine takılan halka.
Halayık: Cariye.
Halep'in Paşası: O zamanın Halepteki 5. ordunun komutanı.
Halloğlu: Bir Avşar obasının adı.
Halit Köle: Alişanlı Türkmenlerinden birinin adı.
Hah Evi: Bey Evi.
Hah'oldu: Ne oldu, nedere kaldı.
Har: Diken.
Harmancı Yurdu: Binboğa'da bir yaylanın adı.
Harnı (Haruniye): Adana'nın Düziçi ilçesinin adı.
Has: İyi, güzel.
Hasan Kaləsi: Adana Bahçe ilçesinde Hasanbeyli köyünü kaləsi.
Havrana: Yakası ve kolları geniş kürk.
Hayf: Öç alma, intikam alma.
Helallanmak: (Hilallanmak): Hilal gibi olmak.
Hemite: Ceyhan Irmağı kıyısında Osmaniye Kadirli arasında bir kale.
Heng: Gürültü patırdı.
Herəkçiöğlu: Bir Avşar aşiretinin adı.
Heril: İpek işlemeli yağlık.

Hers (Hırs): Öfke.

Heve-güves: Heves etme, özenme.

Hezele (Hazele): Arkadaşını zor durumda bırakıp kaçan, yaramaz.

Hıdır Dağı: Kırşehir'de bir dağın adı.

Hırızma: Buruna sūs için takılan halka.

Hicabetmek: Utanmak, sıkılmak.

Hilat: Padişah ya da vezirin kaftanı.

Hitam: Son.

Ho demek: Saldırmak, ho'lamak.

Hodri meydan: Kavgaya çağırma, meydan okuma.

Hoğlamak: Bağırarak öne atılmak.

Hopuru çıkmak: Dağılmak, perişan olmak.

Horasan: İran'da bir il, Erzurum'da bir ilçe.

Hoyrata salmak: Başiboş bırakmak.

Hoyuk: Korkuluk.

Hösükoğulları: Bir Avşar aşiretinin adı.

Hub: Güzel, hoş, iyi.

Hûn: Kan.

Hunu: Afşin'in bir köyü. Şimdiki adı Arıtaş.

Hünkâr: Padişah. (Tanrı anlamında da kullanılır.)

Hürmen Duası: Binboğa'nın doğusunda Afşin'in güneyinde bir ovanın adı.

Hürû (Huri): Melek.

Hüyük: Tepecik.

I

İlgıt ılgıt: Kesik kesik ve serin esen rûzgâr.

İlica: Kozan'da bir köy.

İkrar: (İkrar) Kararlaştırma, söz verme.

İras gelmek: Rastlamak.

İrgalanmak: Sallanarak yürümek.

İrmak: Uzaklaşmak, uzaklaştırmak.

İstar: Kilim ve bez dokuyan tezgâh.

I

İbili: İbibik.

İkrar (İkrar): Kararlaştırma, sözverme.

İlayık: Layık, uygun.

İlen: İle.

İma: Dağ keçisi.

İmeli (İmalı): Kahramanmaraş'ta bir köyün adı.

İmirze Ali (Mirze Ali): Bir Cerit beyinin adı.

İmran Pınarı: Toroslar'da bir pınar.

İntizar: Beklemek.

İra: Arap alfabesinin yay şeklindeki "R" harfi.

İreçepi (Reçepi): Bir Avşar oymağının adı.

İsalı: Bir Cerit obasının adı.

İskân: Yerleşme, yerleştirme.

İskele: İskenderun Kalesi.

K

Kabak asmak: Meydan okumak.

Kabak Hasan: Ünlü bir Türkmen savaşçısı.

Kabaktepe: Koç dağında bir bölge, tepe ve köy adı.

Kabıt: Kaput, palto.

Kabirci: Mezar kazıcı.

Kader Hüyüğü: Çukurova'daki Kara Höyük.

Kadioğlu: Kahramanmaraş'ta ünlü bir aile.

Kalkan Döşlê: Geniş göğüslü.

Kaltak: Kuskunsuz eğer.

Kamalak: Çam gillerden bir ağaç. Sedir.

Kaman: Kırşehir'in bir ilçesi.

Kara'dık (Kara gedik): Düziçi ilçesindeki tepelerin arasındaki gedik.

Kar'ardıç (Karaardıç): Değerli bir ardıç çeşidi.

Karakuyu: Pınarbaşı'nda bir öyün adı.

Karataş Ovası: Karataş'ı da içine alan büyük bir oba.

Karatı: Kararmış yer.

Kar-beyaz: Gavur Dağları'nda Payas'ın bir mahallesi, Dört yolda bir dağın, yaylanın, beldenin adı.

Kars: Kadirli'nin eski adı.

Kasavet: Üzüntü, sıkıntı.

Kastana: Kastetmek.

Kavim-kardeş: Boy ve soy bakımından birbirine bağlı insan toplulukları.

Kavruk: T  kir Yaylası'nda bir yerin adı.

Kayıl: Razi.

Kayırmak:   z  lmek.

Kaynar: Pınarbaşı'nın bir b  ldesi.

Kazık kakmak: Bir yere yerleşmek.

Kazınan: Kaz ile.

Kelep kelep olmak: Sa  n burma gibi bükülmüş hali.

K  kil: K  k  l.

K  mha: Bir       t ipek kumaş.

K  m haber:   l  m haberi.

K  pir:   orak.

K  tizmen: Elbistan'da bir köyün adı.

Kı  lılı: Kahramanmaraş'ta bir yerin adı.

Kırksu: F  ke Kozan arasında bir yer adı.

Kınalıta  : Kadirli Göksun arasında bir gedik ve buradaki ta  şın adı.

Kına yakmak: Sevinmek anlamına.

Kırım: Av  şarların dilinde Elbistan.

Kilis: Gaziantep'in bir ilçesi.

Kimya: Değerli şey, madde.

Kinet (Kines): Nizip'in bir k  y  .

Kiraz: Adana'nın bir ilçesi.

Kirmanı: Eğri kılıç, (İran'ın Kirman kentinde yapıldığı için 'bu adı almış-
tır.)

Kıtap: Kuran anlamına.

K  tiret: Kin.

Koca Aslan K  nan:   nl   bir Av  şar   i  idi.

Koca Nallı (Koca Hallı): Kalabalık bir Av  şar obası.

Koç Dağı: Pınarbaşı'nda bir da  .

Ko  ırmak: Sayhan Irmağı'nın bir kolu, Zamantı.

Koç-kolan: Kuşak.

Kodaz Ali:   nl   bir Türkmen savaşçısı.

Kolum yazılı: Kola takılan muska.

Komam: Koymama, bırakmam.

Konalga: Göçerlerin konakladığı yer.

Konur Dağı: Kahramanmaraş'ta bir da   adı.

Koraf koraf: Grup grup, k  me küme.

Kostak: Zarif yürüyüş.

Kovgun etmek: Yerinden yurdundan etmek, kovmak.

Koyağa mazi yağmak: Zamanında olmak.

Koyak: Dağ ve tepeler arasındaki düzlük yer.

Koygun: Dokunaklı, acıklı.

Kozanoğlu: Ünlü bir Avşar obası ve sülalesi.

Köşekdi: Bir Türkmen oymağının adı.

Közünen: Köz ile.

Kula at: Rengi al ile kır arasında olan at.

Kul edna: Aşağılık kul.

Kulun: Kısarak yavrusu.

Kum Dükü: Saimbeyli'ye yakın bir yer.

Kunlamak: (Hayvanlar için) Doğurmak.

Kuruğağaç: Saz anlamına.

Kuruçay: Tahtalı Dağlarında bir çay.

Kuzgun: İri bir cins karga.

Küçük Alioğlu: Kozanoğullarından ünlü bir bey.

Küçük Ali Öreni: Ünlü Avşar Beyi Küçük Ali'nin evinin yıkıntıları.

Küheylan at: Soylu arap atı.

Küküm olmak: Kötürüm olmak.

L

Lahuri: Lahur kentinde yapılan bir çeşit şal.

Leyl ü nehan: Gece ve gündüz.

Libas: Giysisi, elbise.

Lorşun: Şimdiki adı altın elma olan Afşin'e bağlı bir köy.

M

Mağara: Tufanbeyli ilçesinin eski adı.

Mağrip: Batı.

Mahana: Bahane.

Mah cəmal: Ay gibi aydınlık yüz.

Malcı: Hayvancı.

Malya: Kırşehir'deki devlet üretme çiftliğinin adı.

Maslahat: İş.

Maşk (Meşk): Vuruşma, savaş oyunu.

Maşrik: Dağu.

Mavi: Mavi.

Maya: Dişi deve.

Mecit Paşa: Avşarları iskânla görevli Osmanlı Paşalarından biri.

Mehter: Kavga öncesi çalınan çalgılar.

Melik Ajder: Kahramanmaraş'ta bir ziyaret yeri.

Mencilis: Meclis.

Menent: Benzer, eş.

Menzil: Konaklama yeri (yollarda).

Mercin: Ceyhan Irmağı kenarında Ceyhan ilçesine bağlı bir köyün adı.

Meyl aldirmek: Âşık olmak, gönül vermek.

Mezada dökülmek: Arttırmayla satışa çıkarmak.

Mıstık Paşa: Küçük Ali Oğullarından Halil Paşa'nın küçük oğlu.

Milliboy: Bir Türkmen oymağının adı.

Miktat Paşa: Çukurova Türkmen beylerinden biri.

Misk: Güzel kokulu bir madde.

Misil: Benzer, es.

Misis: Eski adı Havraniye yeni adı Yakapınar olan Adana'nın bir belde-si.

Moy (Muy): Kıl.

Mucuk: Küçük ve ısırın sinek.

Mucuk Oğulları: Bir Avşar soyu.

Muhabbet: Sevgi.

Muhanet: Yaptığı iyiliği başa kakan.

Muhazim Oğulları: Bir Avşar boyu.

Murat: Fırat Nehrinin bir kolu.

Murat Suyu: İskenderun Körfezi'ne dökülen bir dere.

Muzu: Dedikoducu, zararlı.

Mühengi aşmak: Ölçüyü aşmak.

Mürakip (Mûrai): İkiyüzlü.

Mürseloğlu: Bir Türkmen oymağı ve bu oymağın beyinin adı.

N

Nadir Şah: İran'da devlet başkanı olmuş Avşar hükümdar (1688-1747).

Nakaplamak: (Nikaplamak) Saklamak, örtmek.

Nazar: Bakış.

Neçe: Nice.

Nic'oldu: Nereye gitti.

Nispet: Birisini kışkırtmak için yapılan davranış.

Nuş-i Revan-i Adil: Adaleti ile ünlü İran hükümdarı.

O

Oba: Çadır halkı anlamına.

Oda: Beylerin konuklarını ağırladıkları, söhbetlerin yapıldığı, eğlencelerin düzenlendiği salon.

Okçular: Bir Türkmen obası ve yer adı.

Okuntu: Çağrı, davetiye.

Oluca: Olacak.

Opruk Çatak: Tufanbeyli ve Saimbeyli arasında bir geçidin adı.

Otağ: Süslü çadır.

Oturak: Oturalım.

Oylum oylum: Öbek öbek, göz göz.

Oymağı Kılı: Bir Avşar oymağının adı.

Ö

Ödemişli: Bir Türkmen obasının adı.

Ölem: Öleyim.

Öleneçe: Ölene değin, ölenece.

Örd: Ateş, alev.

Ördün: Alev, ateş.

Örkleme: Bir yere bağlamak (Atlar için).

Ötesin fikretmek: Öte dünyayı düşünmek.

Özeroğlu Seyfi Han: Bir Avşar Soy ve beyinin adı.

Özge yâr: Başka sevgili, yabancı sevgili.

P

Paşa Bey'in oğlu Del'Osman Ali: Bir Avşar Beyi.

Payas: Hatay'ın Dört Yol ilçesine bağlı bir belde.

Pazarcık: Kahramanmaraş'ın bir ilçesi.

Pehlivanlı: Bir Türkmen oymağının adı.

Pekmez satmak: Ticaret yapsınlar anlamına bir söyleyiş.

Persek: Bir Avşar obasının adı.

Pestemal dönmek: Birisine saldırmak.

Pınarbaşı: Kayseri'nin bir ilçesi, Ceyhan Irmağı'nın doğduğu kaynak.

Pir: Yaşlı, ihtiyar.

Pöhrenk: Topraktan yapılmış su borusu.

Pus: Sis.

Pusat: Savaş aletleri.

Puşt: Sözünden dönen anlamına kullanılmıştır.

Pürçük: Tomurcuk.

Pürçün: Çiçek.

R

Rakka: (Rakiye) Halep'in bir ilçesi.

Remil atmak: Bazı işaretlerle bilinmeyenlerden haber vermek.

Reyhanlı: Göksun'un bir yaylası, bir Avşar oymağı, güzel kokulu.

Rüsva olmak: Ayıpları ortaya çıkmak, rezil olmak.

Rüsvay: Rezillik, saygınlığını yitirmek.

S

Sabahaça: Sabaha kadar, sabahaca.

Saçaklı: Kadirli'de bir yerin adı.

Sadık Bey: Avşar beylerinden birinin adı.

Saf: Sıra, dizi.

Sağmak: Kargıyı atmak.

Sağmal: Sütü sağılan küçük ve büyük baş hayvan.

Sağrı: Atın kış tarafı.

Sahlep: Bir bitki ve bu bitkiden yapılan bir içecek.

Sakar: Atın başındaki ve ayağındaki beyaz lekeler.

Salak: Gezinilen yer.

Samur kaş: Gür, yumuşak kumral kaş.

Sar'arşlan: Kadirli'de bir köyün adı.

Sarycık: Göksun'a bağlı bir köyün adı.

Sarı Veliogulları: Bir Avşar boyu.

Satmak: Evlendirmek anlamına.

Savat: Gümüş üstüne işlenen siyah nakış.
Savran: Kûme.
Savrun: Kadirli'nin içinden akan su.
Saya: Türkmenlerin üçetekli giyisi.
Secere: Soysop (yiğitlik) tablosu. ·
Sefil Hamze: Bir Varsak delikanlısının adı.
Sehil: Sahil (Çukurova anlamında).
Sehillemek: Deniz kıyısında fazla kalmak.
Sekiz yüz çadır: 800 çadırlı Avşar oymağı.
Semen: Yasemin.
Senir: Bir dağın en yüksek yeri.
Ser: Baş.
Sevseri: Boşu boşuna, serseri.
Seyf Ali: Bir Avşar büyüğünün adı.
Seyfi: Kılıç, Cerit savaşçıları, güzel gözlü bir kuş.
Seyit Battal: Battal Gazi.
Seyran: Gezme.
Sığın: Geyik, alageyik.
Sırma: Altın yaldızlı ince gümüş tel.
Sine bent: Göğüs bağı.
Sis: Kozan'ın eski adı.
Siva: Bir çeşit kumaş.
Soğanlı Dağı: Toroslar'da bir dağın adı.
Somruk: Emzik.
Soyuntu: Soygunda alınanlar.
Sökmek: Çıkagelmek.
Suçatı: Ceyhan'a karışan çaylardan biri.
Suna: Yeşil başlı ördök (Genç kızlar anlamında).
Sūmbas: Kozan Kadirli arasında akan derenin adı.

Ş

Şahan: Şahin.
Şahbaz (Şahpaz): Çevik, atik.
Şahmetlioğulları: Bir avşar boyu.

Şam: Suriye'nin başkenti.
Şar: Şehir, kent. Tufanbeyli'nin bir köyü.
Şelfe: Vücudun organları.
Şer: Kötülük.
Şıvga: Taze fidan.
Şol: Şu.
Şor: Söz, laf.

T

Takım: Sınır anlamına.
Talan: Yağma.
Tavla: At ahır.
Tapan: Fek'e'nin bir beldesi.
Tay: At yavrusu, eşit, akran anlamında.
Tayın: Ekmek, yiyecek.
Tayyaroğlu: Bir Avşar beyinin adı.
Tecirliler: Bir Türkmen boyu.
Temren: Mızrağın ucundaki sivri demir.
Terkeşli Oğulları: Bir Avşar boyunun adı.
Terk-i salat: Hırsız başıboş bırakmak.
Tezele: Tazele.
Tımar: At bakımı.
Tiğ-i müstakim: Düz kılıç.
Tor: Yeni yetişen.
Tor maya: Genç dişi deve.
Torun Oğulları: Bir Avşar boyunun adı.
Toy: Ziyafet, yemek, genç.
Tuğ: Sorgu, süs.
Tumlu: Ceyhan Kozan arasında bir kalenin adı.
Tusboğa (Tosbağa): Kaplumbağa.
Tülü deve: Erkek deve.

U

Uğru: Önü.

Ulam ulam: Çeşit çeşit, renk renk.

Urum (Rum): Çukurova'ya göre Toroslar'ın kuzeyi, Anadolu.

Usul boy: İnce boy.

Uzun yayla: Avşarların en çok konakladığı içanadolu'daki yaylanın adı.

Ü

Üleş: Leş.

Ülkeyi bağlamak: Bir ülkeyi fethetmek.

Üst Yanı Bozdoğan: Çukurova'nın kuzey kısmı.

Üveyik kır: Üveyik kuşu renginde at.

Üvez: Sivrisineğe benzeyen bir böcek.

Üzengi: Atın üzerinde eyere asılı bulunan ve ayakları basarak ata binmeyi sağlayan demir halka.

V

Veli: Dadaloğlu'nun öbür adı.

Viran: Yıkılmış, harap.

Virdim: Dilden düşmeyen.

Y

Yağız: Esmar.

Yağlık: Medil, başörtüsü.

Yalak: Şimdiki adı Yeşilkent olan Sarız'ın bir beldesi.

Yalı Kaval: Koşan atın havalanmış yeleleri.

Yangı: İltihap, ateş.

Yarsuvat: Ceyhan ilçesinin eski adı.

Yar yetimi kalmak: Sevgiliden ayrılmak.

Yatır: Yatıyor anlamına.

Yedi Ülker Üç Terazi: Bir yıldız kümesinin adı, Süreyya.

Yedmek: Yedeğine alıp götürmek.

Yeşilbaş: Yaban ördeği.

Yesir: Esir.

Yetirmek: Yetiştirmek, büyötmek.

Yıldır: Parlamak.

Yoymak: Yorumlamak.

Yoz: Kısır, süt vermeyen koyun.

Yumuş: Hizmet, görev.

Yusuf Bey: Yusuf Paşa. Kozan Beyi.

Yürük (Yörük): Göçebe Türmen boyu.

Z

Zağlı: Eğri ve keskin kılıç.

Zamantı: Seyhan Irmağı'nın kollarından birinin adı.

Zatıdan batı: Çok önceden beri.

Zatınan: Eskiden, zaten, saygın kimse.

Zerrişan: Altın benekli nişan.

Zıngarlık: Adana Ceyhan arasında bir yerin adı, Zıncarlık.

Zorpehlivanoğlu: Köroğlu'nun beylerinden birinin adı.

3. ŞİİRLERİN İLK DİZELERİ DİZİNİ(*)

Acem ellerinden coştum da geldim	246
Alaydım da cura sazım dizime	169
Andırın boğazı ufacak taşılı	213
Aplak kuğum baş kaldırmış gidiyor	170
Aslımı sorarsan Avşar soyundan	115
Aşağıdan bir yel esti Urum'dan	116
Aşağıdan Yusuf Paşam geliyor	118
Atım kalk gidelim sılaya doğru	171
Avşar ellerinden sökün eyledim	239
Avşar içinde bir güzel gördüm	214
Beni del'eyledi bu ah-ü zarlar	172
Ben sana ne yaptım ey kanlı zalım	215
Bereket var toprağında taşında	173
Bilmem küçük amma bilmem divane	216
Binboğa da Koçdağı'nı gözedir/Geyik ceran lale sümbül tazedir	174
Binboğa da Koçdağı'nı gözedir/Laleleri sümbülleri zazedir	175
Bindiğin at aşkar mıdır ya Döldül	119
Bir vuruşta düşmanların ikiye	120
Bir yiğit de anasından doğunca	218
Bizim dağlar çam ardıçlı meşeli	121
Bizim ilin koyunları kuzular	176
Bizim yaylamız neşeli	177
Bozok Han'dan sürer gelir ötesi	122
Bunu bilen gönül de yorulur mu derler	178
Can evimden vurdu felek neyleyim	240
Cerit Rakiye'den sökün eyledi	123
Çelembel'de bir güzele uğradım	219
Çıkarım Bozok Dağı'na	179
Çıktım yücesine seyran eyledim	180
Çok göresim geldi Binboğa seni	124

(*) Şiirler ilk harflerden başlayarak abecesel olarak sıralanmıştır.

Dinlen ağ'lar birem birem söyleyim	181
Dinleyin ağalar bir söz edeyim	220
Dost dost diye hayaline geldiğim	242
Dostun bahçesine yâd el değmesin	221
Dumanlıdır Aladağ'ın lanı	182
Efendim beyim ediyor fikri bazı	125
Elbistan ovasına bir aslan geldi	126
Elém geldi elde değil gaziler	127
Emmimin sakalı kaba	243
Enginli yüksekli inen turnalar	222
Esti poyraz yeli bulandı hava	128
Felek senden şikâyetim çok benim	129
Fırsatı ganimet bildi kötüler	130
Garipçe garipçe öten ibili	183
Gecebaş geldi de nerde kışladı	131
Gel ha güzel gel ha medhin edeyim	223
Gelin ağ'lar seyredelim güzeli	224
Gene geldi yaz ayları	184
Gene göründü Anavarza Kalesi	185
Gitti Cerit gitti gider Avşarlar	131
Gönülden gönüle yol gider derler	244
Göründü de Hemite'nin kaləsi	186
Güzelin yüzü de ayın tekeri	225
Hakk'ın kandilinde ben bir sır idim	188
Hani benim ile harbe girenler	189
Her sabah her sabah ata binilmez	190
Her sabah her sabah seyran gezerken	226
Hey ağalar her sûrem ata binilmez	192
Hey ağalar, hey paşalar, hey beyler	133
Hey ağalar kış m'olacak bilemem	191
İlgıt ılgıt bir yel esti Urumdan/Duydum perişandır hali Avşar'ın	134
İlgıt ılgıt bir yel esti Urum'dan/Gam kasavet	
kalkmaz oldu serimden	193
İlgıt ılgıt seher yeli esiyor	135

İnsanoğlu şu dünyaya aldanma	194
İp kalmadı salıncağa takacak	245
İskeleden kalmış ol Osman Paşa	136
Kalktı göç eyledi Avşar elleri	137
Kalktı havalandı ey deli gönül	138
Karalar bağladı buruğu düştü	139
Karalar, Karalar, ünlü Karalar	140
Karataş dersin de bir düzgün ova	141
Kelep kelep olmuş dostun zülüfû	227
Kimya vardır toprağında, taşında	195
Kozan'a eller Kozan'a	142
Kula at da der ki yavuç kaçırım	196
Mağara Çölü'nde kavga kuruldu	145
Misis Köprüsü de mahengi aştı	146
Mürsel Oğlu der de: Ey Mirza Oğlu	147
N'olaydı da Kozonoğlu'm n'olaydı	149
On bir kişi Horasan'dan çıkanda	150
Oturmuş ağ gelin taşın üstüne	228
Ölürüz de kömür gözlüm ölürüz	151
Sabahın seherinde koyvermiş göçün	229
Sakin derim ceren çölden kaçınca	230
Sana derim sana Anavarza Kalesi	152
Sana derim sana Bey Mürseloğlu/Asi suyu dalgalanıp coştı mu	153
Sana derim sana Bey Mürseloğlu/Döleğinde doğuş oldu, dön oldu	154
Sana derim sana Hasan Kalesi	156
Sana derim sana ey Kozanoğlu	155
Sana derim sana ey Türkmen kızı	157
Salam söylen Reyhanlı'da Arap'a	158
Sen Herekçioğlu'sun bilirim seni	159
Seyir etsem görürüm mü	197
Sökün geldim şu cihana beriden	198

Şol Çukurova da benim diyenler	160
Şöyle bir güzelin sallanışını	231
Şu yalan dünyaya geldim geleli/Giyinip kuşanıp işlemek gerek	232
Şu yalan dünyaya geldim geleli/Severim kır atı bir de güzeli	199
Turnam gelir katar katar	200
Turnam katar katar sefere varın	161
Üç beş güzel bir araya derilir	233
Yara yara bir kavgaya girmedik	162
Yaylalarda bir güzele uğradım	234
Yaz bahar ayında çek etti gitti	201
Yaz bahar ayları geldi yeristi	202
Yaz gelip de beş ayları doğunca	203
Yedi iklim dört köşeyi dolandım	204
Yiğit olan yiğit dönmez sözünden	163
Yine başkaldırdı şol Çukurova	164
Yine bir dilbere meyil aldardım	235
Yine şenliklendi dereler düzler	205
Yine tuttu Gâvur Dağı boranı	165
Yozgat tarafından çıktı bir paşa	167
Yüce dağ başında kar var buzunan	136
Yüce Hak'tan bir dileğim var benim	237
Yükseklerde şahin gibi süzülür	238
Yüce dağ başında Kamber tay olur	206
Yücesine çıktım baktım engine	207
Yürü bire Halit'in kaləsi	208
Yürü bire Hemite'nin kaləsi	209
Yürü bire Pınarbaşı/Acap karın kalktı m'ola/Boynu uzun tor sunalar/Su yoluna çıktı m'ola	168
Yürü bire Pınarbaşı/Acap karın kalktı m'ola/ Gözü büyük ablak sunam/Çığırından saptı m'ola	211
Yürü yiğit yürü yoluna yürü	212

GÜN YAYINCILIK

Çocukluğumuzdan beri duyduğumuz kimi türküler vardır. Bu türkülerin sonlarında da kimi adları duyarız hep. İlkokuldan başlayarak tüm Türkçe ve edebiyat kitaplarında da bu türkülerle, bu adlarla sık sık karşılaşırız.

Şiiirdir bu türküler. Birer şairdir bu türküler söyleyenler, halk ozanlarıdır. Yüzyılların ötesinden bugüne ağızdan ağıza taşınmışlardır.

Dünden gelip yarına giden bu halk ozanlarımızı yakından tanıtmak amacıyla öğretmen edebiyatçı Öner Yağcı'nın hazırladığı bir "Halk Ozanları Dizisi" sunuyoruz sizlere.

Dizinin bu kitabında halk ozanlarımızdan *Dadaloğlu*'nun yaşamını ve tüm şiirlerini okuyacaksınız.

Geniş kaynakçayla, dizinlerle, sözlüklerle zenginleştirilen bu kitapla, *Dadaloğlu*'nu tarihsel dönemi içerisinde, edebiyatımızdaki yeriyle, sanatçı kişiliğiyle tanıyacak ve seveceksiniz.

ISBN 975-8122-01-0

9 789758 122011

850 000